

<p>سندستجا پیش شود تو انیم عرض کرد که بتدل (برای سیدین) است که سین همله بهای هوز بدل شود چنانکه خروس و خروه در اس و راه (ارو) و کیه براماسیدن -</p>	<p>مراد است براماسیدن و براماسیدن است که گذشت و یکی کسی از محققین مصادره ذکر این مکر و مولف عرض کند که اگرند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که بحدث الف مخفف (براماسیدن) است براماسیدن بقول اند بواله فرنگ فرنگ و بس (ارو) و کیه براماسیدن -</p>
--	---

<p>بزان بقول اند بواله فرنگ فرنگ بالضم و تشدید را لغت فارسی است بمعنی تیز و بزنده صاحب نوادر بذیل بریدن ذکر این کرده گوید که بمعنی قطع کننده باشد مولف عرض کند که اسم حال است از مصدر بریدن که می آید ضرورت نداشت که محقق اول الذکر این را بطور اسم جامد بیان کند (ارو) تیز - بقول آصفیه - نقیض کند - و چهار وار - نوکدار باطرح کاشته والا - بزبان - برنده -</p>	<p>بقول اند بواله فرنگ فرنگ بالضم و تشدید را لغت فارسی است بمعنی تیز و بزنده صاحب نوادر بذیل بریدن ذکر این کرده گوید که بمعنی قطع کننده باشد مولف عرض کند که اسم حال است از مصدر بریدن که می آید ضرورت نداشت که محقق اول الذکر این را بطور اسم جامد بیان کند (ارو) تیز - بقول آصفیه - نقیض کند - و چهار وار - نوکدار باطرح کاشته والا - بزبان - برنده -</p>
---	---

<p>برانداختن بقول موارد نوادر (۱) زیادت کلمه بربر مصدر انداختن و برانداختن خراب کردن و منهدم ساختن (مثلاً نظیری میثاقوری خانه) که می آید از همین است (ارو) خراب (۲) لایب - تیکر شکر شده رویت باشد در خانه ها کرنا - منهدم کرنا - و شکر خنده برانداختن (از مولانا سانی - ۵) باند (۳) برانداختن - بقول موارد موقوف و نابود از چشم مردم خانه برانداختن فراق و آتش نشانی خونین بگرانداختن فراق و مولف عرض کند که بجز (برانداختن) مزید بعلیه انداختن است</p>	<p>برانداختن بقول موارد نوادر (۱) زیادت کلمه بربر مصدر انداختن و برانداختن خراب کردن و منهدم ساختن (مثلاً نظیری میثاقوری خانه) که می آید از همین است (ارو) خراب (۲) لایب - تیکر شکر شده رویت باشد در خانه ها کرنا - منهدم کرنا - و شکر خنده برانداختن (از مولانا سانی - ۵) باند (۳) برانداختن - بقول موارد موقوف و نابود از چشم مردم خانه برانداختن فراق و آتش نشانی خونین بگرانداختن فراق و مولف عرض کند که بجز (برانداختن) مزید بعلیه انداختن است</p>
--	---

<p>عیب است از عالم بر اندازم بزمولت عرض کنند کہ همان مزید علیہ انداختن چنانکہ بر سنی اول مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>	<p>ہم و مصدر (بر انداختن پرده از رو) کہ می آید متعلق بہین (ارو) (مشانا۔ ہشانا۔ دور کرنا۔</p>
<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>	<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>
<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>	<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>
<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>	<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>
<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>	<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>
<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>	<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>
<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>	<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>
<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>	<p>مذکور شد و بر انداختن این رسم کہ در طعقات می آید متعلق بہین (ارو) موقوف کرنا۔ مشانا۔</p>

بند کرنا۔ روکنا۔

(۱۰) برانداختن۔ بقول انند بھوالہ فرہنگ

(۷) برانداختن۔ بقول فدائی و ورافکندن چیز

بمعنی شکست دادن و دیگر کسی از محققین مصداق

است از جاسے خوش۔ دیگر کسی از محققین مصداق

ذکر این نکر و مولف عرض کند کہ مستملق بمعنی چہا

است چنانکہ ما اشارہ آن کردہ ایم (ارو) و کچھ

برانداختن کے چوتھے معنی۔

(۸) برانداختن۔ بقول انند بھوالہ فرہنگ

بمعنی پراکندن و فروانگدن باشد دیگر کسی از محققین

مصداق ذکر این نکر و مولف عرض کند کہ معین است

بمعنی حقیقی انداختن کہ مراد ان گندن است

و کلمہ بر این معنی نکند و سداہن از عرفی بر معنی دواز

این می آید (ارو) پھینکدینا۔ ڈال دینا۔

(۹) برانداختن۔ بقول انند بھوالہ فرہنگ

بمعنی پریشان و پراگندہ کردن دیگر کسی از محققین

مصداق ذکر این نکر و مولف عرض کند کہ مشتاق

سند استعمال می باشم و مجاز معنی ہشتم باشد (ارو) و ظاہر کردن باشد (نوری ۵) ہر شہری کہ برانداخت

پراگندہ کرنا۔ پریشان کرنا۔

(۱۰) برانداختن۔ بقول انند بھوالہ فرہنگ
بمعنی شکست دادن و دیگر کسی از محققین مصداق
ذکر این نکر و مولف عرض کند کہ معنی ہر او
بمعنی اگر کسی کسی ابر زمین برانداخت گو یا شکست
داد و او را منلوب کرد۔ (ارو) شکست دینا۔
منلوب کرنا۔

(۱۱) برانداختن۔ پ تحقیق ما۔ بمعنی رسنیدن چہا
خون برانداختن (عرفی ۵) خندہ جام ہمہ گیر پانچ
گریشیشہ خون براندازد (ارو) خون بہانا۔

(۱۲) برانداختن پ تحقیق ما بمعنی ترک کردن
و جاوارو کہ متعلق کنیم با معنی چہارم کہ دور کردن
(عرفی ۵) عشق گونا خرد براندازد و عود شرفی

بجراندازد (ارو) ترک کرنا۔ دور کرنا۔
دیکھو چوتھے معنی۔

(۱۳) برانداختن پ تحقیق ما۔ بمعنی بیرون آوردن
و ظاہر کردن باشد (نوری ۵) ہر شہری کہ برانداخت
دل از رو سے دہن ڈا بر فلک ویدم رخشان شدہ

(۱۱۸۸)

(۱۱۸۹)

(۱۱۹۰)

انجم کروار بو دغا قانی سه) گر کسی شب غراب
از خلق بو بیفته آتشین بر اندازد و بز (ار و و)
نخالنا. ظاهر کرنا.

بسنی اشم بر انداختن که گذشت و جاوارو کاین را
بسنی یاز و هم متعلق کنیم. مراد ص دبال و پر انداختن
که بجایش مذکور شد. (ظهور ص) اصف پرواز

بر انداختن آئین

بمعنی سوگند کردن آئین باشد متعلق بسنی دوم
بر انداختن و شدش از کلام نظامی هدر رانجاگد
و (آئین بر انداختن) بجایش مذکور شد (ار و و)
دیکهو آئین بر انداختن.

مصدر اصطلاحی -
شان اگر کمال بو نرسد بال و پر بر اندازد و (ار و و)
دیکهو بال و پر انداختن.

بر انداختن بنیا و

فراسپ کردن و منهدم ساختن بنیا و باشد خلق
بمعنی اول بر انداختن که گذشت (حافظ ص)
اگر غم لشکر انگیزد که خون هاشقان بریزد و منهدم

مصدر اصطلاحی -
بمعنی اول بر انداختن که گذشت (حافظ ص)
اگر غم لشکر انگیزد که خون هاشقان بریزد و منهدم

بر انداختن اشک

بمعنی ریختن اشک باشد متعلق بسنی یازدهم بر
انداختن که گذشت و همین است (اشک بر انداختن)
که بجایش مذکور شد (ظهور ص) اچون ظهوری
در آرزوی تشاره بو اشک رشک گهر بر اندازد و (ار و و)
را روی) آنسو بهانا. اشک پیکانا. دیکهو
بر انداختن.

بهم سازیم و بنیا و شر بر اندازیم (ار و و)
بنیا و منهدم کرنا. غراب کرنا.

بر انداختن بیضه

بیضه نهادن متعلق است بسنی سیزدهم بر انداختن
و شد این از غا قانی هدر رانجاگد (ار و و)
امذارینا.

مصدر اصطلاحی -
بمعنی سیزدهم بر انداختن
بیضه نهادن متعلق است بسنی سیزدهم بر انداختن
و شد این از غا قانی هدر رانجاگد (ار و و)
امذارینا.

بر انداختن بال و پر

بمعنی برانگیدن و فرورختن بال و پر باشد متعلق
بر و اشتن پرده باشد متعلق بسنی چهارم بر انداختن

مصدر اصطلاحی -
بر و اشتن پرده باشد متعلق بسنی چهارم بر انداختن

(۲۷۳۱)

(۲۷۳۲)

(۲۷۳۳)

(۲۷۳۴)

(۲۷۳۵)

(۲۷۳۶)

گردد گور شد (میر خسر و ص) پدوه برانداز که چون
لاشوم و پدوه کشای و راتاشوم با سند و دم از
ظهوری برستی چهارم گذشت (ار و و) پدوه اٹھانا

و منہدم ساختن خانه باشد مراد است (برانداز ختن
خانمان) متعلق بہنی اول برانداز ختن و سندش از
مولانا لسانی ہمدرا بنجا گذر شد (ار و و) گھر پدیز کرنا

برانداز ختن چارہ

برانداز ختن خرو

مصدر اصطلاحی - بہنی
اندیشیدن و تجویز کردن چارہ کار باشد متعلق بہنی
سوم برانداز ختن کہ گذشت و سندش از کلام نظامی
ہمدرا بنجا گذر شد (ار و و) چارہ کار سوچنا - تجویز کرنا

ترک کردن خود باشد سند این از عرفی بر معنی
دو از دہم برانداز ختن گذشت (ار و و) عقل کھوینا
عقل سے ہاتھ دھونا -

برانداز ختن حساب

برانداز ختن خون

مصدر اصطلاحی -
بمعنی بھل آوردن حساب باشد متعلق بہنی سیم
برانداز ختن و سندش از کلام نظامی گنجوی ہمدرا بنجا
گذر شد (ار و و) حساب کرنا -

رہنچین خون باشد متعلق بہنی یاز دہم برانداز ختن
(ظہوری سے) کہہ را چون بلالہ بطرازند کہ خون
تا کہ براندازند و سند دیگر از عرفی شیرازی ہمدرا بنجا

برانداز ختن چنانچہ

گذشت (ار و و) خون بہانا -

مصدر اصطلاحی - بہنی
خراب کردن - منہدم ساختن خانمان باشد متعلق
بہنی اول برانداز ختن و سندش از کلام نظیری
نیشاپوری ہمدرا بنجا گذشت (ار و و) خانمان
خراب کرنا - پدیز کرنا -

برانداز ختن دم
بند کردن دم و کتابہ از موقع سخن ندادن مراد
از حاضر کردن است متعلق بہنی ششم برانداز ختن
سندش از خواجہ نظامی ہمدرا بنجا گذشت (ار و و)

برانداز ختن چنانچہ

برانداز ختن دم

مصدر اصطلاحی - بہنی خراب کردن
منہ بند کرنا - بقول آصفیہ خاموش کرنا - منہ بند کرنا

منہ بند کرنا - بقول آصفیہ خاموش کرنا - منہ بند کرنا

(۲۱۸۱)	<p>خوت کے مارے بات نہ نکلنے دینا۔</p>		
(۲۱۸۲)	<p>برائداختن شرار مصدر اصطلاحی۔ یعنی بیرون آوردن و ظاہر کردن شرار باشد۔ سند این بر معنی سیزدہم (برائداختن) مذکور شد (ارو) چنگاریان جھاڑنا۔</p>	<p>برائداختن رامی مصدر اصطلاحی۔ یعنی قائم کردن رامی باشد متعلق بہ معنی سوم برائداختن بر سیل مجاز شیخ نظامی (۵) برائداختن رامی کہ یاری دہد بوز زمین و چشم رنگاری دہد (ارو) بر آقا کیم کرنا</p>	(۲۱۸۲)
(۲۱۸۳)	<p>برائداختن کنگہ مصدر اصطلاحی۔ یعنی بلند کردن کلاہ در ہوا و بوجد آمدن متعلق بہ معنی</p>	<p>برائداختن رسم مصدر اصطلاحی۔ یعنی سوگوت کردن و بند کردن رسم باشد متعلق بہ معنی دوم برائداختن و مراد (برائداختن آئین) (حافظہ) و گر رسم فنا خواہی کہ از عالم براندازی بیفتان تا خورد یزد و ہزاران جان زہر موت بڑ</p>	(۲۱۸۳)
(۲۱۸۴)	<p>برائداختن ملک مصدر اصطلاحی۔ یعنی برباد کردن ملک باشد متعلق بہ معنی پنجم برائداختن کہ گذشت و سندش از کلام نظامی ہمدرا سجا مذکور شد از قبیل (برائداختن خانان و خانہ) (ارو) ملک برباد کرنا۔</p>	<p>برائداختن رسم مصدر اصطلاحی۔ یعنی برباد کردن رسم شرم از جہان بر اندازد (ارو) رسم موقوف کرنا دیکھو برائداختن آئین۔</p>	(۲۱۸۴)
(۲۱۸۵)	<p>برائداختن نظر مصدر اصطلاحی۔ یعنی برانگیدن نظر باشد و کناہ از دیدن متعلق بہ معنی ہشتم برائداختن کہ گذشت (ظہوری) (حافظہ) سر کرنا۔ سر اچھالنا۔</p>	<p>برائداختن سر مصدر اصطلاحی۔ متعلق بہ معنی چہارم (برائداختن) کہ گذشت (ظہوری) (۵) از سر ذوق سر بجای کلاہ بڑ در نشاط خیر بر اندازد (ارو) سر کرنا۔ سر اچھالنا۔</p>	(۲۱۸۵)

چون نظر بر اندازند و پافشارند و سر بر اندازند (ارو) و متعلق بهی هاشم در انداختن (ظهوری) حسرت
 نظر و التا بقول آصفیه - سرسری طور سے دیکھنا - نگاه غمزہ چون خورد فرو د پ بنفس بیشتر بر اندازند (ارو)
 کرنا - دیکھنا - نشتر چھوٹا - نشتر پینا - نشتر لگانا - بقول آصفیه
 بر انداختن نقاب | مصدر اصطلاحی - یعنی نشتر مارنا - فصد کھولنا - (دوغ) عالم تری نگہ نے
 برواشتن نقاب باشد مشتاق یعنی چہارم بر انداختن کیا کام ہی تمام د نشتر چھوٹے مین تورگ جان کو چھو کر
 کہ گذشت رہمان بر انداختن پرودہ کہ مذکور شد بر انداز | اصطلاح - بقول بہار و بحر و اندکنا یہ از
 (ظہوری) دیدہ ہا بر خویش روزم چون بر اندازد و خراج کہ مقابل دخل است (خواجہ نظامی) بر اندازد کن
 نقاب د در تماشا گاہ او دیدند حیران نوی (ارو) بر انداز خویش د کہ باشد میانہ نہ اندک نہ پیش د موعظت
 نقاب اُلٹا - نقاب اُلٹانا - (دیکھو رازخ نقاب کشید) عرض کند کہ محنت (بر اندازہ) و کنا یہ از خراج باشد کہ بر اندازہ کنند
 بر انداختن بیشتر | اصطلاح - یعنی بیشتر زدن (ارو) خراج - بقول آصفیه - اسم ذکر نقیض امر انداختن

(۲۶۸۳)

(۲۶۸۵)

بر انداخت | بقول برہان و ناصری و اند بضم اول و سکون نون و وال منقطعہ بالف کشیدہ و
 بغای زودہ رو دای انسان و حیوانات دیگر را گویند و بقول جہانگیری بفتح ثانی و بقول جامع بروز
 سخن بان - صاحب شمس گوید کہ در سکندری این لفظ را یعنی مذکور در کات آورده خان آرزو و
 سراج فرمایند کہ وزن گل اندام باشد موکلت عرض کند کہ اسم جامد فارسی زبان است بخیمال ما
 بضم ہای فارسی و سکون ثانی و فتح الف و سکون نون صحیح است کہ اصل این (بر انداز) باشد
 ہزای ہوز و آخرش - فارسیان بقاعدہ خود ہای فارسی را بہ متحدہ و زای ہوز را بہ فابدل کردہ
 بر انداخت (کردند چنانکہ استپ و استب - زغند و فغند و اگر یگان عربی آخر ہم گیریم ہم ہان ہبدل

دیکھو بر آن عقل و دانش باید گریست

پرانخار (اصطلاح) بقول انند بھوالہ

فرہنگ فرنگ بضم ہای موحده لغت ترکی است

بمعنی فوج جانب دست راست کہ لہزی آنرا

میسند گویند۔ صاحب غیاث بر برنخار بھوالہ

لغات ترکی فرماید کہ بھمتین و غین مجہ ورامی بھلم

بترکی نام فوجی کہ بروز جنگ جانب دست راست

بادشاہ استادہ باشد مولف عرض کند کہ

فارسیان استمال این کردہ اند و بس (اردو)

میسند۔ بقول اصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ فوج کاؤ

حصہ جو لڑائی میں بادشاہ یا سپہ سالار کے دایم

ہاتھ پر ہو۔ دایم بازو کی فوج۔

برانگشت پچیدین (مصدر اصطلاحی)

بقول وارستہ و بھر را، یادداشتیں۔ بہار گویا

چہ ہر چیز کہ برانگشت پچیدہ می شو۔ ہر وقت

نظری باشد گویا خویشتن را یاد می دہد رسیز انھا

(۵) آن شکر از بنگاہ و در رنجیدین نہ انگشت

لین گناہ سہل برانگشت پچیدین نہ انگشت و

صاحب انند بھزبان بہار مولف عرض کند کہ

رسم قدیم است کہ چون خواہند کہ چیزی را یاد

دارند رشتہ را برانگشت می پچید یا گروہ بر و مال

دستی زنند و مستقدین عجم زخم برانگشت ہم میزدند

بلکہ لہور اسوراخ زدہ بر زخم انگشت می پوشیدند

تا بوسیلہ آن چیزی کہ در خیال است ازان

غفلت نہ شود و معاصرین روشن خیال آنرا

با قلم سر را بر آستین می نویسند یا در کتاب کوچک

یادداشت کہ در حیب می باشد باقی حال مراد

در رشتہ انگشت بستن و پچیدین) است کہ می آید

و این مختص آن باشد (اردو) دکن میں آگے

این (پوہین گرہ دینا) یعنی کسی بات کو یاد رکھنا۔

بھول نہ ہانا۔ صاحب اصفیہ نے صرف (گروہ یا

پر لکھا ہے۔ یاد رکھنا۔

(۲) برانگشت پچیدین۔ بقول وارستہ و بھر شہر

کردن (سبھ کاشی) تا اشک مرا غیر برانگشت

<p>چنانکه قرآخ و قرآن مرادف بر آغالیدن (ارو)</p> <p>بر انگیخته کرنا - بقول آصفیه - آگسانا - بحر کا نا -</p> <p>ا بھارنا - اغوا دینا - بھکانا -</p>	<p>نہ پچھید پڑ شہباز خدای طلبیم ماتم خویشان ک بہار</p> <p>ہین سندا برای معنی اول آوروہ و ازین معنی</p> <p>سکوت و زیدہ صاحب ہند ہن زبان بہار مولف</p>
<p>(۲) بر انگیختن - بقول بحر فرستادن شخصی را بر کار</p> <p>در چیزی مولف عرض کند کہ حیث است کہ</p> <p>سند استعمال پیش نہ شد و بصورت وجود نہ</p> <p>توانیم عرض کرو کہ مجاز معنی اول است کہ آمادہ</p> <p>کردن برای کاری و فرستادن شخصے بہ کاری ہر دو</p>	<p>عرض کند کہ مجاز معنی اول است مقصود از ہمیشہ</p> <p>پیش نظر داشتن و نظر نگاشتن بر چیزی (میشہور)</p> <p>کردن چنانکہ متفقین مقدم الذکر خیال کرده اند -</p> <p>(ارو) ہمیشہ پیش نظر رکھنا - و کن ہین کہتے ہین</p> <p>آگہ لگاے رہنا تاکنا - بقول آصفیہ چھپرک دھینا</p>
<p>قریب بمعنی یکدگر است و متعلق بمعنی یاد ہم</p> <p>انگیختن بزیاوت کلمہ تر بران (ارو) کسی</p> <p>شخص کو کسی کام کے لئے بھیجا -</p>	<p>بر انگیختن بقول بحر دا تخریص کردن و</p> <p>فرما پد کہ کامل التصریف است و مضارع این</p> <p>بر انگیزد صاحب انند گوید کہ بمعنی بر آغالیدن</p> <p>باشد (ظہوری ۵) زن کما تخاصا ابروست قضا</p>
<p>(۳) بر انگیختن - بقول بحر دور کردن (ظہوری)</p> <p>سزوز جذب محبت کہ دلر با یازاں ہر روز حشر ز ہر روز</p> <p>ما بر انگیزند مولف عرض کند کہ اگر چه بمعنی</p> <p>بر معنی پانزدہم انگیختن ہم مذکور شد ولیکن سند</p> <p>کہ پیش شدہ متعلق است بمعنی بر خیزانیدن (ارو)</p>	<p>سید انگن ک خوش بر انگیختہ ترک قدر انما ز ترا</p> <p>مولف عرض کند کہ مزید علیہ انگیختن است</p> <p>معنی شانزدہم و ہس کہ کلمہ برد اول این</p> <p>زائد کردہ اند - ہیج معنی نکند - و مضارع این</p> <p>(بر انگیختہ) بود - غای مجہ بہ زای ہوز بدل شد</p>

<p>(۳) براہگینختن - بقول انند سہوالہ فرہنگ فرنگ</p>	<p>دور کرنا بقول آصفیہ - الگ کرنا - القط کرنا - جدا</p>
<p>بہنی بلند کردن دیگر کسی از محققین مصاور ذکر</p>	<p>کرنا - خارج کرنا - ہٹانا (رشک ۵) جو شکوہ دل</p>
<p>امین نکر و مولفٹ عرض کند کہ مزید علیہ معنی</p>	<p>نالان حضور کرتے ہیں ہر ہم اس فساد کو پہلو سے</p>
<p>اول انگینختن کہ بہائیش مذکور شد و کلام تر نامید معنی</p>	<p>دور کرتے ہیں ہر اور بھاط معنی آخر اٹھانا -</p>
<p>کند (ارو ۹) بلند کرنا - دیکھو انگینختن کے پہلے معنی</p>	<p>(۴) براہگینختن - بقول بحد و روشن (ظہوری</p>
<p>(۶) براہگینختن - بقول انند سہوالہ فرہنگ فرنگ</p>	<p>(۵) براہگینختن از راہ شکیب گروی ہو کہ بر جبہ صبح منظر</p>
<p>بہنی پر کشیدن باشد - دیگر کسی از محققین مصاور</p>	<p>نشیند ہر مولفٹ عرض کند کہ معنی بلند کردن</p>
<p>ذکر امین نکر و مولفٹ عرض کند کہ مزید علیہ</p>	<p>است کہ بہنی ششمی آید و اگر کشان کشان</p>
<p>انگینختن بہنی نمیش کہ گذشت (ارو ۹) کہیننا</p>	<p>بسوی معنی بجز بریم - بہنی دور کردن باشد نہ دور</p>
<p>دیکھو انگینختن کے پانچویں معنی</p>	<p>شدن (ارو ۹) بلند کرنا - دیکھو براہگینختن کے</p>
<p>براہگینختن از آغوش مصدر اصطلاحی -</p>	<p>چھٹے معنی</p>
<p>بہنی خیزانیدن از آغوش باشد متعلق بہنی سوم</p>	<p>(۵) براہگینختن - بقول بھر پیدا کردن (ظہوری</p>
<p>براہگینختن و سندش از کلام ظہوری ہمدرا سجا گز</p>	<p>(۵) ای قطرہ بی آب براہگینختن سحابی ہو از گریہ</p>
<p>(ارو ۹) آغوش سے اٹھانا - پہلو سے اٹھانا -</p>	<p>پر شور کہ عمان گکہ دارو ہر مولفٹ عرض کند</p>
<p>براہگینختن از چیزی مصدر اصطلاحی (بہنی</p>	<p>کہ متعلق باشد معنی اول یا دوم انگینختن کہ بہائیش</p>
<p>بلند کردن از چیزی باشد متعلق بہنی ششم براہگینختن</p>	<p>گذشت (ارو ۹) پیدا کرنا - بقول آصفیہ</p>
<p>و سندش از کلام ظہوری ہمدرا سجا مذکور شد (ارو ۹)</p>	<p>ظاہر کرنا - موجود کرنا -</p>

کسی چیز سے دور ہونا۔ دور کرنا۔

مصدر (ب) بمعنی حقیقی است و مصدر (الف)

برائے نجات از راه

بمعنی مجازی کہ کنایہ باشد و تخصیص جو بار صلا

کردن از راه باشد و این مصدر خاص است

نباشد در الف) کہ با آب و چشمہ ورود

از مصدر عام در اینجتن از چیزی کہ گذشت

و امثال آن ہم استعمال توان کرد (ارو) الف

از (ارو) کسی چیز سے بلند کرنا۔ اٹھانا۔

عجیب اور ناممکن کام کرنا (بر باد کرنا) (ب)

برائے نجات سیلاب

مصدر اصطلاحی۔ بمعنی

کسی چیز سے وصول اٹھانا۔ گرواٹھانا۔

پیدا کردن سیلاب باشد متعلق بمعنی پنجم پیشتر

برائے نجات **برائے نجات** بقول بھر مستعدی برائے نجات

برائے نجات و سندش از کلام ظہوری ہمدانجاگد

باشد و فرماید کہ کامل التصریف است مؤلف

دارو) ابر پیدا کرنا۔ ظاہر کرنا۔

عرض کنند فارسیان بقاعدہ خود انگیزیدن را کہ

ذات) برائے نجات گروا جو بار

لازم و مستعدی بیک مفعول است مستعدی بدو

درب) برائے نجات گروا از چیزی

مفعول کرده اند و بزبادت کلمہ بر مزید علیہ انگیزیدن

از کار عجیب و ناممکن کردن و بر باد کردن (درب)

است کہ بجای خودش گذشت (ارو) کج

بمعنی خیزاندن و بلند کردن بمعنی حقیقی متعلق بہ

برائے نجات اور یہ تمام معانی میں اس کا مستعدی ہے کہ

معانی سوم و ششم برائے نجات مراد آوردن

دیکھو انگیزاندن۔

گروا از چیزی کہ گذشت (ظہوری) بجا گریو

برائے نجات بقول بھر مراد برائے نجات

از جو بار گ بر انگیزم بخوش آن کہ گریو گاہ

باشد و فرماید کہ کامل التصریف است و مضارع

جگرافسردہ می آید بخوشی بہا کہ در کلام ظہوری

این بر انگیزد مؤلف نعرض کند کہ مزید علیہ

انگیزیدن باشد که بجای خودش گذشت کل پرورد بر این سخن بہہ معانیش (ارو) (کل پروردگار)
 اولش زیادہ کردہ اندوہس و مرادش کے کل منے۔

پرانہ | بقول سروری و بران و جامع و سراج بفتح اول و نون بروزن زمانہ نام شہری مدینہ
 ایست حکیم عنصری (۵) سپہ کشیدہ چہ از تازی و چہ از بلخار و چہ از برانہ چہ از باکند و از قازان
 مؤلفت عرض کند کہ حیث است کہ و چہ تسمیہ این معلوم شد و تعریف مزید این شہر ہم بہت
 نیامد۔ (ارو) پرانہ فارسی میں ایک شہر کا نام ہے۔ مذکر۔

برانی | بفتح و کسر نون۔ بقول انساب سحوالہ فرہنگ فرنگ لغت فارسی است (۱) بمعنی نظر
 کلین یا آوند چینی کہ دران گلہا و شکر و شیرینی و ادویہ نگہدارند و دیگر کسی از محققین فرس فکر
 این نکر و مؤلفت عرض کند کہ بہ تحقیق نامرگب است از لفظ پُر و الف و نون (۱) مد یعنی
 پران بالضم مزید علیہ پر۔ سخانی آخرہ برای نسبت یعنی چیزی کہ نسوب بہ پری است کاسہ
 و ظرفی باشد۔ بای فارسی را عربی بدل کردند چنانکہ تپ و تب۔ فارسیان نادانف از حقیقت
 ناخود در محاورہ شیرینہ را بفتح اول استعمال کردند اسم جادہ فارسی زبان است (ارو) وہ
 چینی یا سنی کا بہتر چہرہ میں شکر اور شیرینی وغیرہ رکھتے ہیں۔

(۱) برانی۔ بقول انساب سحوالہ فرہنگ فرنگ بضم اول و تشدید ثانی بمعنی قطع و برش باشد
 کہ یہی مصدری لفظ پران زیادہ کردہ اند (ظہوری ۵) نامد و روم شمشیر غمزہ برانی و جگر شکافی
 مرگان و شنہ ساز گذشت ہر مؤلفت عرض کند کہ ہم او بر لفظ پران کہ بالضم و تشدید گذشت
 بہت تیز و بڑبڑہ نوشتہ دہا ہمدرا نجا حقیقتش بیان کردہ ایم پس جزیں نباشد کہ بای مصدری

در آخرش زیاده کرده یعنی حاصل بالمصدر یعنی برش استعمال کرده اند و مجازاً یعنی تیزی - محقق مباد که
 بر آن اسم حال است از مصدر بریدن و فارسیان بزیادت بای مصدری بر اسم حال یعنی حال
 بالمصدرش - استعمال کردند و این قاعده جدید بنظر آمد برای حاصل بالمصدر - و راسی قواعد مروجیه
 که صراحتش بر لفظ (آموی) گذشت و بر لفظ (حال بالمصدر) می آید و این قاعده جدید که درین
 لفظ بنظر آمد از قبیل (ارزانی) است که بجایش گذشت که آن هم و راسی قواعد مستدا و له
 حاصل بالمصدر بود (ارو) برش - بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث - بالمشدید - کاش تیز
 برانیدین | بقول انند بواله فرهنگ فرنگ بالضم لغت فارسی است یعنی بوسه دادن
 دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکر و مؤلف عرض کند که جزین نیست که اسم مصدر این
 بر آن لغت سنسکرت است که بقول ساطع بفتح اول یعنی محبوب و معشوق آمده و فارسیان با
 فارسی راه بای عربی بدل کردند چنانکه استپ و استب و زیادت بای معروف و علامت مصدر
 و آن مصدری ساختند که در محاوره عجم بالضم یعنی بوسه دادن استعمال شد و این کتابه باشد (ارو)
 بوسه دینا - و بکھوادا کردن بوسه -

پراو | بقول برهان بفتح اول و سکون آخر که واو باشد طائفه از کناس و سرگین کش
 جامع فرماید که طائفه از کناس و سرگین کش را گویند - خان آرزو در سراج فرماید که طائفه که کناس
 و سرگین کشی آند ما جان ناصری و انند و هفت هم ذکر این کرده اند مؤلف عرض کند که مخفف
 (بر آور) است بحدت رای مهله - و معنی حقیقی این بیرون کننده و مراد از صاف و پاک کننده که
 سرگین و خاشاک را دور کند و دیگر امیج و جادار که این را مخفف براری گیریم که واو نسبت بر
 لفظ

بر آرزو زیاده شد چنانکه هتند و سپس ازان برای آخر حذف شده بر آ و باقی ماند و بر آ در معنی سرگین
 بر معنی هفتش مذکور شد و الله اعلم - (ارو) خاکروب بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - جاروب کش
 مهتر - کناسس - بهنگی - حلال خور -

بر اوج آمدن اصطلاح - معنی بلندتر
 خان آرزو در سراج فرماید که بالفتح مرادف بر آ و باشد یعنی
 گردیدن و عروج حاصل کردن باشد انوری
 (۵) هر که سر بر خاک ایوانت نهاد از روی قدر و
 پایش از تحت الشری بر اوج کیوان آمده است
 (ارو) بلند مرتبه هونا - عروج حاصل کرنا -
 به راه | بقول سرودی به رای هلمه بر وزن میاج
 که به از عور بهشت است که حسن و به راه ^{بن} _{بلا ایلر}

(۱) زیب و نیکویی را گویند صاحب بر بان گوید
 که بر وزن نگاه معنی خوبی و نیکویی و آسا شکی باشد
 صاحب ناصری فرماید که بر وزن نماز به معنی پر از
 معنی زیبندی و نیکویی و آسا شکی است صاحب
 رشیدی فرماید که بالفتح مرادف بر آ و باشد که گذشت
 معنی زیبائی و آسا شکی و فرماید که برین قیاس
 و کجیو بر از که دوسرے معنی -

برازش و بر ازیدن وی بر از روی آید صاحب (۲) به راه - بقول بر بان و جامع معنی خوب
 جامع فرماید که بر وزن نگاه خوبی و آسا شکی را گویند و نیکو و آسا سه و حکیم اسدی طوسی (۵) بدان گویند

(۱۱۱۱)

سالادزار و تباہ کجای شد ریتی پیش آمد براه کز در محفاتی می آید (ارو) راه پر۔ راسته پر۔

د فردوسی مع اندرویش نکوی و نه رایش براه کز **براه آوردن** | مصدر اصطلاحی۔ بمعنی

صاحبان ناصری و جهانگیری دانند شمس هم فکرا بر جاده مستقیم قائم کردن و درست کردن باشد۔

کرده اند مولف عرض کند که مبتدل همان برآز (ظهوری) خواهدش از و فابراه آورد و بخت

که معنی ششمش مذکور شد (ارو) دکیو براز کے عاشق که بیوفاست حریف (ارو) راه پر لانا

پیشتر معنی۔ بقول آصفیہ۔ اصلاح کرنا۔ درستی پر لانا۔ نیک

و ۳۱ براه۔ بقول برهان برازش و برازیدن ا بنانا ر قلق (۵) لاسے خدا ہی اس بت ظالم کو

هم گیر بند۔ دگیری از محققین فارسی ذکر این نکرد راه پر کج چھائی ہوی ہے بے اثری روسے آہ پر کز

مولف عرض کند کہ جزین نباشد کہ امن را **براه استادن** | مصدر اصطلاحی بقول بہا

مبتدل برآز بمعنی اروش۔ اہم مصدر برازیدن را، بمعنی انتظار کشیدن باشد رسالک تزیونی

گیر ہم کہ ذکرش ہمدرا سجا گذشت (برازش) (۵) کبک از حضرت رفتار قیامت زایش کبک

حاصل بالمصدر برازیدن است پس برآہ استادہ برہ رنجتہ خون بر پاپیش ک صاحب اند

مبتدل برآز مراد برآزش گفتن بعید از نقل نگارش مولف عرض کند کہ سند پیشتر

باریک بینی و بی اعتنائی نسبت چاند فارسی است برای (برہ استادن) باشد عیبی ندارد کہ ترہ

(ارو) دکیو براز کے دوسرے معنی۔ مخفف ترہ است وہیں (۲) بمعنی حقیقی اور

(۳) براه۔ بہ تحقیق، مخفف (برہ) است (ارو) انتظار کرنا۔ بقول امیر۔ منتظر ہونا

یعنی بریل واہن استعمال بمعنی حقیقی است وندان راستہ دیکھنا۔ راہ نکان (آتش) خود چلو نکان

(۱۱۱)

(۱۱۱)

<p>پونا درست ہونا۔ اصلاح پذیر ہونا (۳) جاننا۔ روایت براه افتادن اختلاط (مصدر اصطلاحی)</p>	<p>پار سے لیتے جو اس خط مشق کی اور میں کرتا ہوں دون نامہ بر کا انتشار (۲) راستہ پر کھڑا ہونا۔</p>
<p>بقول بہار (۱) دیگر مناسب افتادن اختلاط (۲) بسنی انتشار کشیدن (ظہوری ۱۵) راہ گر واند زہر جا بیندم مخلص ز دور تر اختلاط من چنین با او براہ افتادہ است (۳) اولہ (۱) ہر افتاد خوش سو دای کاکل و جدا از حسرت ہر بیرم (عبداللطیف خان تنہا ۱۵) تا بفکر جلوہ آن آہو نگاہ افتادہ است (۴) چشم رنگس را کہ می بینم براہ افتادہ است (۵) و فرماید کہ لیت صاحب مصطلحات کہ تنہا بالفظ اختلاط آوردہ صحیح نباشد صاحب انند ہنر بان بہار مولف عرض کند کہ ماہر (براہ افتادن) سراحت کردہ ایم و اینہر متعلق بہ (براہ افتادن) چیزی) است کہ ذکرش ہر را سجا گذشت و معنی دوم عامل (براہ افتادن چشم) است مجرد براہ افتادن (ارو) (۱) اختلاط کا</p>	<p>مصدر اصطلاحی۔ بقول بہار (۱) قریب بانجام رسیدن و روبراہ آمدن کار صاحب انند گوید کہ قریب بانجام رسیدن و روبرو آمدن و روبراہ آمدن کار باشد صاحب مخبر ماید کہ (۲) بسنی روان شدن است (۳) غیر بی سرانجامی من خوب براہ افتادہ است (۴) ہر خانہ مار اور و دیواری نیست (۵) مولف عرض کند کہ بہر دو معنی کنا یہ باشد و محققین بالا در معنی اقول قساح کردہ اند کہ کار را ازین اہنج تعلق اگر مضاف کنیم کسی معنی این روبراہ آمدن و در شدن کسی است و اگر مضاف کنیم بسوی چیزی اندر ان صورت سنی بیان کردہ محققین بالا در می شود و لیکن معنی روبرو آمدن و بانجام رسیدن قابل نظر است و ناہرست۔ فمائل (ارو) (۱) راہ پر آنا۔ بقول آصفیہ۔ سید صاحب پر آنا۔</p>

<p>موانع ہونا۔ مناسب ہونا۔ درست ہونا۔ (۲) ویکھو براہ استادن کے پہلے معنی۔</p> <p>براہ انگندن مصدر اصطلاحی۔ بقول بہا</p> <p>بیدار کردن و راه نمودن (صائب ۵) رگ</p> <p>خوابست ازا نسر و گیار شدہ را تنگم ژ بہونی این ویکھو براہ آوردن۔</p>	<p>گران خوابان غفلت را براہ انگن و صاحب باشند</p> <p>ہمزبان بہار مولف عرض کند کہ ہمان بہا</p> <p>آوردن، است کہ گذشت و بجا ز این معنی</p> <p>پیدا شد (ارو) بیدار کرنا (راہ پر لانا)</p>
---	--

براہم | بقول جامع و سروری و ناصری و برہان بفتح اول ہمان (ابراہیم) مولف عرض کند کہ مخفف و تبدل (ابراہیم) باشد کہ الف اول حذف شد و تثنائی بدل شد بالف و عجمی نیست کہ اصل لغت عبرانی ہین باشد و عربان بزیا رت الف وصلی در اول و امانہ الف دوم بہ تثنائی (ابراہیم) کردہ باشند و اللہ اعلم و مخفف این بر اہم ہم می آید و تخریف مزید این ہند را بنجا کنیم (ارو) دیکھو براہم۔

<p>براہ انداختن مصدر اصطلاحی بقول</p> <p>بہار بیدار کردن و راہ نمودن مرادف براہ</p> <p>انگندن کہ گذشت (صائب ۵) بال و ہرشد</p> <p>شوق من سنگ نشان خفتہ را از من براہ</p> <p>انداختن این کاروان خفتہ را از صاحب باشند</p> <p>ہمزبان بہار مولف عرض کند کہ کنایہ باشد</p> <p>دبس (ارو) دیکھو براہ انگندن۔</p>	<p>براہ او فتادن مصدر اصطلاحی یعنی</p> <p>رہ راست گرفتن و براہ آمدن است</p> <p>ہمان (براہ افتادن) کہ گذشت و او بالف</p> <p>زائد است و بس (صائب ۵) روشنگر وجود</p> <p>براہ او فتادن است از در جو بہار بہری آب از</p> <p>ستوست از (ارو) دیکھو براہ افتادن۔</p> <p>براہ پایا کوہی رفتن مصدر اصطلاحی بقول</p>
--	---

(۱۳۶۲)

کتابیہ از لواطت و اعلام کردن دیگر کسی از محققین مصنفان
 ذکر این نکرده مولف عرض کند کہ باباے کوئی نے لکھے جانا، بعد اس معنی کو ترک کیا ہے لیکن
 بسنی لفظی کسی کہ در دامن کوہ ہا بسر برو و از آبادی صاحبان زبان کے زبان پر ہے۔ بسر کرنا۔
 کار ندارد۔ سوقیان و لوطیان عجم بطریق ہزل بقول آصفیہ گزارنا۔ بھوگنا۔ اوقات گزارنا
 آہ تناسل را گفته اند و از کوہ سیرین امانہ کرڈ پراہ داشتن (مصدر اصطلاحی) بقول
 اندیش از معنی حقیقی این مصدر اصطلاحی۔ ہا بحوالہ بہار کتابیہ از ترجمہ و انتظار و رد و چیری
 کتابیہ پیدا کردہ اند کہ ذکرش بالا گذشت (اردو) داشتن گوید کہ این در بیت خواہ نظامی واقع
 اعلام کرنا۔ کہہ سکتے ہیں۔ صاحب آصفیہ نے است لیکن اکثر بدین معنی چشم براہ داشتن
 اعلام کا ذکر فرمایا ہے۔ عربی۔ اسم مذکر لغوی مستعمل می شود نہ تنہا براہ داشتن مولف
 معنی غلام کی سواری لینا۔ اصطلاحی۔ لوندوکی عرض کند کہ سینہ زوری و کد کاوش محقق است
 سواری کسنا۔ لڑکون کے ساتھ بد فعل کرنا۔ لواطت از قبیل ایجا و بندہ کہ از چشم براہ داشتن چشم
 لوندے بازی و لواطت کرنا بھی کہہ سکتے ہیں۔ حذف کردہ مجرد (براہ داشتن) بد معنی قائم
 براہ بردن | مصدر اصطلاحی۔ بقول واز کرد و حوالہ کلام نظامی داد و نقل کلام نکر دما
 و بہار و بحر و اند بسر بردن (سلیم) دور و تسلیم نہ کنیم تا آنکہ سند استمال نہ چیمیم (اردو)
 عمر کہ خواہ و سخاہ می گذرد و چنانکہ می بری آنرا و دیکھو براہ استاون کے پہلے معنی۔
 می گذرد و مولف عرض کند کہ گذاردن ہم و میراہ سپردن (مصدر اصطلاحی) بقول
 این معنی پیدا می شود بر سبیل کتابیہ (اردو) لوطیان در چراغ را (سفری کون) صاحب بحر و باغ

کردن یعنی کسی را مسافر گردانیدن است (قدسی ۵)
 کسی که منع تو از راه نماند اگر و تو چشم منتظر آنش سپردی
مؤلف عرض کند که از همین معنی حقیقی (۲) کناہ پیدایش
 یعنی سپردن براه عالم بقای بدو عامرگ رحلت و سند با
 متعلق بمعنی دوم است نہ اول۔ بہا نسبت این
 گوید کہ نفرین و دعای بد کردن مثل استیدی کسی
 گوید کہ ترا براه جد خود سپردم ای باطن جدم ترا
 خواهد زد و نیز گویند براه اجاع سپردند و اجاع
 بمعنی دوومان است (مسن تا غیر ۵) بی تو دشمن
 شمرم کہ ہمہ چشم باشد تا کہ خدا باز خوش گشته سپردم
 بر آتش و صاحب اند نقل نگار بہار (اردو)
 (۱) مسافر بنا وینا۔ چلا وینا (دکن میں کہتے ہیں)
 سواری بڑھانا (۲) مرنے کی بددعا کرنا۔ موت
 کے لئے کوسنا۔
 (۳) براه سپردن۔ بقول بہار و دعای نیک
 و آفرین نیز مستعمل گویند براه جد سپردم ای جبین
 احرابین حسنه خواهد داد لیکن ازین بیت را تم بمعنی

کار نیک کردن و دعای خوب گفتن مستفاد می شود و
 درین صورت از اعداد و خواہ بود و فرماید کہ این
 از اہل زبان تحقیق پیوستہ (را تم ۵) پیوستہ خیر خوا
 دشمن طریق ماست از بی راہ رو براه سپردن
 طریق ماست از صاحب اننا بہر بانہش مؤلف
 عرض کند کہ (خدا حافظ گفتن) است و پس (اردو)
 (خدا حافظ کہنا) صاحب آصفیہ نے صرف
 (خدا حافظ) کا ذکر کیا ہے اور فرمایا ہے ایک
 کلمہ دعا ہے جو رخصت ہونے وقت ایک
 دوسرے کو کہتا ہے۔
بر اہم بقول ہفت کبیر اول و رای مہلہ
 بلف کشیدہ و کسر ای بدورہ و سکون ہم بہان
 ابراہیم است و گیر کسی از محققین فرس ذکر این
نکر و مؤلف عرض کند کہ مخفف ابراہیم الیت
 اول و عثمانی را فارسیان حذف کردہ اند پس
 ابراہیم لغت عربی نیست بلکہ عبرانی است و ہر
 کبیر اول و چہارم مفرس توان گفت (اردو)

<p>ابراہیم بقول امیر ایک پیغمبر کا نام ہے جو حضرت (وہ آخراش) مصدری ساختند کہ باصول متشہین فارسی رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم کے اجداد میں تھے جعلی است و باصول ما کہ بر (اسم مصدر) بیان ان کا لقب خلیل اللہ تھا۔ سب سے پہلے ابراہیم آپ ہی کہ نام ہوا جس کے معنی ابن مہربان باپ آپ کے باپ کا نام آرزو تھا۔ آپ کے بدن سے مشک کی بو آتی تھی۔ ورنہ آپ کے باپن کرتے تھے۔ فرود (ارو) (۱) بھیجا۔ بقول آصفیہ۔ ارسال کرنا کے ڈر سے آپ کے مدت تک ایک فارہین پرورش ابلاغ کرنا۔ روانہ کرنا۔ پہنچانا۔ (۲) سفر کرنا۔ بقول پائی۔ سولہا برس کی عمر میں فرود نے آپ کو آگ کی آصفیہ۔ سیاحت کرنا۔ مسافرت کرنا۔ روآن ڈھیر میں ڈال دیا تا م آگ گلزار ہو گئی۔ خانہ کعبہ کو ہونا۔ کوچ کرنا۔ (خافل سے) کاروان گل سفر جسکی حضرت آدم نے بنا ڈالی تھی اور طوفان نوح میں مدوم ہو گیا تھا آپ نے از سر نو تعمیر کیا۔</p>	<p>ابراہیم بقول امیر ایک پیغمبر کا نام ہے جو حضرت (وہ آخراش) مصدری ساختند کہ باصول متشہین فارسی رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم کے اجداد میں تھے جعلی است و باصول ما کہ بر (اسم مصدر) بیان ان کا لقب خلیل اللہ تھا۔ سب سے پہلے ابراہیم آپ ہی کہ نام ہوا جس کے معنی ابن مہربان باپ آپ کے باپ کا نام آرزو تھا۔ آپ کے بدن سے مشک کی بو آتی تھی۔ ورنہ آپ کے باپن کرتے تھے۔ فرود (ارو) (۱) بھیجا۔ بقول آصفیہ۔ ارسال کرنا کے ڈر سے آپ کے مدت تک ایک فارہین پرورش ابلاغ کرنا۔ روانہ کرنا۔ پہنچانا۔ (۲) سفر کرنا۔ بقول پائی۔ سولہا برس کی عمر میں فرود نے آپ کو آگ کی آصفیہ۔ سیاحت کرنا۔ مسافرت کرنا۔ روآن ڈھیر میں ڈال دیا تا م آگ گلزار ہو گئی۔ خانہ کعبہ کو ہونا۔ کوچ کرنا۔ (خافل سے) کاروان گل سفر جسکی حضرت آدم نے بنا ڈالی تھی اور طوفان نوح میں مدوم ہو گیا تھا آپ نے از سر نو تعمیر کیا۔</p>
<p>براہم صاحب مؤید تبدیل لغات فارسی فریادیکہ ہان ابراہیم کہ در فصل الف گذشت مولف عرض کند کہ مخفف ابراہیم حقیقت میں بر (براہم) نوشتہ ایم۔ (ارو) دیکھو براہم براہمی بقول انندہ سواکہ فرہنگ فرنگت فارسی است یعنی بہر وجہت مولف عرض کند</p>	<p>براہم بقول انندہ سواکہ فرہنگ فرنگت بالفتح و کسر بار (۱) یعنی فرستادن و (۲) سفر کردن دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ اسم مصدر این ہان (براہ) است کہ یعنی بر راہ گذشت۔ فارسیان بقاعدہ خود بزیاوت یاے معروف و علامت مصدر و تان</p>

<p>کہ مرگب از موخذہ و لفظ رای - معنی مباد کہ د آئی (برای آتش برون آمدہ) می کند کہ ماضی مطلق همین بقول منتخب لغت عربی است یعنی تہ پر خار بیان است (عزت فیروز آبادی ۵) شوخی کہ مباح بزیادت موخذہ در اولش این استعمال کرده اند دانم خون خوردن بڑ آمد جو پس از ہزار عذر آوردن یعنی مستزکرہ بالا (ارو) واسطے بقول اصنیہ بنشست زانی و ولم با خود برو گویا آمد برای آتش لے - از پر جیبے خدا کے واسطے</p>	<p>برای آتش برون آمدن (مصدر صطلای) آتش گرفتن بقول بجر جگم تا کردہ رفتن و این مبالغہ است برای آتش گرفتن آمدن (مصدر صطلای) از زود رفتن و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر بقول بجر مراد (برای آتش برون آمدن) کہ گذشت این نکر و مولف عرض کند کہ مراد آمدن دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکر و مولف عرض آتش گرفتن) چیست است کہ بہار سند استعمال کند کہ خلاف قیاس نیست معاصرین عم بر زبان دارند این پیش نکر و خلاف قیاس نیست و آریستہ ذکر (ارو) و کھو (آمدن آتش گرفتن) پیش</p>
<p>اصطلاح - بقول صاحب رہنما بحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار یعنی مقاب چشم و رو برو باشد مولف عرض کند کہ معنی حقیقی این چشم خود و دیگر گویند کہ " برای العین مشاہدہ کروم یعنی چشم خود دیدم حقیقت این است کہ (رای العین) بقول انزل لغت عرب است بضم تثنائی اول یعنی رویدن چشم) و صاحب غیث ہم ذکر این کردہ و خیال بہی حاصل بالمصدر است یعنی مشاہدہ چشم فارسیان بزیادت موخذہ کہ افادہ معنی معیت کند استعمال این کردہ اند یعنی (مشاہدہ خود) (ارو) آنکھوں کے سامنے - رو برو - ہماری تحقیق</p>	<p>برای العین چشم و رو برو باشد مولف عرض کند کہ معنی حقیقی این چشم خود و دیگر گویند کہ " برای العین مشاہدہ کروم یعنی چشم خود دیدم حقیقت این است کہ (رای العین) بقول انزل لغت عرب است بضم تثنائی اول یعنی رویدن چشم) و صاحب غیث ہم ذکر این کردہ و خیال بہی حاصل بالمصدر است یعنی مشاہدہ چشم فارسیان بزیادت موخذہ کہ افادہ معنی معیت کند استعمال این کردہ اند یعنی (مشاہدہ خود) (ارو) آنکھوں کے سامنے - رو برو - ہماری تحقیق</p>

کے لحاظ سے (اپنی آنکھ سے)

از خود غرض (ارو و) خود غرض۔ بقول آصفیہ

برای خویش بودن استعمال۔ بقول خان آرزو

خود مراد۔ خود کام۔ خود مطلبیا۔ وہ شخص جو

در چہرہ ع۔ خود مطلب و تنہا منتفع شدن در کار

اپنی غرض پر توجہ اور آشنائی کا دم بھر

و بقول بکر۔ خود مطلب بودن و تنہا منتفع شدن

اور دوسرے کے مطلب پر بے پروائی و

از چیز سے۔ بہار گوید کہ خود مطلب بودن و تنہا منتفع

بے اعتنائی ظاہر کرے۔ اکل کھرا۔

شدن در کاری صاحب اندہ ہمزبان بہار ز طہوری

برای سان دادن مصدر اصطلاحی

۵) الطاف نیست این ہمد بودن برای خویش

بقول رہنما۔ بحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار

سود است سود با تو شریک زبان ما از مولف

شمارہ لشکر و گیر کسی از محققین مصاور ذکر این کرد

عرض کند کہ معنی حقیقی است (ارو و) خود مطلب

مولف عرض کند کہ سان لغت فارسی است

ہونا۔ خود غرض ہونا۔ ذاتی نفع حاصل کرنا۔

بسنی مطلق سلاح جنگ کہ می آید۔ رسم است

صاحب آصفیہ نے (خود غرضی) اور (خود طلبی)

کہ چون نوبت جنگ رسید تقسیم اسلحہ پر لشکر کنند

کا ذکر فرمایا ہے۔

و بوسیله ان شمارہ لشکر می گیرند پس (سان دادن)

برای خویش شدن استعمال۔ یعنی خود مطلب

معنی حقیقی خودش معنی سلاح دادن است

و خود غرض باشد (خواجہ شیراز ۵) چورای

و کنا یہ از شمارہ لشکر گرفتن۔ صاحب روزنامہ

عشق زدی با تو گفتم ای بلبل تو کن کہ این گل

این مصدر را با لفظ (برای) استعمال کرو

خود و برای خویش شدن است از مولف عرض

محقق کم سواد و رانتخاب مصدر لفظ (برای)

کند کہ معنی حقیقی است یعنی براد خود و برای خود

راد داخل مصدر کرد و گیر بیچ (ارو و) جائزہ

شکر کے لئے۔

برای صرف شب چہرہ استعمال۔ بقول

رہنا برای طعام شب مولف عرض کند کہ

معاصرین عجم طعام شب را بشجرہ گویند و فارسیان

قدیم نقل و سیوہ نشک را کہ مروج در ہنگام

شب نشینی خورد و این مرکب و حقیقت برای

چارہ شب حیوانات بود کہ در محاورہ برای انسان

ہم مستعمل شد چنانکہ بجایش می آید۔ کم سوادی صبا

رہناست کہ لغت (شب چہرہ) را در لغت

شعین مجربہ نہ نوشت و الفاظ (برای صرف) را

در اول این نقل کرد کہ داخل محاورہ نباشد۔

(ارو) رات کے کھانے کے لئے۔

برای فلان را استعمال۔ بہار گوید کہ مرید علی

برای فلان باشد صاحب اندہم زبان بہار

رخسرو (۵) بیجرم اگر چہ سخت خون بود گناہ

تو خون من بریز برای تو اسب را بڑا نوری ہے۔

ہر آن مثال کہ توجیح تو بہان نبود و زیادہ ملی کند

بجز اسٹی رامو لٹ عرض کند کہ معاصرین باستان و چین قسم

استعمال دم محاورہ وانی می زند و در استعمال خود ہم قسم خود

زائد آزد و معاصرین عجم استعمال قدما می عجم را ترک

اولی دانند و در فارسی دانان ہند کہ عمل بران

کنند ریش خندی (ارو) فلان کے لئے۔

برای ہا سرخرمی بہر سید (مثل) صاحبان

تخرینہ و امثال فارسی ذکر این کردہ اند و از بیابان

معنی و محل استعمال ساکت ہو گھٹ عرض کند

کہ مرادف (از کجا این سرخرسید باشد) بہ تبدیل

بعض الفاظ و لیکن نااہلین را از زبان معاصرین

عجم نشیدیم (ارو) دیکھو (از کجا این سرخرسید)

برای مصالحت کون خرامی پوسد (مثل)

صاحب محبوب الامثال ذکر این کردہ از بیان

معنی و محل استعمال ساکت مولف نے گوید کہ فارسیان

چون بضرورت برای کردن کاری غیر مطبوع

بجوری شوند این شکل را می زند معاصرین عجم

و را اول این دیکھی ہارو) زیادہ کنند (ارو)

ضرورت کے وقت گدھے کو باپ کہتے ہیں یا گنا
محبوب الا مثال نے اس کا ذکر کیا ہے۔

برای نہاوں چہ سنگت چہ زر | شل صاحبان

خزینہ و امثال فارسی و محبوب الامثال ذکر ہیں
کردہ اندواز بیان معنی و محل استعمال ساکت

مولف عرض کند کہ این مصرع مال سعدی
شیراز است کہ صورت مثل گرفت و فارسیان

سخن بخیلان زنند (ار و و) دکن میں اسی
فارسی مثل کا استعمال خیلوں کے حق میں ہوتا ہے۔

برایچہ | بقول ضمیرہ برہان ترجمہ علت باشد
صاحب موار و فرماید کہ معنی سبب مولف

عرض کند کہ ہای نسبت پر لفظ ہر آئی زیادہ
کردہ اند گویہ (ار و و) سبب - و کچھو پ

کے ذہن سے علت - بقول آصفیہ - وجہ -
سبب - باعث - کارن -

برایلی | بقول ضمیرہ بیان مراد ہے ایہ است
کہ ترجمہ علت باشد مولف عرض کند کہ

ہوین نہ باشد کہ ہای مصدری یا نسبت و
آخر لفظ ہر آئی زیادہ کردہ اند پس (ار و و)

دکھو برایہ -

ہر باو | اصطلاح - بقول انند جواہر فرہنگ
لغت فارسی است یعنی نیست و نابود و دیگر

کے از محققین فارسی ذکر این نکر و مولف
عرض کند کہ بلحاظ معنی لفظی ہوا حق قیاس است

کہ ہر ہوا کردن چیزیں تباہ و نابود کردن
باشد و استعمال این بامصا و متعدد کہ می شود

در ہنقات می آید (ار و و) ہر باو - بقول
فارسی - تباہ - ویران - او چڑ - کھو یا ہوا - خزا

خارت - تلف - ضائع -
ہر باو و ہون | مصدر اصطلاحی یعنی تباہ

ہون است (انوری) ہ) بودہ ہر باو خواجگی
و گاہ ہر جام ساقیست ہر شراب چونگ ہر

تباہ رہتا -
ہر باو ہای شستن | مصدر اصطلاحی یعنی

(۵۶۸)

(۵۶۹)

<p>درین چمن ز بر باد و او یک نفس بے غم نامم و موت عرض کند که چیزی که در هوا نهندش پریشان می شود در هوا چنانکه زلف و غیر ذلک و این کنایه باشد (ارود) بکھیرنا - بقول غنچه کرنا - پراگنده - کرنا -</p>	<p>مستعمل بودن است (صائب ۵) بر باد پای وعده خلافی نشسته ز چندین هزار خانه بسیار واده (ارود) جلد بازی کرنا - عجلت کرنا بر باد وادون (مصدر صلاحي) بقول بهار را اکتایه از نیست و نابود کردن صاحب بحر گوید که بسنی نابود گردانیدن باشد در خواجیه شیراز</p>
<p>(۳) بر باد وادون - بقول بحر - در هوا کشاند دیگر کسی از محققین مصا و ذکر این نکر و موت عرض کند که بسنی حقیقی است (ظهوری ۵) وانه دل را چو گاه تن غمش بر باد وادون تا به بیند کشت دار خوشی تن دهقان کجاست (دوله ۵) بر باد وادون هم خاک خود را بر خاطرش از ما غبار است (ارود) هوا این اژانا -</p>	<p>(۵) زلف بر باد عده تاندری بر باد م ز ناز بنیاد کن تا کنی بنیاد م ز صائب ۵) چوپسته ز دوسر خویش می دهد بر باد و کسی که رخنه قلب رانی کند مسدود و خاقانی ۵) زلفش اندر دورش بسکه کج بازی نمود و ودان خوشی تن رعایت بر باد وادون موت عرض کند که</p>
<p>(۴) بر باد وادون - بقول بحر ضایع کردن - دیگر کسی از محققین مصا و ذکر این نکر و (النوری ۵) وادوم با سید روزگاری بر باد وادون روزگار خود روزی شاه موت عرض کند که مجاز معنی اول است که گذشت (ارود) بر باد</p>	<p>و ادون درینجا بسنی کردن است و بسنی (بر باد) بجایش مذکور شد (ارود) بر باد کرنا - و کچو رجا و بر وادون (۲) بر باد وادون - بقول بهار و اندر پریشان کردن (صائب ۵) چون غنچه و اشم اول جمعی</p>

کرنا - بقول آصفیه - صنایع کرنا - کھونا - اُڑانا -
(در کجیو با و پروادن ۴)

بر باد وادون خرمن | مصدر اصطلاحی -

بقول ضمیمه برهان و بحر (۱) معروف است (۲)

کنایه از استهلاک ساختن و صنایع کردن عیش و

(۳) عمر تلف کردن و اندین و گیر کسی از محققین مصاص

ذکر این نکر و مؤلفت عرض کن کتابه و صنایع

کردن خرمن است و بس متعلق بمعنی اول و

چهارم (بر باد وادون) و تا آنکه این اصناف

به عیش یا عمر نکنیم معنی دوم و سوم اصلا پیدا

نمی شود - محققین بالا غور فرموده اند و بدون

سند استعمال - معنی دوم و سوم را تسلیم نه کنیم

(۱) خرمن بر باد کرنا (۲) عیش بر باد کرنا (۳)

عمر بر باد کرنا -

بر باد رفتن | مصدر اصطلاحی - بقول

بهار و انشد لازم (بر باد وادون) که گذشت مؤلف

گوید که حقیقت معانی این - بر متعدي این گذشت

و این هم کنایه باشد بمعنی عام فقط (صائب

۱۵) گرچه از بیداد خسرو زین جهان فرادست

دولت او هم باندک فرصتی بر باد رفت (وله ۱۵)

رگ جانها بدم تیغ عدم پیوست است با زور

بر باد وادون و هر چه بدم پیوسته است از ظهوری

بیم است که بر باد وادون خاک ظهوری با ساقی

بین آتش چه شوی عالم آب است (وله ۱۵)

رفته در طوفان غم بر باد وادون سباب نفس با آری

آری ظاهر است از آه بی پایان ما با صاحبان

بحر و ضمیمه برهان و مؤلفه بحواله قنیه) ذکر نامی مطلق

کرده اند (ارو) نیست و نابود هونا - پریشان

هونا - کجیلر جانا - هوا بین پریشان هونا صنایع هونا

بر باد کردن | مصدر اصطلاحی - بقول بهار

متعدي بر باد رفتن که گذشت - صاحب انشد

فرماید که متعدي بر باد شدن است و مخلص کاشا

(۱۵) چراغ برق روشن و رنه می مردم به سوالی

اگر این خرمن بهیغز ما بر باد می کردم با (نوری)

خاک پای تو مرا زاتش سودای مرا بجزنی آب و عجم
 گفته اند و بسند آن فقره آورده اند که بر باد نشسته
 آمده بر باد کنی هر مولف عرض کند که شامل است
 بزرگ معانی بر باد و این بکثرت مستعدی (ارو) ^{قدر}
 بر باد کرنا. و کیو بر باد و ادون -
 بر باد کردن خلق را خرمن ^{مصدر اصطلاحی}

بقول مؤیدای عیش خلق را مستهک گردانیدن
 و گیر کسی از محققین مصادر ذکر این نکر و مولف
 عرض کند که اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض
 کرد که خرمن را استعاره کرده اند به عیش - معاصر
 عجم بر زبان ندارند ولیکن خلاف قیاس نیست
 (ارو) مخلوق کے عیش کو تلف کرنا ضائع کرنا
 (الف) بر باد نهادن ^{مصدر اصطلاحی}

بر باد سوار شدن چنانکه تحت سلیمان علیه السلام
 و غبار و غیر ذلک کہ کنایہ باشد از پریدن (انوری)
 (ب) تو سلیمان و بزیر تو فرس تحت رواں از تحت از
 معجزه بر باد نشسته چو غبار بر صاحبان هفت و
 مؤید این را بہمنی (۲) سوار شدن بر اسپ
 (ب) بر باد نهادن بنا ^{بنا} بر باد نهادن چیزی
 کنایہ باشد از بی ثبات و نا پائدار کردن آنرا چنان
 بر (آب نهادن جهان) بابتی حال مجرود (الف) بدو
 اصناف چیزی نیست (ارو) (الف) ہوا بہ
 قائم کرنا - رکھنا بہمنی نا پائدار کرنا - و کیو بہمنی
 (ب) کسی چیزی کی بنانا پائدار قائم کرنا -

(۲۶۶۲)

برپاوه پهاشه اصطلاح - بقول شمس بالفتح

ای حجره دیگر سازند مولف عرض کند که نظماً
و معنی غلط است نتیجه کم التفاتی محقق و دست
تصرف کاتبین این را بدین هیئت قائم کرد
که قیاس را در آن دخلی نیست - خدایش بیامرز
که خدمت زبان فارسی خوب ادا کرد در (ارو) و
نا قابل ترجمه -

بربار بقول برهان وجهانگیری بابای اجد

بروزن سرور دادا یعنی بالاخانه و حجره باشد
که بر بالای حجره دیگر سازند صاحب سروری
که حجره بالای حجره دیگر را گویند و بر وار نیز گویند
و بقول ناصری و مؤید معنی بالاخانه باشد که
بر بالاخانه سازند صاحب جامع فرماید که بالاخانه
معروف صاحبان شمس و اتند و هفت هم ذکر
این کرده اند مولف عرض کند که بار در اینجا
معنی هست و ششم اوست که گذشت یعنی حصار
و تفصیل و چیزی که بالای حصار و تفصیل است

و منزلت و بالا خانه باشد و پس همین است
ماخذ این (ارو) و کیهو بالا خانه -
(۲) برابر - بقول سروری بخواه شمه بروین
و معنی خروار باشد یعنی خانه تابستانی دیگر کسی از
محققین فارسی ذکر این نکرد مولف عرض
کند که برای موسم گرما خانه با هر مقام بلند تعمیر کنند
که شب بسیار هوا دار و خنک می باشد - مجاز

معنی اول است و پس (ارو) و مکان
جس مین موسم گرما بسر کرین - تابستانی مکان -
تسیله یا پهاژی پر بنایا هوا مکان - مذکر -
(۳) برابر - بقول ناصری معنی گل ناچیده
زیرا که رگل برابر یعنی گل ناچیده از حکیم فرخی
(۴) از رویدار بیدای و بیدار
آن روی گزان نورستان گل برابر (روهم) و
گفته (۵) فری آن فریبنده زلفین مشکین
فرخی آن فروزنده رخسار دلبر بوی چون خنفت
فرو کرده بر گل بزرگ چون گل نافر و کرده از بر

و فرماید که این لغت در برهان و فرهنگ نیست
 و کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد مؤلف
 عرض کند که دگل برابر گلی را توان گفت که
 بعد پیداشدن بار برگ های گل ریخته نشود
 و قائم باشد و این بر بعضی ثمرها دیده ایم و درینجا
 مبرور برابر چیزی نیست غیر از معنی لفظی که
 آن در علی ثمر باشد که اتفاق محقق صاحب
 زبانت که ایجاد بسته کرده و بمعنی پی پیروه واز
 هوتی ہے ریواثت۔

سند ووش دگل نافرود کرده اند پیدای شود
 که مراد دگل برابر است و پس اگر مبرور
 در باره این قسم گله نام کرده باشد برای آن
 دیگر باید و تا بنظر نیاید این معنی را تسلیم نه کنیم و
 تسامح محقق اهل زبان دانیم (ارو) و
 بچول کا حصه جو بچیل آنے کے بعد قائم ہو اور
 نہ بچڑا ہو۔ مذکر۔

بر باران | اصطلاح - بقول انشد بچواله
 فرونگ بفتح اول سکون رای مهله لغت فارسی است

مصدر اصطلاحی - معنی
 بار آور کردن است (النوری ۵) بی رو
 کار من اندر غم عشقت پو کار سیت که جز بهر تو
 بر بارندار و (ارو) بار آور کرنا - بار لانا -
 اصطلاح - بقول سروری بفتح باورا
 دوم دانا جره بر بالای جره دیگر باشد و فرماید که
 بر واره بوا و نیز گویند - صاحب برهان فرماید که
 بر وزن هر کاره بمعنی بر آراست یعنی جره بالا
 جره دیگر - صاحب ناصری فرماید که بمعنی بالا خانه

خان آرزو در سراج آورده کہ حجرہ بالا این را
گویند کہ بالا خانہ باشد و فریاد کہ بسنے بر آ رہی
تیز بہین معنی آورده اند و این مرگب است
از بر و بارہ و تحقیق آن در بارہ گذشت صاحب
جامع و جہانگیری و مؤید و مانند شمس ہم ذکر آن
کرده اند مولف عرض کند کہ محققین بالا
پے حقیقت نبروہ اند معنی لفظی این چیزے
کہ بر حصار است یعنی بر معنی علی و بارہ یعنی
اولش کہ حصار و دیوار بلند است۔ پس
(بر بارہ) گناہ باشد از بالا خانہ و جا وارو کہ
بارہ را درین اصطلاح۔ مبتدل بالا گیریم کہ
لام بہ رای پہلہ بدل شود چنانکہ چنال و چنار
(ارو) و کچوہ بار کے پہلے معنی۔

غیر در برای در آمدن در خانہ بود و نیز گدا
چہار پہلو و بحوالہ اداست آرد کہ معنی آن را
مطلق باشد صاحب اند ہم ذکر این کردہ
مولف عرض کند کہ (بر بارہ) مبتدل
(بر بالا) کہ لام بدل شدہ برای پہلہ چنانکہ
الوند و آروند معنی لفظی این بر بلند سی و کنا
از راہی کہ و رای راہ خانہ از بالا خانہ ہم
بیرون خانہ رود بہین قدر است اتفاق ہمہ
معاصرین عجم و تحقیق قیاسی ہم پس محققین بالا
تمیہی کہ در معنی پیدا کردہ اند اگر سند استعمال
پیش شود تو انیم عرض کرد کہ مجاز باشد و بس
(ارو) و کچوہ باخرہ کے پہلے معنی۔

(۳) بر بارہ۔ صاحب تاصری بحوالہ جہانگیری
گوید کہ بر بار و بر بارہ در فرہنگہا مرقوم گشتہ کہ
نام صنفی از مردمان است و در عربی اسم و تانی
است بمغرب کہ مردم آنجا بسز چروہ اند ہانا
کہ در بر بار گفتمہ اند و آن ولایتی است معروف

(۴) بر بارہ۔ بقول برمان راہی را نیز گویند
غیر راہ مشارف خانہ کہ از انجا نیز آمد و شد
کنند صاحب مؤید بحوالہ شرفنامہ فریاد کردہ
بر بارہ گفتمہ اند و آن ولایتی است معروف

<p>اذا فریفته و خوبان آنجا بلاحث مثل و پلنگان آنجا بشناخت مشهورا نوری گفته شد دشمنان را پایه دادن پیش من دانی که چیست بز جمع کردن موش دشتی با پلنگ بربری بز و ابلی اربپ مروان وحشی صحرائی بی ادب و تربیت را برابر آید گو داتھی کلامه صاحب اتند نقل نگار امری مخفی بباد که در نسخ موجوده جهانگیری بسنی مذکور</p>	<p>یا فته نشد مولفت عرض کن که در برهه و در برهه به ای نسبت و ای نسبت به معنی نسوبه به برهه و در باره (بر باره) بز یاد است الف مزید علیه آرن که در محاوره مستعمل شد (ارو) بر باره فارسی بین آنک افریتی قوم کا نام ہے اور وہ غالباً بر برکی رہنے والی ہے</p>
---	---

برباشک اصطلاح - بقول انند بھو اوله فرهنگ فرنگک بالفتح و فتح شین سحر بزبان
 لاطن رستنی است مولفت عرض کند که صاحب محیط ذکر این نکر و حیث است که
 نام این در السنه غیر معلوم نه شد قیاس را درین دخلی نیست و سرمایہ لغات لاطینی ندایم
 که تعریف مزید کنیم (ارو) لاطینی زبان بن برباشک ایک قسم ہے پودے کی جس کی
 حقیقت معلوم نہ ہو سکی۔

<p>بربالای پاروم گوزیدین (مصدقہ اصطلاحی) بقول برهان و ضمیر سروری و بحر و انند کتا از لاف و گزاف زون در کاری - خان آرزو در سراج فرماید که بعضی لاف و گزاف بیجا زون باشد مخفی بباد که (پاروم) بقول برهان بضم و</p>	<p>دسکون سیم رانگی را گویند و آن چرمی باشد پهن که بر پس پا لان چار واد و وزند و بر پس ران چار واد اندازند و فرماید که بعضی بعضی چرمی گویند که بر پس زمین اسپ بندند و بر زیروم اسپ اندازند و ادن اصح است (اتھی)</p>
---	--

<p>دارو (۱) حوصلے سے زیادہ کام کا ارادہ کرنا۔ بربالای کسی کار افتادون مصدر صطلای</p>	<p>صاحب نیات گوید کہ پاروم یعنی وچھی لینا است مولف عرض کند کہ معنی متذکرہ بالا</p>
<p>را، یعنی واقع شدن بر ذمہ کسی کاری کہ مشکل باشد (اوزی سے) مرافتاد و بربالای او کار نہ بربالای من کاری بیفتا و بڑ (ارو) شکل کام گلے پڑنا۔</p>	<p>گنا یہ بہت دہس (ارو) گپ مارنا بقول آصفیہ جھوٹا بولنا۔ شیخی بگھارتا۔ پوہر کی اڑانا مڈینگ مارنا بقول آصفیہ شیخی بگھارتا اڑانا۔ تعلق کرنا۔ دون کی لینا۔</p>
<p>بربالای ہم رختین استعمال یعنی بریکر افتادون باشد (صائب سے) در گلوئی شمع اشک از تنگی جاشد گرہ بڑ بسکہ در بزم تو بربالای ہم پروانہ ریخت (ارو) ایک دوسرے گزنا۔</p>	<p>(۳) بربالای پاروم گوزیدن۔ بقول بر وضیمہ سروری و بحر و اند کاری و ہمتی پیش گرفتن کہ زیادہ بر قدرت اوست مولف عرض کند کہ این گنا پہ باشد کہ کسی کہ بیش از حوصلہ خود کاری گیرد گویند کہ از خوف گوزمی زند گزنا۔</p>

بربت | صاحب ناصری بحوالہ بران گوید کہ ساز بہت مشہور و خود است یا ظہور و در اغلب لغات
 بہین اما است و فرماید کہ بلی بفتح ہر دو با ساز بہت و شبیہ بسینہ مرغابی۔ کاسہ وار۔ وبت۔ پارکی
 بتامی قرشت و بطا معترب آن و بر بطرا کہ ہر دو با ہمتوح است عمران کسور کردہ اند صاحب
 اند نقل بکار ناصری مولف عرض کند کہ بت بہ موحده و فوجانی بر معنی سوش مذکور شد کہ
 بزبان فارسی مرغابی را نام است و این ساز را از ہنوجہ (بربت) گفتند کہ در پائینش کاسہ شکل
 بط سادہ و بجای دوش چوب و رازی کہ بالای آن تارہای سازی باشد و معنی لفظی این (بالای)

دیگر هیچ و بر تبط بہ طای مہلہ بقول منتخب معرب (ار و و) برست۔ فارسی میں ایک سازگانام سے مثل ستار کے جس کا کاسہ زیرین بطن سے مشابہ ہوتا ہے اس کا معرب (ربط) صاحب تصفیہ نے اس کو ترک فرمایا ہے۔ اردو میں ربط کہہ سکتے ہیں۔

بر بد | بقول سروری درشیدی و بر بان و جہانگیری و ناصر و جامع و شمس و انتد بہ بائی اول و دوم تازی بر وزن فرقد (۱) نام ولایت سیستان باشد و (۲) مخفف باربد است۔ خان آرزو در سراج گوید کہ ہشتم ابی دوم و بفتح آن علی اختلاف المذہبین مخفف باربد مطر صاحب پرویز و نام ولایت سیستان و فرماید کہ غالب کہ بنام مطرب مذکور بسبب تاؤمت تعمیر شہرت گرفتہ باشد **مولف** عرض کند کہ اگر کار از قیاس گرفتن است چہ انگوٹیم کہ باربد از ولادت درہین شہر، موسوم بہ باربد شد و اللہ اعلم بالصواب۔ و جہ تسمیہ این معنی اول بفتح بر تک شود (ار و و) (۱) ولایت سیستان کا نام فارسی میں بر ہے (۲) دیکھو باربد۔

بر بر | بقول بر بان بر وزن صرصر (۱) نام صنفی از مردمان است و (۲) ہرزہ گوئی و پڑگوئی (۳) لجاجت و (۴) بعربی نام ولایتی است در مغرب کہ مردم آنجا سبز چہرہ می باشند۔ صاحب مؤید بزرگ کہہ معانی فرماید کہ بہنی چہارم ہم لغت فارسی است۔ صاحب رشیدی گوید کہ نوعی از مردمان از قسم جش و بقول بعض ولایتی است مغرب کہ مردم آن سبز چہرہ باشند۔ صاحب جہانگیری بر معنی اول و چہارم قانع و نسبت معنی چہارم تصریح فرماید کہ عربی است۔ صاحب جامع ذکر معنی اول و چہارم کردہ نسبت معنی دوم گوید کہ ہرزہ گوئی و بدگوئی است۔ صاحب غیاث نسبت معنی چہارم صراحت کند کہ بفتح ہر دو بای موعودہ کیست بجا۔

همیشه که مردم آنجا سبزه رنگ باشند و به ترکی بکسر هر دو بای موحده بمعنی یک یک صاحب سبزه ازیل
 آورده که به یونانی برسد گرهی را نام است که مغرب افریقه آباد است بنایت سنگدل
 و وحشی و جمع آن بر آبره صاحب اندامین را بمعنی اول هم عربی داند و فرماید که این قوم
 از اولاد قیس غیلان است میان حبش و زنگ ساکن و چون احدی از ایشان بر زن غیر
 کفو عاشق شود زده آن کس بروض کا بینهش بریده با وی از دو واج دهند و بقول صاحب
 منتخب و فیهی اللارب لغت عربی است نام گرهی است در مغرب زمین و نام گرهی دیگر
 است در حبش مولاغت عرض کند که بمعنی اول شک نیست که لغت عرب است و بمعنی
 دوم مفرس (بزرگ برامی هندی) که لغت سنسکرت باشد که بقول ساطع بمعنی هرزه گوئی است
 و مصدر سنسکرت (بزرگانا) از همین وضع شد (بزرگ برامی) بهیوده گورا از همین لغت گفته اند پس
 جزین نیست که فارسیان به تبدیل رای هندی به هله مفرس کردند بمعنی دوم و آنچه بعضی محققین
 در تعریف معنی دوم پرگوئی نوشته اند تسامح شان است یا غلطی کتابت که هرزه گوئی حبس است
 و پرگوئی وصف و نسبت معنی سوم عرض می شود که مجاز معنی دوم است و پس که لجاجت هم
 قریب هرزه گوئی است و بمعنی چهارم بسیار شهرت دارد که نام شهری از مقبوضات فرنگستان است
 صاحب فرهنگ اصفیه این را بدین معنی لغت عرب گفته می فرماید که اهل این شهر سیاه قام
 می باشند صاحب غیاث این را بدین معنی لغت ترکی گفته ولیکن صاحبان کنز و لغات ترکی
 ازین معنی ساکت خیال ما این است که همان قوم که ذکرش بر معنی اول گذشت از همین شهر
 باشد که بربر نام دارد و محققین عرب بمعنی اول این را لغت عرب گفتند و بمعنی چهارم ترک گفتند

و جاو اردو کہ لغت فارسی باشد چنانکہ بعض محققین گفتہ اند و اللہ اعلم بحقیقۃ الحال۔ منحنی مہار کہ شہری موسوم بہ بربر و جغرافیہ انگلیسی واقع است در افریقہ (ارو) (۱) بربر فارسی اور عربی میں ایک قوم کا نام، موث (۲) ہرزہ گوئی کہہ سکتے ہیں۔ صاحب آصفیہ نے ہرزہ گو کا ذکر کیا ہے فارسی۔ اسم مذکر۔ بیہودہ گو۔ یا و گو۔ (موث) (۳) بجاہت بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مؤنث۔ عاجزی۔ مٹت۔ چاپلوسی (۴) بربر حبش میں ایک ملک ہے جہاں کے لوگ سبز رنگ میں تازہ بربر شہر پر مشتمل بقول شمس بفتح ہر دو بالغت فارسی است نام ولایت از رنگبار و گو سپندان اخبار انیر بربری گویند و دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکر و مولف عرض کند کہ حقیقت این شہر برمنی چہارم بربر گذشت بدون سند استمال این لغت را تسلیم نہ کنیم کہ تحقیق حساب شمس پایہ ندارد (ارو) دیکھو بربر کے چوتھے معنی۔

<p>بربروت کسی تیز بین (مصدر صلاحي)</p>	<p>بھل کر کم تو جہی کرنا۔ خاطر میں نہ لانا۔ ذلیل سمجھنا۔</p>
<p>بربروت کسی گوزیدین (مصدر صلاحي)</p>	<p>بقول انند بھوالہ بہار بھارت دیدن کسی را</p>
<p>بقول انند مراد بربروت کسی تیز بین کہ</p>	<p>مراد (بربروت کسی گوزیدین) کہ ہی آید۔</p>
<p>گذشت (شاعر) چود خرابادہ از جام ہوس</p>	<p>منحنی مہار کہ تیز بین بقول بحر معنی تیز زون</p>
<p>گذشتش از سر کیر پیر قد و گر جایش بود</p>	<p>و گوز کروں آمدہ دیگر کسی از محققین مصادر</p>
<p>زیر شوہر پڑ کہ گوزد بربروت کیر شوہر پڑ مولف</p>	<p>ذکر این نکر۔ طالب سند استمال باشم۔ موات</p>
<p>عرض کند کہ کنایہ ایست و بس (ارو) کھو</p>	<p>قیاس است و کنایہ (ارو) حقارت کی</p>
<p>بربروت کسی تیز بین۔</p>	<p>نظر سے دیکھنا۔ بقول آصفیہ دوسرے کو ذیل و خواہ</p>

بربروشان

بقول رشیدی و ناصری دانند بفتح هر دو با و ضم برای دوم است پنخیران را گویند خان آرزو در سراج فرماید که بهای فارسی بفتح هر دو با و بوزن پرده پوشان بمعنی مطلق است از هر پنخیری موکلفت عرض کند که الف و نون جمع در آخر (بربروشان) است و پس (بربروش) بمعنی پنخیر نیامده و (بربروش) بهای فارسی هم بدین معنی نیست لیکن (بروشان) بهای موحده - بدون کلمه تر - بمعنی است پنخیری از هر جنس (می آید) آن مبتدل (بروشان) باشد که به بین هله به همین معنی می آید) چنانکه کشتی و کستی و صرامت ماخذش همدرا بنجا کنیم و در اینجا همین قدر کافی است که بزیادت کلمه تر مزید علیه است نمیدانیم که خان آرزو این لغت را بهای فارسی از کجا پیدا کرد (دقیقی) شفیع باش برشته مرادین دولت و چو مصطفی بر دوار بربروشانرا و شمس فخری (۵) اگر دعوی کند رایش نبوت و شود خورشید و ماهش بربروشان (ارو) است بقول آصفیه - عربی - اسم موکلفت - و هر گاه کسی پنخیر کا پرو هلو -

بربری

بقول محیط که بذیل جلیق آورده یای نسبت بربری گفتند اندر این صورت لغت اسم فارسی بزرگ کوچک است که بزرگ نشود فارسی زبان گیریم بترکیب فارسی و بربر و او شیر آن لطیف تر از شیر نوع دیگر باشد هر دو شامل و من وجه بمعنی بلندی هم ازین لفظ موکلفت عرض کند که بقول ساطع نسبت بربری پیدا است فاعل (ارو) بربری - بقول آصفیه است موکلفت بربر که کلان می باشد خیال کرد ارو - اسم موکلفت - ایک قسم کی چنگبری عجیب نیست که از نسل ملک بربر باشد که بنیاد آن

و بصورت اور بربری کبری رشاید اول مین

<p>(۲) پرست - بقول ناصر بن محمد بن اسحاق کہ علمی است معروف و بخش یعنی صرف است - صاحب اند نقل نگارش مولف عرض کند کہ مجاز ہاں معنی اول کہ گذشت یعنی چیزی را کہ اہل زبان مضبوط کردہ اند مراد از قاعدہ شویباش و تخصیص این با علم نحو - مآوردہ است و پس - (ارو) نحو - بقول آصفیہ عربی - اسم نوشت جملوں کا علم - وہ علم جس سے کلموں کی ترکیب آئے - ویا کرن - وہ علم جس سے اجزائے کلام کو صحیح صحیح جوڑنا - کھولنا انکا باہمی تعلق - واسطہ یعنی لگا و معلوم ہو -</p>	<p>ملک بربر واقع افریقہ سے یہ بکری آئی ہو پرست اصطلاح - بقول بران و مؤید و ناصر بن و جامع و بحر باسین بے نقطہ بر وزن سر را بہتی طرز و روش و قاعدہ و قانون دستور و رسم را گویند خان آرزو و سراج بحوالہ بران ذکر این کرد صاحبان بہار و اند و ہفت ہم ذکر این کردہ اند مولف عرض کند کہ حال بالمصدر مصدر پرستن است کہ می آید مخفف (پرست) و بلحاظ معنی لفظی این مجازاً معنی مضبوط پیدای شویباش مجاز یعنی روش و قاعدہ مستعمل شد و گیر ہیج - قول صاحب جامع کہ از اہل زبان است سندی را ماند - (ارو) قاعدہ بقول آصفیہ - عربی - اسم مذکر - دستور - رسم - رواج - چال - ریت - آئین - قانون - ضابطہ نسیم دہلوی (۵) مال کار جہان فانی کہی نہیں ایک قاعدے پر ہے جو چاروں ہے و فوراً است بعد اس کے غم و الم ہے کہ</p>
<p>صاحب فریش شدن - بوجہ بیماری (النوری ۵) مرگ از برای دادن دار و طبیب شد بڑ بیمار ہیبت تو چو بستر او فنا دگر (ارو) فریش ہونا دکن میں شمل ہے - صاحب فریش ہونا کہہ سکتے ہیں یعنی بہار کی وجہ سے بستر سے اٹھ نہ سکتا -</p>	<p>(۲) پرست (مصدر اصطلاحی) کنایہ</p>

(ذوق سے) اُسٹھے جهان ہی سے جو بستر سے وہ اٹھوگا سر بستگان جمع (بر بست) است یعنی قاعدہ و تیرا مرپیش عشق جو صاحب فراش ہے بر صاحب آصفیہ قانون ہا۔ ورو شہا خان آرزو در سراج بھی لہ نے صرف (صاحب فراش) کا ذکر فرمایا ہے یعنی وہ بیمار جو بستر سے نہ اٹھ سکے۔

بر بست رخت

اصطلاح - بقول مؤید و ہفت

کلمہ ہی مشتقی باشد و حال آنکہ بر بست ما بروین ای سفر کرد و کوچ نمود مولف عرض کند کہ مصدر اصطلاحی (بر بستن رخت) می آید و این ماضی مطلق آنست کہ غوری محققین بالاست کہ این را بزرگ مقولہ آورده اند و پے بحقیقت نبرده (ارو) و کچھو بر بستن رخت) یہ اس کا ماضی مطلق ہے۔

بر بستہ فتادون

مصدر اصطلاحی - مراد

کہ ہمہ بران ہمدستان باشند و فرماید کہ بر بستگان ہفتہ بار اہجد و سکون رای ہلمہ و کاف فارسی بہنی تو این و ضوابط است و مفردین فتادوم مشتری گفت کہ یارب این عطار در اچہ افتادون معنی بہا و کہ افتادون - اصل است و فتادون منقشش و (ارو فتادون) مزید علیہ آن (ارو) دیکھو بر بستہ او فتادون۔

بر بستگان

اصطلاح - بقول برہن پروین

مصدر (بر بستن) ماضی مطلق اوست بزیادت

بای ہوتو و آخرش کہ افادہ معنی مفعولی کند و بجا
 قواعد فارسی معنی این پایندان قواعد و مراسم و
 قوانین است و بجا ناسند و سائیر جاوارو کہ برین
 مجاز بمعنی قواعد ہم گیریم۔ صاحب بران کہ سنی
 قواعد و قوانین آورده جزین نیست کہ بر قواعد
 و قوانین فارسی زبان غور نکرد۔ فائق (ارو)
 قواعد بقول آندیشہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ قاعدہ کی
 جمع۔ دستور۔ قاعدے۔ ضوابط۔ رسوم۔ ریت
 رواج۔ قوانین بقولہ عربی۔ اسم مذکر۔ قانون کی
 جمع۔ اور ہارسے سنون کے لحاظ سے پایندان
 قواعد و قانون۔ قاعدہ و اتان۔

پربستن بقول نوادر و موارد و بہار و اتند
 (۱) حاصل کردن چیرے۔ صاحب بحر فرماید کہ
 کامل التصریف است اما عینہ اسم فاعل نیامدہ
 (میر خسرو) کسی کہ دست بفرآک دولت تو
 زندہ ہزار آرزو از روزگار بر بند و کرمو لعت
 عرض کند کہ مضارع این (بر بند) ولیکن در
 کسی چیز کو حاصل کرنا۔

مجاورہ فارسی (بر بند) استعمال و (بر بند)
 در حقیقت مضارع (بر بندین) و مزید علیہ
 (بر بندین) است بزیادت کلمہ بر کہ می آید مقتضین
 فارسی کہ از ماخذ بے خبر اند می فرمایند و تصنیف قاعدہ
 کرده اند چنانکہ (صاحب تحقیق القوانين) آورده
 " و اگر ما قبل آخر ماضی سین غیر منقوطہ و حرف
 پیشینش غیر الفت بود در مضارع آن سین بہ
 نون مفتوح تبدل گردد چنانکہ بند و و پیوند و
 زیادت وال ساکن بلفظ بند و و پیوند و بعد نقل
 فتح نون بر حرف آخرش برای دفع التباس خطست
 راجح، و بعضی مقتضین معاصر می فرمایند کہ سین بہ اول
 و نون بدل می شود و ہمین بسند و بند و را بسند
 خودشان می آورند۔ مانی گوئیم کہ ضرورت تصنیف
 این قاعدہ در (بند) باقی نماند و حقیقت ماخذ
 این چنانکہ عرض کرده ایم بہتر از آنست کہ قاعدہ
 ایجاد کنند کہ در بجا ضرورت ندارد۔ (ارو)
 کسی چیز کو حاصل کرنا۔

<p>(۳) بر بستن - بقول نوادر و موارد و بہار و نند بمعنی فائدہ برداشتن (خواجہ جمال الدین سلیمان) من چہ پر بستہ ام از لولوی لالامی سخن بکاش چون لالہ دہان سخنم بودی لال بزرگوار (۵) با آنکہ در میان تو دل بست عالی بکس زبان میان بشیر باند صفا -</p>	<p>از چین کہ کتابہ از آمادہ سفر شدن و تہیہ سفر کردن است در روانہ شدن ہم - محقق مذکور - غور نکرد - رسم است کہ چون تہیہ سفر کنند - رخت و سانا را بر می بندند و درست کنند (ارو) اطھانا</p>
<p>(۵) بر بستن - بقول سحر - بنجد شدن دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ بستن لازم مستعدی ہر دو آمدہ مراد ہ بستہ شدن و بندیدن و بر بستن مزید علیہ آن (ارو) بنجد ہونا - بقول آصفیہ - جہنا - بستہ ہونا -</p>	<p>کمر ایچ بر نہ بست مولف عرض کند کہ متعلق و مجاز معنی اول است و بس (ارو) فائدہ اطھانا - و بچھوا از پہلوی کسے چیزی دیدن - (۳) بر بستن - بقول موارد و بند کردن چون دکان بر بستن (طالب آملی) دکان بر بستن کاندین عہد بزمی کما از پیاری نیست مولف عرض کند کہ معنی حقیقی است (ارو)</p>
<p>(۶) بر بستن - بقول بحر نیفزودن از آنچه ہست دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ مقصود محقق از بحال خود بودن است - طرز بیانش درست نیست حیث است کہ سناستمال پیش نکرد مشتاق ہند می باشم (ارو) اپنے حال پر ہونا -</p>	<p>بند کرنا - بقول آصفیہ - مقفل کرنا - (۴) بر بستن - بقول موارد بمعنی برداشتن چون رخت بر بستن و سناش پیش نکرد و دیگر کسی از محققین مصادر ہم ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ بمعنی حقیقی است و در بستن رخت متعلق</p>

(۷) بر بستن - بقول بجز نشو و نما نکر دن دیگر بندھنا۔ جیسے منصوبہ بندھنا۔

کسی از محققین مصادر ذکر این نکر و ممولت (۸) بر بستن - بہ تحقیق ما۔ بمعنی پوشیدن چون

عرض کند کہ ہمان معنی ششم است و بس و تمیم قباہر بستن (انوری ۵) آصف ملک سلیمان دوم

بیان کردہ تاکہ ذکرش ہدر انجا کردہ ایم برہنہم خیمہ بزد و بزہین جو ہر ہر کلے برتہ و بر بند قباہی

شامل (ارو ۹) نشو و نما نکرنا۔ (دیکھو بر بستن (ارو ۹) پہنا۔ بقول آصفیہ - پوشیدن کا ترجمہ

کے چھٹے معنی۔) جامہ زیب تن کرنا۔ کپڑا بدن پہن ڈالنا۔

(۸) بر بستن - بہ تحقیق ما۔ بمعنی متعلق کردن بر بستن آرزو کسی | مصدر اصطلاحی

(انوری ۵) بردا من کہوت پیمت بز بر بستہ قنا بمعنی حاصل کردن آرزو باشد از کسی متعلق بمعنی

خواص مردم کو (ارو ۹) متعلق کرنا۔ اول بر بستن و سندش از امیر خسرو ہدر انجا مذکور

(۹) بر بستن - بہ تحقیق ما۔ بمعنی حقیقی بستن کہ (ارو ۹) مقصد حاصل کرنا۔

لازم و متعدی ہر دو آید چنانکہ (بر بستن بیان) بر بستن ازار | استعمال بمعنی لنگ بستن متعلق

و (بر بستن چیزی) کہ اشارہ این بر معنی چہام بمعنی ہم بر بستن کہ گذشت (انوری ۵) رفت

کردہ ایم (ظہوری ۵) چرخ در کین ظہوری بر بست ازاری و بچگون در بست کو و ندران

خوش میان بر بستہ است بز باوسدہ مجتہت بیکم گذشت او بشاہ کو (ارو ۹) تہ بد بندھنا

بی محابامی روم بز (انوری ۵) بر بست دست لنگ بندھنا۔

کہ نہال اسید خلق بز در بوستان دل زانش برگ بر بستن از چیزی | مصدر اصطلاحی بمعنی

بر یافت بز (ارو ۹) بندھنا۔ جیسے کمر بندھنا متمم شدن و فائدہ برداشتن از چیزے متعلق بمعنی

(۲۹۸۸)

(۲۹۸۹)

(۲۹۹۰)

(۲۹۹۱)

ورم بر بستن و سندنش از کلام سلمان ہا سجا گذشت

زارو (و) کسی چیز سے فائدہ حاصل کرنا۔ متعلق ہونا۔ عاجز ہونا۔

بہرہ سندن ہونا۔

بر بستن پر چھری | مصدر اصلاحی۔ یعنی

رکان باشد متعلق بمعنی سوم بر بستن کہ گذشت

متعلق کردن است۔ متعلق بمعنی ہشتم بر بستن

و سندنش از کلام طالب آملی ہمدرا سجا مذکور شد

و سندنش از انوری ہمدرا سجا مذکور شد (ارو) دوکان بند کرنا۔

متعلق کرنا۔

بر بستن دروان | استعمال بمعنی بند کردن

دروان باشد و کنایہ از ساکت گردانیدن و خاموش

کردن متعلق بمعنی سوم بر بستن کہ مذکور شد۔

سد و شدن و کردن و ربو اسطہ آن چیز۔

روالہ ہروی (۵) بر بستہ زیاد خود پسندان کہ در

دن بخش نیان (۶) و این متعلق باشد بمعنی سوم

بر بستن کہ گذشت (ارو) دروازہ بند ہونا۔

بند کرنا چہینا۔

بر بستن دست | استعمال بمعنی بستہ شدن

دست است و کنایہ باشد از عاجز شدن متعلق

معنی نہم بر بستن کہ گذشت و سندنش ہمدرا سجا

خودی کردن و بدرجہ فنا فی اللہ رسیدن متعلق

(۲۶۸۱)

(۲۶۸۲)

(۲۶۸۳)

(۲۶۸۴)

(۲۶۸۵)

(۲۶۸۶)

بہستی سوم برتستن کہ گذشت (عربی ۵) از خود

گر دیده بر بندی چگویم کام جان بینی از جان کر

اشتیاق ویدنش زاوی جان بینی (ارو) آتی

خودی کو ترک کرنا۔ اپنی انانیت سے آنکھ بند کرنا۔

بر بستن رخت | مصدر اصطلاحی۔ کنایہ آشد

از تہیہ کسفر کردن و روانہ شدن ہم چنانکہ بکشت

از دنیا بر بست یعنی روانہ شد از دنیا مراد

از بر بستن محل (کہ می آید) (ارو) اسباب

باندھنا رکن میں کہتے ہیں۔ باندھا بوندھی کرنا۔

آمادہ سفر ہونا۔ روانہ ہونا۔

بر بستن قبا | مصدر اصطلاحی۔ کنایہ از پوشیدن

قبا کہ چون قبا پوشد بند قبا برمی بندند و از ہین

عادت این مصدر بدینینی مستعمل شد و نداین

از انوری بر معنی دہم (بر بستن) گذشت (ارو)

قبا پہننا۔

بر بستن محل | مصدر اصطلاحی۔ بمعنی بستن

محل باشد بر شتر و کنایہ از آمادہ سفر و روانہ شدن

بسفر متعلق بمعنی نہم برتستن کہ گذشت (خواہشیرا

۵) مراد منزل جانان چہ اسن و عیش چون ہر دم

جس فریادی دارد کہ بر بندید بکھپاز (ارو)

محل باندھنا۔ آمادہ سفر ہونا۔ سفر پر روانہ ہونا۔

بر بستن میان | استعمال۔ بمعنی بستن میان

باشد و کنایہ از آمادہ و مستعد بودن بر کاری متعلق

بمعنی نہم برتستن کہ گذشت و سندش از ظہوری

ہمدرا سخاند کور شد۔ مخفی بہاد کہ خصوصیت میان

نباشد۔ جا وارد کہ مضاف کنیم بسوی کمر ہم (ارو)

کمر باندھنا۔ کسی کام پر کمر باندھنا۔ صاحب آصفیہ

نے کمر باندھنا کا ذکر فرمایا ہے بمعنی مستعد ہونا۔

آمادہ ہونا۔ کسی کام کے سر انجام کو تیار ہونا۔

(جرات ۵) کمر تو قتل پر کس کے بت خوشوار

باندھے ہے یا کبھی خنجر کو کتا ہے کبھی تلوار باندھی ہوتا

بر بستہ | بقول برہان و ناصر و جہانگیری و

سروری بروزن بر بستہ را، نقیض بر رستہ است

و آن چیزی را گویند کہ روح نباتی در روی اثر

(۲۶۸۱)

(۲۶۸۲)

(۲۶۸۳)

(۲۶۸۴)

نکند و نشو و نما تواند کرد و زیادہ از آنچه هست
 تواند شد مانند بعضی از جمادات کہ سنگ و کلوخ
 و امثال آن باشد صاحب جامع فرماید کہ جمادات
 و ہر آنچه نشو و نما کند و منجد باشد۔ خان آرزو
 در سراج فرماید کہ جمادات را گویند کہ نشو و نما کنند و
 این در اصل عام است کہ در خاص شہرت
 گرفتہ (شاعری ع) بر بستہ و گر باشد و بر بستہ
 و اگر ہر صاحبان رشیدی و موید و بحر و بہار و مانند
 ہم ذکر این کردہ اند **مؤلف** عرض کند کہ مقابل
 بر بستہ و بمعنی حقیقی بستہ شدہ و کنایہ از نشو و نما
 مفقود شدہ و بہ حالتی باقی ماندہ حاصل نیست
 کہ (بر بستہ) ماضی سطاق مصدر (بر بستن) است
 کہ ای مختفی کہ افادہ معنی مفعولی کشور
 آخرش زیادہ کردہ اند و بعضی مشتقین این را
 صفت مشبہ گفتہ اند و در اینجا استعمال این بمعنی
 نیاز است و بس (ارو) جماد۔ بقول امین
 عربی۔ اسم مذکر۔ غیر ذی روح اشیا۔ بیان
 چیزین۔ حیثہ دہات۔ پتھر۔ پہاڑ۔ زمین۔ غنچہ
 وہ چیز جسے نشو و نما نہ ہو۔ (شعر اہوا شاعر ہما کے
 مصدر سے)۔
 (۲) بر بستہ۔ بقول ناصری بمعنی سخن موزون
 و شعر مقفای منظوم را نیز گویند بر خلاف سبب
 کہ ناموزون و بی قافیہ است و عبری نیز و نشو و
 نما خوانند۔ صاحب اند نقل نگارش۔ دیگر کسی از
 محققین فارسی زبان ذکر این نکرده مؤلف
 عرض کند کہ مضمونی را گویند کہ آنرا در شعر بستہ
 باشند۔ معاصرین عجم تصدیق این کنند طریقی
 صاحب ناصری بہ تعریف غلط اصل مقصود را
 دور کردہ و نقل نگارش را عقل نباشد اگر سند
 استعمال پیش شود یا بجز قول ناصری را کافی نہی
 مجاز معنی بیان کردہ ما باشد (ارو) شعر مذکور
 وہ مضمون جو شعر میں باندھا جائے۔ مذکر۔
 بر لبط | بقول برہان و جامع بفتح اول مسکون
 ثانی کہ طای حطی باشد نام ساز بست مشہور و بعضی

<p>گویند بریط ساز خود است و آن ظبور مانند است باشد کاسه بزرگ و دسته کوتاه - صاحب شمس گویند که بالفتح نام ساز است که تارهای ابریشمی بندند و تارهایش خود گویند - صاحب اندک بحواله بهار فرماید که نام ساز است معروف که مثل ظبور باشد مگر کاسه بزرگ و دسته کوتاه دارد و بحواله رساله معربات که از صاحب رشیدی است می آید و رو که که بریط معرب بریت است یعنی سینه بيط که شبیه باشد سینه بيط و پنجه از تشبیهات اوست - صاحب سواد اسپیل می فرماید که بیونانی بریتان خود است مشهور در کمال اسماعیل (ع) اگر زینجه بریط اصفا ظلم بوز زینجه چنگ برون آورد چو شیر زبان از (انوری ع) نهیب رزم تو گبست جوشن بهرم شکوه بزم تو بگست بریط ناهید بڑ صاحبان نقشب و فقهی الارب گویند که سازی است معروف که آنرا خود نیز گویند معرب بریط کبسر را یعنی سینه بيط زیرا که شبیه است بدان مؤلف عرض کند</p>	<p>که با بر در بریت) که بتای فوقانی گذشت صراحت کافی کرده ایم و در اینجا از بیان سواد اسپیل اینقدر معلوم شد که بریت که گذشت مخفف همان بریتان یونانی باشد و بریط بتای مهله معرب آن و جا دارد که یونانیان از لغت فارسی بریت بریتان وضع کرده باشند (ارو) و کیهو بریت -</p>
<p>بریط سرای (اصطلاح) بقول بهار و اندک لغت فارسی است بمعنی بریط نواز (سعدی ع) چون در آواز آمد آن بریط سر کتدار گفتم از بهر خدای بڑ مولف عرض کند که تحتانی آخرا آمد است و (بریط سرا) اسم فاعل ترکیبی است و این مجاز است که درون بمعنی نواختن گرفته اند که در پرده سر و دندان است (ارو) بریط نواز - بریط بجانیه الال -</p>	<p>بریط لعلی (اصطلاح) بمعنی بریط نواز که یاق نسبت بر آن خریدار زیاد کرده اند و دیگر (۵۷۶۸۴)</p>
<p>(۵۷۶۸۴)</p>	<p>(۵۷۶۸۴)</p>

(انوری ۵) زهره گرد مجلس بزمش نباشد بر طبی (۱) بر سبیل مجاز هر دو معنی مستزکره بالا توان گرفت
 در میان اختران چون زادن فی الظنیر با (۲) و لیکن طالب سند استعمال می باشیم که هر دو محققین
 بر لفظ سرای - بالا صاحب زبان نیند (۳) (۴) پیشانی

بر بلند | اصطلاح - بقول انند سجواله فرنگ
 فرنگ با فتح ننت فارسی است بمعنی (۱) بسیار
 بلند و نیز (۲) بالا خانه را گویند در ممالک مشرقی -
 آرایش اور زینت جو و رازے کی بلندی پر
 کی جائے - مؤنث -

و دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکره مؤلف
 عرض کند که هر دو معنی موافق قیاس است و لیکن
 مجر و قول انند و صاحب فرنگ بدو
 گروانیدن (خواه نظامی ۵) و گره باره خون در

بر بلندین | اصطلاح - بقول انند سجواله
 فرنگ فرنگ با فتح ننت فارسی است بمعنی
 (۱) موهای مرغوله سر که بالای پیشانی بر آمده باشد
 و (۲) معنی آرایش که بالای در باشد دیگر کسی از
 محققین فارسی ذکر این نکره مؤلف عرض کند
 که معنی لفظی این چیزی که منسوب به بلند است و

سند استعمال اعتبار را نشاید که هر دو از اهل زبان
 نیند (۳) (۴) و کیه بالا
 فریب بنا گوش رسد چنین است و چه کنا به معنی
 دوم مجاز مجاز که چون کسی در خواب غفلت باشد
 فارسیان بیدارش کنند پسلی (۳) (۴) طایفه
 مار نار (۲) خبر دار کرنا -

بر بلند | اصطلاح - بقول برهان و ناصری
 بروزن سر بنده (۱) سینه بند طفلان و پستان بند

مصدر اصطلاحی بقول

بر بنا گوش زون

بهار و انند و بحر (۱) کنا به از تپا نچه زون و (۲) آ
 جگر جوش زرد قضا را قدر بر بنا گوش زون

مؤلف عرض کند که در سینه زون ضرب -

فریب بنا گوش رسد چنین است و چه کنا به معنی
 دوم مجاز مجاز که چون کسی در خواب غفلت باشد
 فارسیان بیدارش کنند پسلی (۳) (۴) طایفه
 مار نار (۲) خبر دار کرنا -

مؤلف

بر بلند | اصطلاح - بقول برهان و ناصری

بروزن سر بنده (۱) سینه بند طفلان و پستان بند

زمان را گویند چه بر معنی پستان ہم آمده است
 و آنرا بصری کہیہ خوانند صاحب سروری فرماید
 کہ آنرا باز رنگ ہم گفتند۔ صاحب رشیدی بر
 سینہ بند زمان قانع۔ خان آرزو و در سراج
 تذکر ہر دو معنی فرماید کہ تخصیص رشیدی بہ سینہ
 بند زمان خطاست۔ صاحبان جہانگیری
 و جامع شمس و بحر و انند ہم ذکر این کردہ اند
 موکلفت عرض کند کہ آنگاہ کہ ذکر ہر دو معنی
 کردہ اند پی بہ حقیقت نہر وہ اند چہ انہی گویند کہ
 بر بند مرادف سینہ بند است و بس۔ موقع
 استعمال این اکثر پیدای شود برای طفلان
 برای حفاظت سینہ و برای زنان برای پستان
 و اگر مردان جوان بیمار یا ضعیف را ضرورت حفاظت
 سینہ پیش آید استہمالش کنند۔ فائق (ارو ۹)
 سینہ بند۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔
 انگیا۔ وہ کپڑا جو بچوں کی رال ٹپکنے کے سبب
 کپڑے بچانے کے لئے سینہ تک باندھ دیتے ہیں

موکلفت عرض کرتا ہے کہ دکن میں سینہ بند
 عام ہے۔ اس کپڑے کو کہتے ہیں جو حفاظت سینہ کے
 لئے استعمال کرتے ہیں۔ اکثر بچوں کے لئے اور
 جس کا استعمال عورتیں کرتی ہیں اس کی شکل مندر
 دکن میں مخصوص ہے جسکو انگیا یا چولی کہتے ہیں۔
 اور عام طور پر سینہ بند کی ضرورت بعض وقت
 بیماروں یا ضعیفوں کو بھی ہوتی ہے۔ سینہ
 کی حفاظت کے لئے۔

(۱۲) بر بند۔ بقول بحر و انند معنی شیشے کے درکار
 مہارت تمام داشتہ باشد می گویند کہ فلانی درین
 کار بند است دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این کرد
 موکلفت عرض کند کہ بدون سند این معنی را ہم
 نہ کنیم کہ ہر دو محقق بالا از اہل زبان نیند۔ و اگر سند
 استعمال بدست آید تو انہم عرض کرد کہ اسم جامد فارسی
 زبان است (ارو ۹) ماہر۔ بقول آصفیہ۔
 عربی۔ استاد۔ حاذق۔ استادکار۔ کال فن۔ تبحر کا
 ہر ہنگامہ زون (اصطلاحی) بمعنی تاج

<p>تاراج کردن جای رخت و کالا باشد (ظهوری) که تمهیم معنی اول بر سهیل مجاز است و معنی دوم غیرت عشق تو بر بنگاه زور با فکر سر سودای سامان بر طرف با مولف عرض کند که بنگاه یعنی منزل و مکان و جای نقد و جنس می آید. پس معنی تاخت و تاراج کردن از مصدر زدن پیدا شد.</p>	<p>تاراج کردن جای رخت و کالا باشد (ظهوری) که تمهیم معنی اول بر سهیل مجاز است و معنی دوم غیرت عشق تو بر بنگاه زور با فکر سر سودای سامان بر طرف با مولف عرض کند که بنگاه یعنی منزل و مکان و جای نقد و جنس می آید. پس معنی تاخت و تاراج کردن از مصدر زدن پیدا شد.</p>
<p>تاراج کردن (ارو) سامان و اسباب کو لوشنار تاراج کرنا بر بودن بقول بحر - بالکسر یعنی برون باشد و فرماید که کامل التصریف است و معنای آن بر آید مولف عرض کند که اصل این ربودن که بهین معنی می آید و موحده کسور ز آمد و فارسیان به سکون رای هله می خوانند (ارو) لیجانا.</p>	<p>تاراج کردن (ارو) سامان و اسباب کو لوشنار تاراج کرنا بر بودن بقول بحر - بالکسر یعنی برون باشد و فرماید که کامل التصریف است و معنای آن بر آید مولف عرض کند که اصل این ربودن که بهین معنی می آید و موحده کسور ز آمد و فارسیان به سکون رای هله می خوانند (ارو) لیجانا.</p>
<p>بر بودن اصطلاح - خان آرزو در سراج بحواله برهان و بهاگیری ذکر این کند را، بروز بحواله برهان و بهاگیری فرماید که بروز زرد بمعنی را، پیرامون و بان چرندگان و را، نقاش مرغان باشد و نیز فرماید که غالباً تصحیف است صحیح بد پوز بهین معنی است چنانکه گذشت و بد پوس بسین هله بدل آن مولف عرض کند اصطلاح - خان آرزو در سراج بحواله برهان و بهاگیری ذکر این کند را، بروز بحواله برهان و بهاگیری فرماید که بروز زرد بمعنی را، پیرامون و بان چرندگان و را، نقاش مرغان باشد و نیز فرماید که غالباً تصحیف است صحیح بد پوز بهین معنی است چنانکه گذشت و بد پوس بسین هله بدل آن مولف عرض کند</p>	<p>بر بودن اصطلاح - خان آرزو در سراج بحواله برهان و بهاگیری ذکر این کند را، بروز بحواله برهان و بهاگیری فرماید که بروز زرد بمعنی را، پیرامون و بان چرندگان و را، نقاش مرغان باشد و نیز فرماید که غالباً تصحیف است صحیح بد پوز بهین معنی است چنانکه گذشت و بد پوس بسین هله بدل آن مولف عرض کند</p>

نسبت تصحیف کجالتانی است (ارو) دیکھو پتوز۔	بہین مہلہ چنانکہ آیازہ و آس دیگر بھیج خیال خان آرزو
بقول برہان و اندسین اول کسور و تختانی بو اور سیدہ و بسین و دوم نرودہ بلغت یونانی نوعی از لہلاب و عشقہ است و رنگ آن مانند رنگ زعفران باشد و بر درختا پہچہ۔ صاحب محیط ذکر این نکر و مولفٹ عرض کند کہ ذکر این بر (ار عی) گذشت (ارو) دیکھو	بر پوسوس بقول برہان و اندسین اول کسور و تختانی بو اور سیدہ و بسین و دوم نرودہ بلغت یونانی نوعی از لہلاب و عشقہ است و رنگ آن مانند رنگ زعفران باشد و بر درختا پہچہ۔ صاحب محیط ذکر این نکر و مولفٹ عرض کند کہ ذکر این بر (ار عی) گذشت (ارو) دیکھو
بی تحقیق بدون سند استعمال اعتبار انشاءید۔ سامرین عجم از ہر دو معنی ساکت (ارو) (۱) حریر۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ ریشمی کہ (۲) دیکھو اور فن۔	پر پون اصطلاح۔ بقول مؤید باضم لغت فارسی است (۱) حریر نازک و دیباہی تنک صاحب ہفت فریاد کہ باین معنی بفتح اول و سکون رای مہلہ و ضم موعودہ تختانی بو اور سیدہ و نون نرودہ باشد۔ صاحب شمس فریاد کہ (۲) بفتح باو کسر با
نخزینیۃ الامثال و امثال فارسی ذکر این کردہ اند و از بیان معنی و محل استعمال ساکت مولفٹ عرض کند کہ فارسیان این مثل را بوضع کسی و چیز زند کہ در کمال خوبی باشد (ارو) و ابنی مثال آپ ہے جس کا مقصد یہ ہے کہ لسانی ہے۔ حدیث البدل ہے۔	بجہول و واو مفتوح تو با کہ و آدیز گویند۔ مولفٹ عرض کند کہ نسبت معنی اول اگر سند استعمال پیش شود و اسم جاد فارسی زبان مستم شود تو انہم عرض کرد کہ بر بمعنی سینہ و بفل چنانکہ گذشت و بسین بمعنی حصہ می آید پس حصہ سینہ در بلبوس۔ حریر نازک است و دیباہی تنک۔ اندر نیز صورت ہے۔
پر سید پاورنگ اصطلاح۔ بقول وارستہ و بظہور امر متع اللوقوع۔ صاحب اند و بہار ذکر	باید کہ بفتح گیریم و انشاء علم بحقیقۃ الحال نسبت معنی دوم ہمین قدر کافی است کہ قول مجر و محقق

مصدر (برسید باد رنگ بودن) بہین معنی کردہ ہند
 واستناد بہہ محققین از بہین یک سند است (حیاتی
 گیلانی ۵) با آب و ہوا ی اعتدال ش مڑ برسید ہمیشہ
 باد رنگ است مولف عرض کند کہ برای امر
 نامکن و مستنع الوقوع اصطلاحی قرار دادہ اند کہ
 وجود باد رنگ یعنی خیار برہ رخت بسید از نامکن است
 است (رار و و) نامکن کام - ہوا میں گرہ - ہوا
 میں گرہ وینا بقول آصفیہ نامکن کام کارادہ کرنا
 ہر پاپا استعمال - بقول انند سجوالہ فرہنگ فرنگ
 بالفتح و بای فارسی بالفت کشیدہ لغت فارسی است
 بسنی قائم و استادہ و نصب کردہ شدہ مولف
 گوید کہ بمعنی حقیقی است ترجمہ (علی رجل) و حاصل
 آن قیام و استادگی است اگرچہ چیزے را کہ ہر پاسے
 بیان کنند کہ پای ندارد چنانکہ رفتہ ہر پاسے
 و چشمہ ہر پاسے استعمال این با مصاور فارسی زبان
 در لطعات می آید (ظہوری ۵) بزدر غم طناب آرم
 ستون ہم پڑ آہم خیمہ افلاک ہر پاسے ہزار و

ہر پاپا بقول آصفیہ - فارسی - قائم ٹہرا ہوا - ہر قرآن
 (الف) ہر پاپا چہ رسید | مقولہ - بقول بہار و انند
 یعنی نیلے ترسید و فرمایند کہ ترجمہ محاورہ ہند است
 (ما ظفر اور ہجو پوٹی - نشر) چون نظر ش بر غنیم افتاد
 ہر پاپا چہ رسید | مرادف بشلوار رسید کہ می آید مولف
 عرض کند کہ پاپا چہ حصہ شلوار را گویند کہ لباس یک پاسے
 و جزو شلوار است (کہ بجایش می آید) عادت است
 کہ خیلی ترسناک شود و پاپا چہ شلوار و در شلوار ہر پاسے
 می کند از بہین عادت این کنایہ شد بمعنی اول الذکر
 و این در حقیقت ماضی مطلق مصدر .....
 (ب) و پاپا چہ رسید | است - محققین
 ہند نثر اد مصدر را ترک کردہ ماضی مطلقش را
 بصورت مقولہ ذکر کردہ اند - تسامح شان باشد
 و بس (رار و و) پاپا چہ میں ہگ لینا - اس کا
 لفظی ترجمہ ہے - و کن میں بسنی (بجہ خوف زدہ ہونا)
 مستعمل ہے (پیشاب خطا ہونا) بقول آصفیہ ڈر کے
 مارے کا پنا اور (گدینا) بقولہ خوف کے مارے

پہنچانہ پھر دینا۔ خوف سے بیجا نہ نکل جانا۔ نہایت فائق

وہ نسبت زدہ ہونا۔ (الف) اس کا ماضی ہے۔

برپا داشتن | مصدر اصطلاحی۔ مہینی قائم

داشتن و نصب کردن۔ صاحب رہنما ہوا کہ سفر

نما صمد الدین شاہ قاجار ذکر فقرہ ”برپا داشته بودند“

کہ وہ فرمایا اسی نصب کروہ بودا۔ **موقوف** عرفی

کہ حقیقت ادین بر (برپا) بیان کردہ ایم (ارو)

برپا کرنا۔ بقول آصفیہ۔ کھڑا کرنا۔ اٹھانا۔ وکنین

نصب کرنا، بھی مستعمل ہے۔ جیسے خیرہ نصب کرنا۔

برپا شدن | مصدر اصطلاحی۔ بقول بھرا

برخاستن و (۲) قائم شدن۔ بہار این را بارہ برپا

کرون) ذکر کردہ فرمایا کہ مہینی نصب کردن و برانگیختن

باشد صاحب اندہ ہز بانس **موقوف** عرض کند

کہ حیصہ است کہ بہار و نقل نگارش ہر و در لازم

ہستندی فرق نہ کردہ اندہ این لازم است و درپا

کرون) کہ بجایش می آید مستندی آن (ارو) برپا

ہونا۔ بقول آصفیہ (۱) کھڑا ہونا۔ اٹھنا (۲) بلند ہونا

مہینی دوم کا ترجمہ قائم ہونا بھی ہو سکتا ہے۔

برپا کردن | مصدر اصطلاحی۔ بقول بہار و

انتا مہینی (۱) نصب کردن و (۲) برانگیختن۔ صاحب

بہ نسبت مہینی اول فرمایا کہ مہینی قائم نمودن باشد

و گوید کہ (۳) ایجاد کردن ہم رسید حسین خاں (۴)

جان خود را خواہم از رشاک حنا بر خاک ریختن

میروم کز دست خوبان فتنہ برپا کنم یا **موقوف**

عرض کند کہ برای مہینی سوم طالب سند استعمال ہونے

کہ از نظر مانگہ شست و معاصرہ بن عجم ہم ہر زبان نذر

و محققین اہل زبان ہم این را ترک کردہ اند (ارو)

(۱) نصب کرنا۔ قائم کرنا۔ (۲) دیکھو ہر انگیختن (۳)

دیکھو ایجاد کردن۔

برپا پنچہ رسیدن | مصدر اصطلاحی۔ بقول بھر

خیلی ترسیدن و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکر

موقوف عرض کند کہ درپا پنچہ رسیدن۔ بہ تھانی

پنجم) مزید علیہ یہاں (برپا پنچہ رسیدن) کہ گذشت

تھانی زائدہ بر لفظ پا زائدہ کردہ اندوس۔ صاحب

که بجای ستمانی پنجم نون را نقل کرده غیر از تسامح یا غلطی کتابت نباشد که (پانچہ بہ نون سوم) در فارسی زبان معنی (پاچہ یا پاچہ) نیامده و سند استعمال ہم پیش نہ شد (ارو) دیکھو ہر پاچہ ریدن۔

جست پڑ مولف عرض کند کہ معنی دفعہ بر خاستن و ایستادن بارادہ رفتن باشد و بس (ارو) اظہار ہونا۔ بقول امیر علیؑ پرستند اور تیار ہونا جیسے مجھے کیا دیر آپکا ارشاد پایا اٹھ کھڑا ہوا

برپای افتادون

مصدر اصلاحي۔ بقول بحر

برپاچہ ریدن

مصدر اصلاحي۔ بقول بحر

عجز و التماح کردن و عذر تقصیر نمودن و گیر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ عادت است کہ کسی کہ از مخاطب عاجز شود و طلب رحمت برپای او سر خودی نهد از همین عادت۔ این مصدر اصلاحي قائم شد (ارو) پاؤں بر

غیاث بحوالہ وارستہ مرادف ہر (پاچہ ریدن) کہ گذشت دیکر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ با حقیقت این ہر (پاچہ ریدن) بیان کرده ایم کہ بہ نون سوم گذشت (ارو) دیکھو ہر پاچہ ریدن۔

گرنا۔ پاؤں پر سر رکھنا۔

بقول آصفیہ۔ نہایت عجز

برپای خاک زدن

مصدر اصلاحي۔

کرنا۔ دکن میں اسی کا استعمال۔ معنی۔ خطا کی معافی چاہنا۔ عفو قصور چاہنا ہے۔

بقول ضمیر برہان و جہانگیری و بہار و بحر و تہ بہ معنی ذلیل و خوار گردانیدن مولف عرض کند کہ معاصرین عجم ہر زبان ندارند۔ خلاف قیاس نیست۔ طالب سند استعمال ہی باشیم (ارو) وانی چنان

برپای حبستن

مصدر اصلاحي۔ بقول بہار

و اند معنی بزور پا بر حبستن۔ صاحب بحر فرماید کہ معنی بزور حبستن باشد (شیرازہ) وانی چنان برد عادت دست پا کہ شہ سر بر آورد و برپا

برپای داشتن

مصدر اصلاحي۔ بقول بحر

بمعنی قائم و ثابت قدم داشتن صاحب ضمیر
 برهان فرماید که کنایه باشد از قائم و ثابت قدم
 بودن - صاحب مؤید ذکر امر حاضر این کرده هم
 عرض کند که خلاف قیاس نیست - کنایه باشد
 و این همان است که بدون ستمانی بنجم زاده گذشت
 (ارو) و کیهو (بر پا داشتن)

برپای کردن | مصدر اصطلاحی - بمعنی
 ثابت و قائم کردن و این بزیادت ستمانی
 پنجم هاست که بجایش گذشت (انوری ۵) خود
 روز کی دو سه پیش از وزارت برپای کرد و بتی
 در چارنگ (ارو) قائم کرنا -

برپای کسی افتادن | مصدر اصطلاحی -
 بقول بهار کنایه از نهایت عجز و الحاح کردن
 و فرماید که درین بیت مرزا صاحب که بر دست
 پا افتادن واقع شده بنا بر تغلیب است
 تنها بر دست افتادن معنی ندارد صاحب
 بفرماید کس از خواب صبحی برنی خیزد مگر بر دست

پای آن بر پروا افتاب افتد بر صاحب اند
 نقل نگار بهار مولف عرض کند که حقیقت
 این بر (برپای افتادن) گذشت (ارو)
 و کیهو برپای افتادن
برپای نشستن | مصدر اصطلاحی - کنایه

از عاجز آمدن و از شکا پو باز آمدن (انوری ۵)
 برپای نشستم آخر الامر بر چو تا که گمان همگان
 است با (ارو) شک کر بیثنا - عاجز آنا -
 (سالک پوی ۵) جب شک کے تری راه میں
 بیٹھے تو کھلا حال بر جو کھوسے ہوسے ہیں وہی
 کچھ پاسے ہوسے ہیں بر

برپوشان | استعمال بقول برهان بابی
 فارسی بر وزن پرده پوشان مطلق است
 گویند از هر پیبری که باشد صاحب سروری
 بحواله شخصه فرماید که بفتح باهی نازی فارسی و
 سکون راسی مهله اول و ضم دوم است و از هان
 ابیات شمس فخری و استاد و قیسی استناد فرماید که

(۱۶۸۱)

(۱۶۸۱)

بر (بر و نشان) گذشت و فرماید که در نسخه وفائی
 پرستان آمده بفتح بای فارسی و و او وسین هله
 نون مشد و نیز فرماید که در فرهنگ پرستان
 سیمه وسین هله بر وزن عروسان نیز معنی است
 نوشته و بیت استاد دقیق را باین طریق آورده
 رخ (بر دوار مر بر و نشان را) اما در تحفه و معیار
 جمالی و نسخه وفائی چنانکه مرقوم شد آمده (آهی کلان)
 صاحب جامع فرماید که بر وزن پرده پوشان
 مطلق است هر چه غیر و بجای مهم فائز آمده صاحبان
 هفت و موارد هم ذکر این کرده اند مولف
 عرض کند که حقیقت این بر (بر و نشان) بیان
 کرده ایم که بهر دو موعده گذشت و باعتبار محققین
 صاحب زبان تو انیم عرض کرد که موعده دوم که
 در اصل نشت است در پنجاب بای فارسی بدل شد
 (ارو) و کجوه بر و نشان -

بند شدن (ظهوری) خوش آن رخ کز آشیان
 پر پیرو با زبنت اگر خون نشان بر پیرو با کجا شمع
 گوید در پای کوبی با که پروانه دستک زمان
 پیرو با (وله) نفس را بهر و از انگن حرفت با
 چرا قصه از داستان بر پیرو با کهن ژنده خوش را
 می پرانم با نوی ز اطلس و پریشان بر پیرو با کز اوله
 کند شله های درونی کبابش با بیان نفس
 گرنان بر پیرو با (ارو) (۱) و کجوه پریدن (۲)
 دور هونا - و کجوه پرانگن کس چوتنه معنی (۳)
 بند هونا -

بر پشت بسین چیزی | مصدر اصطلاحی -

متعلق چیزی شدن و پروای آن نکردن (ظهوری)
 بر پشت بسته چنبر بازوی صبر و طاقت
 زلف تو ذوق دارد در گوشمال مردم با (ارو)
 متعلق هونا - پروا نکنا -

بر پشت خوابیدن | مصدر اصطلاحی -

بقول بهار و انند (۱) معروف (۲) با رام خواب

پر پریدن | استعمال (۱) مزید علیه پریدن

باشد بهمه معانی (۲) معنی دور شدن (۳)

(۲۹۳)

<p>کرون و آرسنه فرمايد که مرادش بپشت خوابيدن باشد که گذشت صاحب بجز بر سنی دوم قانع در خوابی (۵) بشتاب بسوی نيمت ايدل بشتاب از درياب اين نوز را بزودی درياب از چون خواب نيمت جفاوت يزوان است از خود را نيمت رساند و بر پشت بخواب از موكوت عرض کند که با بخت کامل اين برد بپشت خوابيدن کرده ایم و شک نیست که چون بر پشت دراز کشند همه اعضا را جنت يابد وليکن بحالت نوم خواب پشت را آرام بخش ندانند که خوابهای متوشش رو دهد پس در پنجا مقصود از محض دراز کشيدن بر پشت است کنايه از راحت گرفتن نذبه آرام خواب کردن صاحب رهنما بحواله سفرنامه ناصرالدين شاه قاجار بر پشت خوابيده را بمعنی حقيقتيش آورده (۱۱) چت سونا - پييه کي بل سونا ديکهور بپشت خوابيدن (۱۲) آرام ليانا -</p>	<p>به بای عجبی سوم کنايه از حقير و ساقط الاعتبار دانستن و فرمايد که اينجا پيشتم بمعنی موی خايه باشد - بهار گويد که از حقير و از پايه اعتبار ساقط دانستن و فرمايد که اينجا پيشتم بمعنی موی خانه است صاحب بجز بختان و ارسته و صاحب استند نقل نگار بهار (مخلص کاشی صوفی نیم کر سکرشی بر سر گدازم تاج را از زور کمان و حدتم بر پيشتم زد علاج را از موكوت عرض کند که معاصرین بجم که از سوقيانند اين را بر زبان دارند (۱۳) پيشتم بر مارنا - بقول صفيه کچم چيز نه بجهنا - خاطر بين نه لانا -</p>
<p>بر پوز بقول جهانگيري بمعنی پوز است - يعنی پيرامون دهن و آن را بتغوزه نیز خوانند - صاحب ناصري فرمايد که بر وزن زردوز بزمای بجمه در آخر پيرامون دهن چرندگان و منقار پرندگان است گویند و بر پوس نیز گویندش - صاحب مويده فرمايد که لفيتهج بای دوم که سوم است فارسی همان بتغوزه مذکور بر آوردن دهن و منقار</p>	<p>بر پشت خوابيدن (۱۲) آرام ليانا - بر پيشتم زون مصدر اصطلاحی - بقول ارسته</p>

رخان باشد صاحبان جامع و اندک غمخس هم ذکر
 این کرده اند **مَوْلُک** عرض کند که حقیقت آن
 بر پیروز که به فوقانی و دم بجایش گذشت و درینجا
 همین قدر کافی است که فوقانی بدل شد بدل
 مهله چنانکه زرشست زردشت (ارو) **دیکهو پیروز**

برپوش | بقول برهان مراد برپوز که
 گذشت و گیر کسی از محققین فارسی ذکر این کرد
 و در نسخه قدیم برهان برای هتوز آورده **مَوْلُک**
 عرض کند که اگر زای فارسی آخره را تسلیم کنیم
 جزین نیست که **بَدَل** (برپوز) است که بزای
 عربی گذشت چنانکه آردیم - و آردیم و گیر هیچ
 (ارو) **دیکهو پیروز**

برپوس | بقول برهان وجهانگیری و جامع
 مراد برپوز که گذشت صاحب ناصری
 بذیل برپوز ذکر این کرده حکیم سانی و صفت
 جمع کوران گوید که دست بر اعضا سی فیله الید

هر یک آنرا بچیرے تعبیر نموده اند (۵) آنکه ما بد
 ز پیل مویسش بر دست و پای سطر و برپوش از
 گفت شکلی چنانکه مضبوط است بر است همچون
 عمود مخروط است **مَوْلُک** عرض کند که
بَدَل برپوز که زای هتوز آخره بدل شد پسین
 مهله چنانکه آیاز و آس (ارو) **دیکهو پیروز**

برپون | بقول اندک سموله فرنگ
 بفتح اول و ضم ثالث لغت فارسی است خار
 را گویند و گیر کسی از محققین فارسی ذکر این
 نکرد **مَوْلُک** عرض کند که چون معنی ندرین
 می آید و چون این را مرکب کردند با کلمه **بَر**
 قلب اصناف شد معنی حقیقی مند بغل و کنا
 از خارش که از کثرت خراشیدن اکثر حصه هم
 بالائی (بوجه لباس) زیاده تر متاثر شده مثل
 ند کلفت می گردد - طالب سند استعمال می باشم
 که مجرد قول محققین هند نثر او کافی نیست
 عجم بر زبان ندارند (ارو) **دیکهو پیروز**

کله پهن

اصطلاح - بقول انند بھواله فرہنگ فرنگ بفتح اول و ثالث لغت فارسی است
 بمعنی (۱) تخت و (۲) خرفه را نیز گویند و گیر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد و ذکر خرفه مع
 خواصش بر بنگله مذکور شد موکلفت عرض کند که چیزی که سینہ و بر او پهن می باشد تخت است
 و این کنایہ باشد اندر نیصورت باید که ہامی ہو زرا ہم معنوی گیریم و اگر ہای ہو زرا ساکن و
 مخلوط التلفظ خوانیم یعنی بروزن زن - جزمین نباشد کہ کلمہ بر مرکب شد با پهن کہ لغت سنسکرت
 است و بقول ساطع کفچہ مار و معنی لفظی این چیزی کہ بر بند می آن کفچہ مار است و کنایہ از تخت
 شاہی و بہاژ مطلق تخت ہم و فارسیان بہ تصرف در تلفظ مفہم کردند - مخفی بہاد کہ راجگان
 سلف تخت شاہی را بسکلی می ساختند کہ بر بالای سر چیزی بشکل کفچہ ماری بود اگر چه شاہان عجم
 این را ترک کردند لیکن در اسم اشارہ آن باقی ماند و بہ تسمیہ این معنی دوم مستحق نہ شد جز
 نیست کہ اسم جامد و انیم - صاحب محیط ہم این را ترک کرد (ارو) (۱) تخت (۲) دکھو بنگلہ -

پر پیچیدن

بقول بجر - (۱) بمعنی پژمرده شدن
 و (۲) در ہم پیچیدہ شدن و فرماید کہ کامل التصریف
 است و مضارع این بر پیچیدہ و بہ تحقیق (۳) بمعنی
 پیچ و تاب خوردن و غضبناک شدن (ظہوری)
 ای شیخ در ذلت زمار بر پیچ پاگر خواہی از روی تو
 تازی بر آورم از موکلف عرض کند کہ مزید علیہ
 پیچیدن است بزیادت کلمہ بر بران (ارو)
 (۱) پژمرده ہونا (۲) پیتا جانا (۳) پیچ و تاب
 کھانا - دکھو بتاب رفتن -
 اصطلاح - بقول ضمیمہ بران
 بروزن سر پیچیدہ بمعنی (۱) پژمرده و (۲)
 در ہم پیچیدہ شدہ - صاحب مؤید نسبت
 معنی دوم فرماید کہ بمعنی در ہم شدہ و صاحب
 انند بھواله فرہنگ فرنگ ذکر این کردہ فرماید

که بمعنی در هم کشیده و تائب داده صاحب
 هفت هزبان مؤید مولف عرض کند که باضی
 مطلق (بر پیچیدن) که گذشت شامل بر هر سه تائیس
 بای زائده که افاده معنی مفعولی کند در آخرش زیاد
 کرده اند. اسم جاد نیست که ذکرش جدا گانه گفته
 کم التفتاتی صاحبان تحقیق است که بر قواعد فارسی
 زبان اعتنائی کنند (ارو) و همچنین پیچیدن
 به اس کا باضی مطلق به معنی مفعولی (ار) پزمرده
 پشنا هوا (۲) پیچ و تائب کھایا هوا.

نوادری من حیث اللفظ و المعنی هر دو غلط رو هوا
 (۱۵) جز آب دو دیده می نشوید و گروی که زنا
 بر رخم خجست با مولف عرض کند که اسم مصدر
 این پیچ بود به بای فارسی و عثمانی و جیم فارسی
 پس جیم فارسی بدل شد بخری چنانکه کاج و کاج
 و پس ازان جیم عربی بدل شد به خامی بمجره چنان
 اسفاناج و اسفاناج و فارسیان بزایدت است
 مصدر تن مصدری ساختند که پیچتن شد
 و بزایدت کلمه بر بران (بر پیچتن) مزید علیہ است

بقول نوادری (۱) پیچیدن باشد
 صاحب بحر ند کر این معنی فرماید که (۲) بمعنی سب
 خوردن - که مجاز معنی اول است و فرماید که کمال
 و مضارع این بر پیزد - صاحب نوادری برای
 معنی اول از قاضی رکن الدین قسی استناد کرده
 اما ازان نه استعمال بر پیچتن ظاهری شود نه معنی
 مذکور الصدر بلکه ازان استعمال پیچتن پیدا است
 که بقول بحر معنی پرویزن کردن آمده پس استناد

(ارو) (۱) پشنا - بقول آصفیه - پیچیدن
 یا نور دیدن کا ترجمه - طے کرنا - موڑنا - باندهنا
 کسنا (آتش) قتل پر میرے اٹھایا ہے جو
 بیڑا تو نے بڑ خوب کس کر کرے ترک جھا کار پیٹ
 (۲) پشنا - بقول آصفیه پیچیدہ ہونا - لف ہونا
 (۳) چاره کرنے جو مرے سینہ سے کھینچا پیکان تر
 نخت دل ساتھ نکل آئے پٹ کر لاکھوں بڑ
 بقول بران و انند و هفت بابا کی

بر پیچیدہ

فارسی

<p>بھول جانا۔ بھٹکنا۔ بھگنا۔ بی راہ ہونا (۲)</p>	<p>بروزن انگنتہ بمعنی پیچیدہ و تاب خوردہ۔ باشد۔</p>
<p>غلط اصول پر کام کرنا۔</p>	<p>خان آرزو در سراج فرماید کہ بمعنی پیچیدہ و تاب</p>
<p>برتا پد مقولہ۔ بقول مؤید و ہفت۔ ای طاقت</p>	<p>دادہ و ہم او فرماید کہ این ظاہر تخریب و تخریب</p>
<p>آر و و تحمل کند۔ دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این</p>	<p>بہامی ہوتو۔ بجای بای فارسی است چنانچہ بیاید</p>
<p>مکر و مولف گوید کہ این مضارع برتا بیدن</p>	<p>مولف عرض کند کہ کم التفاتی محققین است</p>
<p>است کہ بمعنی تحمل کردن و طاقت آوردن</p>	<p>کہ نظر بر مصدر گذشتہ نہ کردند و این ماضی مطلق</p>
<p>می آید محققین بالا غور نکرده اند کہ مشتقش را بزرگ</p>	<p>انست بزیادت ہای زائدہ در آخرش و گیرہ بیج</p>
<p>مقولہ نقل کردہ اند (ارو) و یکسو برتا بیدن</p>	<p>کہ افادہ معنی مفعولی کند و صراحت ماخذش ہوا</p>
<p>یہ اویں کا مضارع ہے اور اس کے تمام معانی پر</p>	<p>کردہ اہم کہ ازان تر وید خیال خان آرزو نسبت</p>
<p>برتا پد انداختن مصدر اصطلاحی۔ (۱)</p>	<p>تخریب می شود (ارو) پیچیدہ بقول</p>
<p>بمعنی بریان ساختن است و (۲) کنایہ از مبتلا</p>	<p>آصفیہ لپٹا ہوا (تاب کھایا ہوا)</p>
<p>سوز و گداز کردن (ظہوری ۵) ولی را کبہ در صحرا</p>	<p>برنی غلط رفتن استعمال۔ بمعنی را راہ</p>
<p>خود برتا پد اندازو پد کہ در تاب تمنا مای زمزم نمی آرد</p>	<p>گم کردن کہ معنی حقیقی است و (۲) کنایہ باشد</p>
<p>منحنی مہا کہ تا بہ بقول بریان بروزن لاپہ طرفی</p>	<p>از راز راستی برگشتن) و بر اصول غلط کار کردن</p>
<p>باشد پین کہ در ان کو کو و خاکینہ و ماہی بریان</p>	<p>(ظہوری ۵) خود را مہا و اگم کنم برنی غلط تا کی</p>
<p>کنند و ان ہم بر بالای آن پزند (ارو) (۱)</p>	<p>روم پوز دست می افتم بدرد مغز جان کیستی</p>
<p>توسے پر بھوتتا (۲) بتلای سوز و گداز کرنا۔</p>	<p>(ارو) (۱) گمراہ ہونا۔ بقول آصفیہ۔ راستہ</p>

(۲۶۹۶)

(۲۶۹۷)

(۲۱۹۱)

برتابه فآون

مصدر اصطلاحی - بسنی (۱) ، چاند فارسی زبان است (۲) ، تاب و طا
بربان شدن برتابه لازم مصدر گذشته (۲) ، رکنا - متخل هونار (۳) ، پیرنا - بقول آصفیه گمانا -
کنایه از مبتلای سوز و گداز شدن (ظهوری ۵) ، پھرانا - چکروینا - واپس کرنا - لوٹانا - موٹانا -
فتد کبوی تو برتابه ماهی خورشید پوزرشاک سایه که
ورپای بام می افتد (۲) ، رارو (۳) ، بهونا جانایانا
ببتلای سوز و گداز هونا -

برتابه فآون | بقول بجز بسنی (۱) ، تاب و طاقت
داشتن و متخل کردن (۲) ، گردانیدن باشد
فرماید که کامل التصریف است و مضارع این
برتابد - دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرده
در ظهوری (۵) ، برتابد عشق بالا دست تقدیم بر
می برم خورد از برم وصل منون می برم (نظامی ۵) ،
خرو تا بد و بر نیابد ترا تا که تاب خورد بر تابد ترا تا
موتگت عرض کند که اسم مصدر این تاب است
که بمعنی طاقت و پیچ هر دو می آید و کلمه برزاکند
بقول متقین فارسی مصدر جعلی و باصول ما که
بر (اسم مصدر) گذشت مصدر اصلی که تاب اسم

برتابیدن

رویدن بجای خودش می آید و بر بمعنی بالا پس
معنی حقیقی این بالا رویدن و کنایه از سوار شدن
اگر چه مامن وجه صراحت مانند کرده ایم ولیکن
بدون شد استعمال - مجرد قول صاحب شمس را
تسلیم کنیم که محقق بی تحقیق است و از اهل زبان
نیست (۲) ، سوار هونا - بقول آصفیه چرخنا
ادبر بیچنا -
بر تارک زون | مصدر اصطلاحی - بقول آنها
بسنی (۱) ، استوار کردن چیزی را بر سر چون گل و
گلگسته و شاخ گل و تاج و افسر و پرومواک و
مانند آن و فرماید که بعضی کنایه از (۲) ، بیخود شدن

برتابیدن | بقول بجز بسنی (۱) ، تاب و طاقت
داشتن و متخل کردن (۲) ، گردانیدن باشد
فرماید که کامل التصریف است و مضارع این
برتابد - دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرده
در ظهوری (۵) ، برتابد عشق بالا دست تقدیم بر
می برم خورد از برم وصل منون می برم (نظامی ۵) ،
خرو تا بد و بر نیابد ترا تا که تاب خورد بر تابد ترا تا
موتگت عرض کند که اسم مصدر این تاب است
که بمعنی طاقت و پیچ هر دو می آید و کلمه برزاکند
بقول متقین فارسی مصدر جعلی و باصول ما که
بر (اسم مصدر) گذشت مصدر اصلی که تاب اسم

<p>دل شوریدہ را بر تارک سر می نهم باز کاشیان مرغ مجنون شد دل شیدا می من با موکلف عرض کند کہ چیزی را بر سر نہا دن علامت کمال تعظیم اوست و از ہمین رسم این مصدر قائم شد (ارو) سر پر رکنا۔ بقول آصفیہ تعظیماً کسی چیز کو آشکار سر پر رکنا نہایت تعظیم و تکریم کرنا۔ مقدس جاننا (جرات اتھ جرات کے جو کل سنگ در بار لگاؤ کبھی چھاتی سے لگا یا کبھی سر پر رکھاؤ</p>	<p>در اندیشہ فرورفتن نیز نوشته اند نورالدین از خارر گداز گت دست احترام با صا جان بچوندند عرض کند کہ از کلام ظہور بمعنی قائم کردنش بر سر پیدا تمخیص گل را پسند کنیم یعنی در تارک زون گل (کنایہ باشد از در دستار و معنی دوم و سوم را بدو تسلیم نتوانیم کرد کہ موافق قیاس نیست و بقول ہر محققین</p>
<p>فارسی است یعنی اشارت کہ سوار تازیانہ کند عرض کند کہ مقصودش جزمین نہایت کہ استعمال این حالت تازیانہ را ظاہر کند چنانکہ او بر تازیانہ می رود یعنی تازیانہ تازان می رود اگر چه من و چه موافق قیاس است و لیکن بدون سند استعمال قول صاحب شمس شاید صاحب صرمن عجم ہر زبان تدارند و محققین</p>	<p>ہند نثر او کفایت نمی کند و صاحب صرمن عجم ہر زبان (ارو) (ارو) (ارو) سر پر لگانا (۲) بیخود ہونا بقول آصفیہ۔ تامل کرنا۔ سوچنا۔ بچانا (فکر بین پر دانا بھی کہہ سکتے اس کا ذکر نہیں کیا۔ مصدر اصطلاحی بقول</p>
<p>بہار کنایہ از کمال تعظیم دعوی شیرازی (۵) زبان</p>	<p>بہار کنایہ از کمال تعظیم دعوی شیرازی (۵) زبان</p>

فارسی ازین ساکت (ار و و) کوڑا لگاتا ہوا۔ جیسے ۱۰ وہ کوڑا لگاتا ہوا اگر گیا۔

برتاس بقول سروری و جہانگیری ورشیدی بفتح با و سکون رومی ہنلہ و بعد از رٹائی قرشت
 (۱) نام کی از مبارزان صاحب نامی فرماید کہ بقول شیخ نظامی در قصہ اسکندر روس نام پہلوانی بودہ
 صاحب برہان فرماید کہ بہر معانی باطامی حطی ہم بنظر آمدہ۔ خان آرزو در سراج گوید کہ بروز
 کر پاس باشد و نیز فرماید کہ این لفظ پارسی نیست و غالب کہ ترکی باشد صاحبان مولود و شمس
 ہم ذکر این کردہ اند **مولاکھت** عرض کنند کہ محققین ترکی زبان ازین ساکت و وجہ تسمیہ این
 مستحق نہ شدہ و اجمال تعریف ترک این راہر ذکرش تفویق داشتہ و استنبال این باطامی حطی
 چنانکہ صاحب برہان آورده تصریح عربان باشد بطور تعویب (ار و و) برتاس فارسی بین
 ایک پہلوان کا نام ہے۔ اسم مذکر۔

(۲) برتاس۔ بقول سروری و جہانگیری و مولود شہرست در حدود روس و بعضی
 نام ولایت ترکستان گفتمہ اند کہ رو باہ آنجا پوستین خوب وارو و فرماید کہ برتاس بطامی حطی ہم
 آمدہ صاحب مولود فرماید کہ در آنجا پوستین خوب می باشد و آن از پوست رو باہ آنجاست
 ناصر گوید کہ نام شہر سے بودہ از ترکستان و بتصرف روس آمدہ۔ خان آرزو در سراج بحوالہ
 قوسی می نویسد کہ نام شہری در ولایت روس و ترکستان است و بحوالہ رشیدی فرماید کہ ولایتی
 است در حدود روس کہ مردم آنجا پوست پوشند و برتاس بطامی ہنلہ معرب آن و تحقیق آن
 کہ حدود روس و ترکستان بہم پیوستہ است۔ پس ہمہ صحیح باشد لیکن این لفظ پارسی
 نیست و غالب کہ ترکی باشد۔ صاحبان برہان و جامع و انس و شمس ہم ذکر این کردہ اند کہ ہم

(۵) ای شیر فلک روم بر تاسی تو بجز ہمیشہ فلک فلام نشانی تو بجز مولف عرس کند کہ محققین لغت ترکی ازین لغت ساکت و وجہ تسمیہ این متحقق نشد کہ چہیت (دو پرتاش) بہ بای فارسی و بشین ہم برین معنی می آید و آن مبتدل این باشد یا این مبتدل آن کہ بای عربی بہ فارسی و معین پہلہ بشین بدل شود و بالعکس این ہم و بدین وجہ کہ این ولایت در ترکستان متحقق است۔ قیاس متقاضی همین است کہ لغت ترکی باشد (ار و و) بر تاس۔ مذکر۔ ایک شہر کا نام ہے جو مدور روس میں واقع ہے اور بقول بعض ترکستان میں۔

(۳) بر تاس۔ بقول سروری پوست رو باہ آن ولایت را نیز گویند کہ بر معنی دوم گذشت۔ صاحب برہان فرماید کہ پوستین آنجا را نیز۔ صاحب نامہ عمری بذکر معنی دوم گوید کہ ارباب لغت نوشته اند کہ از پوست رو باہ آنجا پوستین کنند ازین قرار خزر و سنجاب و سمور خواہد بود و با حبان رشیدی و سراج و شمس و انند ہمزبان برہان (محمد عقدار۔ صاحب مہر و مشتری ۵) از دور آن مشک پیدا نہ تنعم و زوہ بر جاہا بر تاس و قائم بجز مولف عرس کند کہ در معنی دوم رو باہ بر تاسی کہ گذشت ازان متحقق است کہ معنی دوم اصل است و معنی اول و سوم و چہارم و پنجم ہمہ مجاز آن کہ بدون کلمہ نسبت مستعمل شد (ار و و) بر تاس کی لومڑی کی کھال اور پوستین کو بھی بر تاس کہتے ہیں جو اس مقام کی لومڑی کی کھال سے بنایا جاتا ہے۔ مذکر۔

(۴) بر تاس۔ بقول سروری و رشیدی و شمس بر موم ولایت بر تاس نیز اطلاق کنند۔ خان در سراج فرماید کہ صاحب قاموس بر تاس را بضم نام گر وہی نوشته کہ بلا و ایرٹمان پہلا دروم پیوستہ است (شیخ نظامی گنجوی ۵) بحر زانیان راست آراستہ بزحیب بود بر تاس بر خاستہ

مؤلف عرض کند کہ بر معنی سوم صراحت کرده ایم بہت کہ مردم بر تاس را بدون کلمہ نسبت مجازاً بر تاس نام شد (ارو) و لایت بر تاس کے باشندون کو بھی بر تاس کہا گیا ہے۔
 (۵) بر تاس - بقول رشیدی و شمس روباہ آن ولایت را نیز گویند و دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرد **مؤلف** عرض کند کہ جان کہ صراحتش بر معنی سوم کرده ایم (ارو) ولایت بر تاس کی لومڑی کو بھی بر تاس کہتے ہیں۔ مؤلف۔

<p>بر تاسی بقول ائمہ بجا الہ فرنگ فرنگ با بفتح و کسرین مہا بخت فارسی است نوعی از صوفی کہ از ولایت بر تاس می آید و دیگر کسی از محققین فارسی با او نیست مؤلف عرض کند کہ بانی نسبت بر تاس زیادہ کردہ اندوہ و حقیقت بر تاس بجایش مذکور شدہ (ارو) بر تاسی فارسی بین ایک قسم کے صوفی کہ کہتے ہیں جو ولایت بر تاس میں بتا ہوا بر تاش بقول شمس با بفتح مرادف بر تاس باشد بہر پنج مہا بخت و دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرد مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ بتدل بر تاس است کہ سین مہلہ بدل شد بہ شین مہلہ چنانکہ کہتے داشتی یعنی مہلہ کہ بر تاش بہ بای فارسی و شین مہلہ بہ معنی دوم بر تاس بجای خوش می آید۔ (ارو) و بکھو بر تاس۔</p>	<p>بر تاشک بقول سرور بن و ہر بان و جہانگیری بشین مجہ و کاف بر وزن فروا شب کیا ہی است کہ آنرا بومی ماوران گویند و بصری شولہ خوانند صاحب نامری فرماید کہ بر تاشک چنان معنی است و آن زہر نجاسب است کہ مذکور خواہد شد صاحب رشیدی گوید کہ گیاہی است کہ گل زر و وارو۔ خان آرزو در سراج فرماید کہ در بر بان بر تاشک بزیادت راو</p>
--	---

بر تاشک | بقول سرور بن و ہر بان و جہانگیری بشین مجہ و کاف بر وزن فروا شب کیا ہی
 است کہ آنرا بومی ماوران گویند و بصری شولہ خوانند صاحب نامری فرماید کہ بر تاشک
 چنان معنی است و آن زہر نجاسب است کہ مذکور خواہد شد صاحب رشیدی گوید کہ گیاہی
 است کہ گل زر و وارو۔ خان آرزو در سراج فرماید کہ در بر بان بر تاشک بزیادت راو

سین پہلہ نیز بہین معنی آوردہ و بہین سورت نقض و مبتدأ آن باشد صاحب محیط ذکر بر تاشک
 نکر و البتہ (بر ترا سک) را آوردہ نوالہ (بر نجاست) و او ذکر بر نجاست مع خواص او بر
 (ارطیس) گذشت مولکوت عرض کند کہ شیرازیان امن را از ترا سک نامند کہ می آید
 و این مبتدأ است و بس کہ رای پہلہ چہارم حذف شد چنانکہ با آ و با آ و شین مجہ بدل شد
 بہ سین پہلہ چنانکہ کشتی و کستی (ارو) و کجوار طیساً -

بر تافتن

بقول بہار و نوادر و موارد و نند
 (۱) بمعنی برداشتن باشد - صاحب بحر فرماید
 کہ کامل التصریف است و مضارع این بر تابد
 صاحب موارد این را بمعنی توان برداشتن آورده
 کہ غیر از تحمل شدن نباشد و ہان برداشتن است
 مراد از برداشت کردن (طالب آملی) از آن
 مستفاد کردم این غزل طالب پر کہ دو شوقانیدم
 بر تافت بار روین مولکوت عرض کند کہ
 تافتن بدیعنی نیامدہ ولیکن (تابیدین) بمعنی
 تاب و طاقت آوردن می آید پس محاورہ
 فارسیان درین (مصدر اصطلاحی) موافق
 قیاس است زیرا کہ اسم مصدر (تافتن) ہم لفظ

تاب است کہ بمعنی طاقت می آید و صراحت کافی
 برد (بر تابیدن) گذشت و در بنجا بہین قدر کافی
 است کہ کلمہ برد و بنجا ذام است - حاصل نیست
 کہ بمعنی متحمل شدن باشد (ارو) و کجیو بر تابیدن
 (۲) بر تافتن - بقول موارد و نوادر و بحر و ہار
 و انند بمعنی پذیرفتن باشد (خواجہ جمال الدین
 سلمان) دل ز خو غامی می و سودای عشق
 بتنگ بود ملکی مختصر حکم و سلطان بر تافت
 مولکوت عرض کند کہ سند بالا متعلق است بمعنی
 سوم کہ می آید انچہ محققین بالا معنی تاز و پیدا کرده اند
 بر معنی شعر غور نفرمودہ اند (ارو) قبول کرنا
 اورہ بخاطر با بست خیال کے و کجیو بر تافتن کے

تیسرے معنی

راہبہنی آراستن نوشتہ صاحب سحر فرماید کہ کہنی

(۳۳) برتافتن - بقول موار و تحمل شدن و

تا بیدن باشد صاحب نوادر ہمزبان موار و

بخیاں یا متعلق بہنی اول است بر سبیل مجاز و نہی

صاحب فرہنگ فدائی گوید کہ بعربی انصاف

(۳۴) زود و داغ دل پیچیدہ عطری و روغن جان

یا منعطف ساختن را گویند مؤلف عرض

صداع نکبت نسرین و ریحان برنی تا بد کو مؤلف

کتد کہ مزید علیہ تافتن است و بس کہ معنی

عرض کند کہ ضرورت نہاشت کہ برداشتن و تحمل شدن

تاب دادن دران باشد (ارو) موڑنا بقول

فرق قائم کنیم با سول اولیٰ است کہ این را متعلق

آصفیہ - بل وینا - پیچیدار بنانا - خم دینا - جیسے

بہ مصدر (برتا بیدن) کنیم (ارو) دیکھو

گوکھر و موڑنا -

برتافتن کے پہلے معنی -

(۳۵) برتافتن - بقول سحر در ہم پیچیدہ شدن

(۳۶) برتافتن - بقول موار و نوادر معنی باز

پایہا در وقت رفتار و دوندگی بسبب خوف

گردانیدن چنانکہ برتافتن دیدہ و امثال آن

بسیبت و پاماندگی وضعیف دیگر کسی از محققین

(ارو) پھیرنا - بقول آصفیہ موڑنا رخ

مصادرو ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ

بدلنا - پھراننا -

اگر این را مصناف کنیم بسوی آا البتہ در انوقت

(۳۷) برتافتن - بقول موار و بہنی تاب و اد

امین معنی حاصل می شود و بہو افقت قیاس و

چون برتافتن زلف (نظامی گنجوی ۵) دران

از بجز و (برتافتن) معنی پیدا کردہ صاحب

پردہ کز راستی یافتم بوسخن راس زلف بر نام

بہر مستبرند انیم تا آنکہ سندہ استمال پیش نہ شود

و فرماید کہ شارح سکندرنامہ درین بیت برتا

(ارو) چلنے کے وقت پاؤں کا ایک سرے

<p>فتن است و این داخل است در تقسیم مصدر برتا چیزی کہ می آید - (ارو) فتن کا متحمل ہونا - برتا فتن پار مصدر اصطلاحی - یعنی برداشت</p>	<p>مل جانہ ضعف یا خوف یا تکان سے صاحب آصفیہ نے (پاؤں ڈگنا) کا ذکر فرمایا ہے - یعنی پاؤں لڑکھڑانا - قدم اکھڑانا - ہمت ٹوٹنا -</p>
<p>برتا فتن کسی مصدر اصطلاحی - بار باشد متعلق یعنی اول و سوم برتا فتن کہ مذکور شد (ظہوری ۵) جامہ گلگون بدوش خوبش خوش شیرین کشید پانہست باری را کہ از بس بار گلگون برتافت بڑ (ولہ ۵) برتا تارک عاشق بجزواغ جنون بڑ بار مرغ و آشیا فرق مجنون برتافت بڑ و این داخل است در تقسیم (برتا فتن چیزی) کہ می آید - (ارو)</p>	<p>برتا فتن کسی مصدر اصطلاحی - قبول کردن افسانہ کسی را باشد متعلق یعنی دوم (برتا فتن) کہ گذشت و خصوصیت افسانہ نیست برای سخن تعمیراً ہم استعمال توان کرد (ظہوری ۵) رفتہ در خواب آرزوی سرفرازی فارغ بڑ گوش ما افسانہ فر فریدون برتافت بڑ (ارو) افسانہ قبول کرنا -</p>
<p>برتا فتن تہدید مصدر اصطلاحی - یعنی متحمل تہدید شدن متعلق یعنی سوم برتا فتن کہ گذشت (ظہوری ۵) جہد کن تا کشدش شکہ بغیرت بردار بڑ دل شب گرد کہ تہدید عسس برتا بڑ و باصول ما اولی است کہ متعلق بمصدر (برتا بیدن) کنیم و این داخل است</p>	<p>برتا فتن تہدید مصدر اصطلاحی یعنی متحمل شدن افغان باشد متعلق یعنی سوم برتا کہ گذشت (ظہوری ۵) پی زند ایسان آرزو چاہ ذوق داری بڑ اگر زلف پریشان جوش افغان برنی تا بد بڑ مخفی بہا کہ درینجا ہم خصوصیت افغان نیست و باصول متعلق با مصدر برتا ہم مذاو کہ مصدر برتا بیدن برای این اولی</p>

۱۷۶۸۴۱

۱۷۶۸۴۱

(۱۷۶۸۴۱)

(۱۷۶۸۴۱)

<p>و تعمیم (بر تافتن چیزی) کہ می آید (ارو) و مکنی کا متحمل ہونا۔ و مکنی کی برداشت کرنا۔</p>	<p>بلکہ برای مرض و امثال آن ہم استعمال تو ان کو دارو و واقبول کرنا۔</p>
<p>بر تافتن چیزی</p>	<p>مصدر اصطلاحی۔ یعنی متحمل</p>
<p>و بر تافتن روی</p>	<p>شده ان چیزی است و مصداق خاص کہ ہر درینجا</p>
<p>ویدہ و روی از چیزی و مجازاً یعنی کنارہ کش شدن پس متعلق یعنی چہارم بر تافتن باشد کہ گذشت</p>	<p>گذشت وی آید داخل ہین تعمیم است و ہنس (ارو) کسی چیز کا متحمل ہونا۔</p>
<p>بر تافتن حکم</p>	<p>مصدر اصطلاحی۔ یعنی متحمل</p>
<p>دل را با عشق است و رہن دائرہ در کار و گریہ و زاری (ظہوری ۵) چند و اخ نوروی بر تابد با تاکی سینہ بیچ و تاب خورد و باصول متعلق بہ مصدر (بر تابیدن) ہم تو ان کو</p>	<p>شدن حکم متعلق یعنی سوم بر تافتن کہ مذکور شد و سندش از خواجہ سلمان ہمد را بنا گذشت و انہم داخل است و تعمیم (بر تافتن چیز) کہ گذشت (ارو) حکم کی برداشت کرنا۔</p>
<p>و اولی ہان است کہ امر حاضر (بر تاب) و</p>	<p>بر تافتن درمان را</p>
<p>مضارع (بر تابد) حقیقہ متعلق است (ارو) آنکہ (یا آنکھین) پھیر لینا۔ یا پھیرنا۔ بقول امیر۔ توجہ اٹھالینا۔ کنارہ کرنا (ناخ ۵) پھیرنے آنکھین مرزہ سے نیش عقرب کی طرف یا کامل پہچان کے بدلے مار</p>	<p>منابع از قبول کردن درمان متعلق یعنی دوم بر تافتن کہ گذشت (ظہوری ۵) بر تابد جگر و دل و رانہ را زونہ پسند و سر شورید و سران سامان را باصول ما اولی باشد کہ مصدر (بر تابیدن) این را متعلق کنیم و خصوصیت درمان ہم نباشد</p>

۱۲۴۰۳۱۱ (۱۲۴۰۳۱۱)

(۱۲۴۰۳۱۱)

(۱۲۴۰۳۱۱)

(۱۰۹۱)

پہچان دیکھنے کو (منہ پھیر لینا) بقول آصفیہ۔

برتا فتن زور مستی

مصدر اصطلاحی یعنی

(۱۰۹۲)

روگردان ہونا۔ سنہ سوڑ لینا۔ روگردانی کر لینا۔

متحمل زور مستی شدن متعلق بمعنی سوم برتا فتن

مصدر اصطلاحی

کہ مذکور شد۔ (ظہوری سے) برواسے عیش۔ زور

معنی بازگردانیدن زمام باشد متعلق بمعنی چارم

مستی غم برہمی تابی کو حریف بادہ امین بزم غم

برتا فتن کہ مذکور شد۔

پیمانہ میسازد کو واہن داخل است در تقسیم

(ب) برتا فتن زمام اختیار بمعنی بی اختیار

(برتا فتن چیزی) کہ گذشت (ارو) زور

شدن است کہ از ہین سند پیدا می شود و ہول

مستی کا متحمل ہونا۔ مستی کو برداشت کرنا۔

ما اولی تر است کہ امین را متعلق بہ مصدر

برتا فتن صداع

مصدر اصطلاحی

(۱۰۹۳)

(برتا بیدن) کنیم (انوری سے) پرخ برتا بد

معنی متحمل درد سر شدن متعلق بمعنی سوم برتا

عنان اختیار ہر کجا عزم تو برتا بد زمام کو

کہ گذشت و سندش ہم ہا سنا مذکور و انہم داخل

(ارو) الف۔ باگ موڑنا۔ دیکھو باز پھیرنا

تقسیم (برتا فتن چیزے) است (ارو) درد

عنان (ب) بے اختیار ہونا۔

سر کا متحمل ہونا۔ برداشت کرنا۔

و تاب دادن زلف باشد سند امین بر معنی پنجم

برتا فتن عنان

استعمال بمعنی بازگردانیدن

(۱۰۹۴)

برتا فتن از نظامی گذشت کہ متعلق بہ پیمان

معنی چارم برتا فتن کہ گذشت و سندش از

معنی است (ارو) زلف کو مرط و ژنا۔

کلام انوری بر (برتا فتن زمام) مذکور شد (ارو)

بل دینا۔

دیکھو برتا فتن زمام۔

برتا فتن کیفیت

۱۲۱۱۱

مصدر اصطلاحی یعنی بر معنی تابد ہا (رو) کسی نام کے سینے کی

مصدر اصطلاحی یعنی بر معنی تابد ہا (رو) کسی نام کے سینے کی

شتمل کیفیت شدن متعلق بمعنی سوم برتا فتن کہ طاقت رکھنا۔ تحمل ہونا۔

گذشتہ (۱) فرکاشی (۵) یکطرفہ جام شراب و برتخت نشاندن

مصدر اصطلاحی۔

یکطرفہ روی نگار ہا طرفت ہا کیفیت و وبالابرتخت

بقول بہار (۱) معرون مولف عرض کند کہ

مقصودش از معنی حقیقی باشد (۲) کتابہ

میش ازین ہا بحیال ما این متعلق است ہا مصدر

از پادشاہ قرار دادن و بر زبان معاصرین

در تاسیدن کہ بجاییش گذشتہ۔ مخفی مباد کہ

کیف بافتح بقول غیاث بمعنی نشہ و مستی و چیزیکہ

عجم مشتمل (ارو) (۱) تخت ہر بٹھاتا۔

نشہ و بیہوشی آرد (رو) مستی کا تحمل ہونا۔

مستی کی برداشت کرنا۔

بمعنی حقیقی اور (۲) بقول آصفیہ تخت نشین

کرنا۔ عنان حکومت سپرد کرنا۔ بادشاہ بنانا۔

برتا فتن نام

مصدر اصطلاحی۔ یعنی

مستی کا تحمل ہونا۔

شتمل نام شدن متعلق بمعنی سوم برتا فتن

مستی کا تحمل ہونا۔

است کہ مذکور شد و داخل تنہیم (برتا فتن چیزیکہ

واولی آنست کہ متعلق دانیم ہا برتا سیدن۔

گذشتہ۔ معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) (۱)

ظہوری (۵) خدا بر سینہ چاکہا ہی شوق ما

بہشتاید ہا کہ گوش صبر و طاقت نام بہران

کالا زم و ونون معنون مین۔ (۱) حقیقی

اور (۲) مجازی۔

برتر

بقول ضمیرہ بہران (۱) ترجمہ علت است صاحب انند سواکہ فرہنگ ذکر ابن

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

کند و فرماید کہ بفتح اول و ثانی بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے

برتر و نتر نوشتہ (انوری ۱۵) ایپتا پیش و بخشش ز آفتاب فزون بڑ و یا برتست و ہمت از آسمان
 برتر بڑ و ولہ ۱۵) قدرش از قدر آسمان برتر بڑ عیش از راز اختران آگاہ مولف عرض کند
 کہ معنی اول را طالب شد استعمال پانجم کہ از نظر ما گذشت (ارو) ۱۱) علت بقول آصفیہ
 عربی - اسم نوشتہ - وجہ - سبب - باعث - کارن (۲) برتر - بقول آصفیہ (فارسی صفت)
 زیادہ بلند - نہایت عمدہ - بزرگتر -

برتر آمدن استعمال - بمعنی بالاتر و بلندتر
 خورد و سر را برتر از وی زند بڑ مولف عرض
 شدن متعلق بمعنی دوم برتر کہ گذشت (انوری ۱۵) کند کہ معنی لفظی این برتر از و نہا و ن و معنی متذکرہ
 کس نیست کہ بر بساط عشقت بڑ از صفت بحال بالا کنایہ باشد کہ وزن کردن - امتحان کردن است
 برتر آید بڑ (ظہوری ۵) ایام کو بظاقت بی (ارو) امتحان کرنا - بقول امیر حاجنچنا - آریانا
 طاققان نیاز بڑ با کثرت جابوفا برتر آدمیم بڑ (ارو) امتحان کر کے ترا صاف پیشیان ہوگا
مولف عرض کند کہ آمدن بمعنی شدن ہم آمدہ چنانکہ بمعنی ہفتم آمدن مذکور شد (ارو) ہم نے جانا تھا کہ خیروں سے بھی کیسا ہو گا بڑ -
 ہم آمدہ چنانکہ بمعنی ہفتم آمدن مذکور شد (ارو) **برتر اسک** بقول برہان بفتح فوقانی وین
 برتر ہونا - برتر ثابت ہونا - فائق ہونا - بی نقطہ ہر وزن سرتر اسک ہر وزن برتر اسک
 است کہ بجائش مذکور شد صاحب جامع فراید

برتر از وزن مصدر اصطلاحی - بقول
 وادستہ و بہار و انند و بحر امتحان کردن و قدر کہ گیاد بوی ماوران را گویند - صاحب محیط
 چیزی در یافتن باشد (مخلص کاشی ۵) تاکہ بذیل برتجاسف فرماید کہ ہفارسہ ہو ماوران و شیراز
 سجدہ بر ستارح حسن او صد سال و ماہ بڑ آسمان برتر اسک گویند و ذکر افعال و خواصش بر اطمینا

<p>یا جالا کاشنا -</p>	<p>گذشت مؤلف عرض کند که اسم جاد و اسل</p>
<p>پرتراویدین استعمال - مراد و مزید علیہ تراویدین</p>	<p>بر تاشک که اشاره این همه را بخاند کور شد لغت</p>
<p>باشد شامل بر همه معانیش بزیادت کلمه بر بران</p>	<p>فایسی زبان است در محاوره شیراز (ارو و) بگو</p>
<p>ظهوری (۵) این ناله ام از کام و زبان بر</p>	<p>ارطیس -</p>
<p>تراود و تراوید و تراویدیم نفشار و بگرم را و</p>	<p>پرتراشیدین استعمال - مزید علیہ و مراد و</p>
<p>تراود و بگو تراویدین -</p>	<p>تراشیدین باشد به معانیش (ظهوری ۵) گریه</p>
<p>پرتراکشیدین مصدر اصطلاحی - یعنی بلند</p>	<p>از حسرت تا شایسته پرتراشید و پیداز حساب از</p>
<p>مرتبه ساختن باشد متعلق یعنی دوم برتر که گذشت</p>	<p>جز این نیست که کلمه بر در اینجا است و پس -</p>
<p>دالوری (۵) برتره کشد قدر ترا دست و زار</p>	<p>را (رو) و بگو تراشیدین -</p>
<p>پرتراشیدین چشم مصدر اصطلاحی -</p>	<p>پرتراشیدین چشم</p>
<p>پرتراشیدین استعمال (۱) بالاتر نشستن از</p>	<p>یعنی رانایجا و کرون چشم است و پیدا کردن آن</p>
<p>و (۲) بلند مرتبه و رفیع المنزله شدن (ظهوری ۵)</p>	<p>صاف و پاک کردن آن از گرد و غبار</p>
<p>در کوی ابراهیم شده بنگر ظهوری قدر خود را بر آسمان</p>	<p>و امر آن چشم یعنی قدح کردن و آب چشم دور</p>
<p>پرتراشیدین از آستان کستی (ارو و) را بلند</p>	<p>کردن (ظهوری ۵) ز شوق دیدنت از بسکه</p>
<p>پرتراشیدین (۲) بلند مرتبه هونا -</p>	<p>پرتراشیدین چشم نیز فضای گریه بهم سر حساب شده</p>
<p>پرتراشیدین حکم جاری شدن مصدر</p>	<p>را (رو) (۱) آنکه بنام بقول ابراهیم پیدا</p>
<p>اصطلاحی یعنی بر تمام روی زمین جاری شدن حکم</p>	<p>کرن (۲) آنکه بنام - بقوله آنکه کا پانی نکالنا پهلوی</p>

(۲۱۶۱)

(۲۱۶۲)

(۲۱۶۳)

(۲۱۶۴)

(۲۱۶۱)

(۲۱۶۲)

ظهوری (ع) جاری شده است برتر و بر خشک برتر و پاوه کرده اند (انور) (ع) کمترین آستان

حکم من بجز چشم محیط خون و دلم کان آتش است نور که تست با برترین بام گنبدان خضر بر انعامی

ارو (و) خشکی اورتری بر حاکم هونا - تمام رو (ع) تویی بر زمین دانش آموز پاک بوز دانش

زمین بر حکم جاری هونا - قلم رانده بر لوح خاک بوز (ارو و) اعلی تر -

برتری بقول فرسنگ فدائی بمعنی بالائی زیاده بلند مرتبه - که - سکتے ہن -

در افزونی باشد مؤلف عرض کند که جزین برتری خشینی استعمال - بقول فرسنگ فدائی

نیست که یای مصدری بر لفظ برتر زیاد کرده بمعنی رحمان تقدیم باشد دیگر کسی از محققین فرس

اندسند این در مخطات می آید (ارو و) برتری ذکر این کرد مؤلف عرض کند که مرگ اصفانی

بقول اصنیه - فارسی ام مؤلف - عملی فضیلت است بمعنی فضیلت در تقدیم از بلند ترین

برین - بدرجه اول بودن یعنی فقیه و تقدیم از همه دیگر هیچ - مخفی مبارک که سخنانی در خشینی بر آ

برتری حسبت استعمال - بمعنی طلب بلندی معنی مصدری است (ارو و) تقدیم بین

مرتبه کردن (ظهوری) برتری از مدحت شای ظهوری هسته است بکاسمان از درگ

قدرش فروتن بگذرد بوز (ارو و) برتری چاهنا برتری طلب کرنا -

برترین ارفع اول و ثالث بمعنی بالاتر و بلند باشد مؤلف عرض کند که قلب اضافت

مرتبه تر باشد جزین نیست که یا و نون نسبت بر لفظ سپهر برترین (ع) ان کتیه باشد (ارو و) فلک ثوابت

(ظهوری)

(ظهوری)

کہہ سکتے ہیں۔ مذکر یعنی آٹھوان آسمان جس پر ثوابت ہیں عرض کند کہ معاصرین ہم پر زبان دارند ولیکن طرز بیان
پر تقدیر استعمال۔ بقول انند سحوالہ فرہنگ محقق بالادست نباشد گویند کہ (پر تقدیر فیتش
 فرنگ بالفتح لغت فارسی است بمعنی بالفرض و اینچنین باید کرد یعنی بحالت فیتش یا بصورت فیتش
 بشرط۔ دیگر کسی از اہل تحقیق ذکر این نکرده مؤلف (ارو) بحالت یا بصورت کہہ سکتے ہیں۔

برنگان بقول غیاث بالفتح و نامی فوقانی مفتوح و کات عربی بمعنی گلیم باشد صاحب انند سحوالہ
 غیاث ذکر این کرده دیگر کسی از محققین فارسی این را نیاورد و مؤلف عرض کند کہ معاصرین ہم
 بر زبان ندارند اگر سند استعمال پیش شود تو انہم عرض کرد کہ این اسم جامد فارسی زبان باشد یا فز
 از لغت سنسکرت رنگان (بمعنی تعب) و کلمہ بر او اولش زیادہ کردہ اند۔ رسم است کہ چون
 انسانی را تعب رود و آب آب شود۔ گلیم بالاسی جسم کنند تا ہوا می سرد نقصان نہ بخشد
 پس جا دارد کہ فارسیان گلیم را (برنگان) نام نہادند یعنی چیزی کہ بحالت رنگان بر جسم کردہ
 میشود و انرا علم (ارو) کہل۔ بقول آصفیہ سنسکرت) اسم مذکر۔ بیٹر کے بالون کا
 بنا ہوا کپڑا جو بارش اور سردی سے محفوظ رہنے کے واسطے غریب غرابا کام میں لاتے ہیں۔
برنگ بقول انند سحوالہ فرہنگ فرنگ بفتح اول و ثالث لغت فارسی است بمعنی ہیبت نام
 و ہولناک دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرده مؤلف عرض کند کہ معاصرین ہم
 زبان ندارند اگر سند استعمال پیش شود جزین نباشد کہ این را اسم جامد فارسی زبان و انہم
 (ارو) ہینگ۔ بقول آصفیہ۔ خوفناک۔ دہشتناک۔ پخطر۔ بہیاک۔ ڈراونا۔ مہیب۔
برنگ بقول انند سحوالہ فرہنگ فرنگ بفتح اول و ضم ثالث و فتح لام لغت فارسی است

بسنی (۱) عطا و بخشش و (۲) قسمی از کلاه تاتاری است که آنرا از بدو ستار نهند و یعنی (۳) بزرگ باشد. صاحب فرهنگ فدائی نسبت معنی اول فرماید که پیشکش بخشش بسیار بزرگ نامور را گویند و از معنی دوم و سوم ساکت مکتوبت عرض کند که برای معنی اول قول صاحب فدائی که از معنی اول اهل زبان است سندی را ماند و اگر سندی استعمال معنی دوم و سوم هم بدست آید تو انیم عرض کردیم که اسم جامد فارسی زبان است معاصرین عجم بر زبان ندارند و جا دارد که معنی سوم این مفسرین بزرگان و انیم که لغت سنسکرت است و صاحب ساطح امین را لغت هندی گوید که معنی حامل و دول شمشیر آمده پس فارسیان بای فارسی را بوضع بدل کردند چنانکه تپ و تب و الفنا آ خرابه های هوز چنانکه یاسا و یاسه و استعمال کردند معنی سوم پس اندر این صورت مفسرین باشد (ار و و) (۱) و یکجو بخشش (۲) بر تله فارسی مین ایک قسم کی ٹوپی کو کہتے ہیں جس کو تاتاری لوگ دستار کے نیچے پہنتے ہیں مکتوبت (۳) پھول کا ہار۔ اسم مذکر صاحب آصفیہ نے ہار کا ذکر فرمایا ہے فارسی۔ اسم مذکر۔ پھولون یا موتیوں کی مالا۔

بر عسیدن | بقول انند بھوالہ فرہنگ فرہنگ بفتح بای تازی لغت فارسی است بسنی (۱) بتخالہ پیدا شدن برب (۲) در روید اگشتن در مشانہ از غایت حرارت و (۳) انپاشتن منبہ و جزآن در جوال و (۴) بر ما ختن و حله برون و (۵) غلطان افنادن و (۶) فروانگندن۔ و (۷) فرہ شدن و (۸) جوش دادن گوشت را۔ و گیر کسی از محققین مصاور ذکر این نکرده مکتوبت عرض کند کہ تم بقول برہان بفتح اول و سکون ثانی آفتی است کہ در چشم پیدا شو و مانند پودہ و آنرا بصری غشاوہ گویند و تم در سنسکرت بقول ساطح ظلمت و آتش مزاجی

و نامی ترشت بر وزن فرنگی و نامی سنگ دوم
 باشد از دو تنگ و سبب کہ وز برگر و ن بند
 و ز بر تنگ نیز گنند صاحبان جامع و نامری و
 رشیدی و جہانگیری گویند کہ بر وزن خرچنگ بالا
 تنگ را گویند از دو تنگ زین و تنگ یزین
 را ز بر تنگ نامند۔ صاحب رشیدی صراحت
 مرید کند کہ چیزے اطفال را و رگہوارہ وزین را
 بر پشت اسپان و بار پشت را بدان محکم کنند۔
 مؤلف عرض کند کہ این بر معنی دوم می آید
 خان آرزو در سراج بحوالہ جہانگیری فرماید کہ
 منقح (ز بر تنگ) است کہ ہمین معنی آمرہ
 و بحوالہ رشیدی آرد کہ بمعنی بالاتنگ باشد و فرما
 برین تقدیر احتیاج تجویز تخفیف نباشد۔
 صاحبان انند و شمس ہم ذکر این کردہ اند (شرف
 شفرود ۵) کیران تراخم فلک زمین است و
 طوقش قمر و مجرہ بر تنگ است (رخا قانی ۵)
 اخضر کہ چونک ناست از رنگ بر مانند گندہ است
 بر تنگ (ارو) بالاتنگ دکن میں مشتمل ہے
 نواڑ یا چمڑے کے اُس بندھن کا نام ہے جو گھوڑے
 کے زین پر کتے ہیں۔ زیر تنگ کا ضد جو گھوڑے کی
 گردن کی جانب سامنے کے دونوں پاؤں کے
 درمیان باندھا جاتا ہے جسکو زیر بند اور پیش بند
 بھی کہتے ہیں (مذکر)
 (۲) بر تنگ۔ بقول سروری نوارمانندی باشد
 کہ از کرباس وغیرہ پر کوک پیچید صاحب برہان
 فرماید کہ نوارمانندی را گویند کہ از کرباس وغیرہ
 و وزند و رگہوارہ اطفال نصب کنند۔ خان آرزو
 در سراج فرماید کہ نوارمانندی کہ طفلان را بدان
 و رگہوارہ بندند (عطار ۵) چو طفلان دست
 از بر تنگ بکشاد و جلیب از چہرہ شبرنگ بکشاد
 رکن الدین ۵) زود و مان جلال تو آسمان
 طفلی است از گندہ اہم سنغش ز کہکشان بر تنگ
 (ارو) وہ نواڑ یا چمڑے کا فیتہ جو بچوں کے
 گہوارہ پر باندھا جاتا ہے تاکہ گہوارے کے جھولنے

مین بچہ گرنہ پڑے۔

دارو (پہنائی) بقول آصفیہ (اردو) اسم مؤنث

(۱۳) برتنگ - بقول برہان و جامع نوعی از پارچہ جوڑائی۔

جوڑائی۔

کم عرض ہم ہست خان آرزو در سراج فرماید کہ بعضی

بیرتنی بقول برہان و جامع و مؤید وائندو

بہنی مذکور نوشتہ اند لیکن این تخصیص از خصوصیت

سراج بر وزن گردنی (۱) بمعنی غرور و تکبر و تجتر

مقام ناشی شدہ مؤلف گوید کہ طرز بیان

باشد صاحب سروری بذکر این فرماید کہ لیکن

محققین بالا در غلط اندازد و ما از حاضرین عجم

ازہن بیت فروسی (۲) بمعنی نیرو و قوت ظاہر

تستیق کردہ ایم کہ ہر پارچہ بسیار کم عرض را فارسیان

می شود مؤلف گوید کہ سندی کہ می آید تنگ

برتنگ نامند کہ بمعنی پہنا بر بمعنی پیمیش گذشت

معنی (استغنا) است نہ نیرو و قوت استغنا ہا

(اردو) ہر وہ کپڑا جو بہت کم عرض ہو جسکو

غرور و تکبر است و جزین نیست کہ یا ہی نسبت بر

وکن مین چیری کہتہ ہین۔

(برتن) زیادہ کردہ اند کہ بمعنی مغرور و متکبر

(۴) برتنگ - خان آرزو در سراج فرماید کہ

گذشت (فروسی ۵) چو از شیر آمد سوی خور

بمعنی پہنائی نیز آمدہ ہے بمعنی پہناست دیگر

شد از زمان واز گوشت با برتنی (اردو)

کسی از محققین فرس ذکر این نکر و مؤلف

(۱) غرور - بقول آصفیہ - عربی - اسم مذکر (لغوی

عرض کند کہ اگر شد استعمال بدست آید تو انیم عرض

معنی فریفتگی اصطلاحی - عجب - تکبر - گھنڈ - غرور

کرد کہ کلمہ ہر زائد باشد و تنگ مجازاً بمعنی پہنائی

ناز - تجتر - و ماغ (۲) استغنا - بقول آصفیہ -

کہ بمقابلہ درازی کم است و توجیہ خان آرزو

اسم مذکر - بے پروائی - لا ابالی - غنی ہین۔

برای معنی سوم باشد جفت است کہ از غور کار گرفت

بر غنیدن بمعنی تنیدن باشد و مزید علیہ

(۱۸۶۸)

ان کہ کلر ہر زائد است یعنی بافتن (ظہوری سے) آزادی ہدم از ماہ و سال قلمدہ ام (ارو) ہتہا بقول صنفیہ
پرخ گردان رشتہای روز و شب ہرمی تندیز ^{جین} کپڑا یا کوئی اور چیز تانا۔ ہانا کر کے تیار کرنا۔

بر تو بقول مؤید بحوالہ کفینہ و ادوات بالفتح ہستی جامہ باریک باشد و فرماید کہ در زناگو یا بابای
فارسی آورده و دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرده مؤلف عرض کند کہ ہر تو بمعنی سایہ ہای
فارسی می آید کہ جسمی نازک تر است فارسیان استمارۃ جامہ باریک را ہر تو گفتند و ہای فارسی بدل
شد ہ موحده چنانکہ تپ و تپ دیگر هیچ (ارو) باریک کپڑا۔ اسم مذکر۔

بر تو اتر پودن چیزی مصدر اصطلاحی۔ نزاحت باو عترے بر تو اتر پودن (ارو)
ہستی علی الاتصال و پی در پی ہون چیزی باشد کسی چیز کا پے در پے ہونا۔ مسلسل
(انوری سے) نہ چرخت باو عترت در تزیاید ^{از} ہونا۔ علی الاتصال ہونا۔

پر توم بقول انند بحوالہ فرہنگ فرہنگ بالکسر و ضم ثالث لغت فارسی است بمعنی خرما کہ
تمام خشک گردیدہ باشد و دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرده مؤلف عرض کند کہ وجہ تسمیہ
محقق نشد اگر سند استعمال این پیش شود تو انیم عرض کرو کہ اسم جامد فارسی قدیم باشد و جاوارو کہ
اصل این ہر توم) ہای فارسی باشد کہ مبتدل شد ہ موحده و ہم افادہ معنی تخصیص کند چنانکہ
دوم و سوم پس معنی لفظی این چیزی کہ مخصوص باشد ہ فروغ و عکس و شعاع۔ خرما ہی خشک
است و این تخصیص محاورہ باشد و بس (ارو) جہوارا بقول اصفیہ ایک قسم کی سوکھی کھجور۔

بر تہ بقول سروری بفتح اول و ثالث ہر وزن پردہ نام ہمار زسیت تورانی۔ صاحبان برہان
و جامع فرمایند کہ ہر وزن شرطہ نام پسر نواب کہ مبارزی بود از اہرانیان۔ خان آرزو در سراج

فرماید که بفتح و فوقانی مفتوح نام یکی از پهلوانان ایران و گوید که بعضی بر وزن شرطه نوشته اند صاحبان جهانگیری و رشیدی و مؤید شمس و اندهم ذکر این کرده اند مولف عرض کند که چه تسمیه معلوم نشد (ار و و) برته فارسی بین ایک ایرانی پهلوان کا نام ہے جو توابہ کا لڑکا تھا

پر تپیدن

بقول اندر بحوالہ فرهنگ

می آید۔ پس معنی حقیقی این بزیر افگندن و معنی او

بفتح اول و ثالث لغت فارسی است بمعنی (۱) بر زمین فرو افگندن و (۲) سدوم کردن و (۳) زیر و زبر کردن و (۴) محو نمودن و (۵) فراهم آوردن صاحب فرهنگ فدائی فرماید که (۶) بمعنی برخاک فرو افتادن و (۷) سرنگون شدن و (۸) ویران گشتن هر کاخ یا بنیادی است که بتازی انهدام گویند و (۹) سرنگون کردن و (۱۰) ویران و پائمال و با خاک یکسان نمودن جای و ذکر معنی سوم هم کند و بگویی از محققین مصاور ذکر این نکرد مولف عرض کند که درین مصدر کلمه بر زائد است و تپیدن مرکب باشد از ت و پایی معروف و علامت مصدر آن مخفی بسا که ت بقول برهان بمعنی زیر و پائین

تا چارم و نیز معنی نهم و دهم مجاز آن و معنی ششم لازم معنی اول و معنی هفتم و هشتم مجاز معنی ششم و جادار که ماخذ معانی در چهارم و هشتم و دهم لفظ تپی را گیریم ولیکن معنی پنجم ازین ماخذ تعلق ندارد و جادار در که تپی را محقق تپیه گیریم که بزیادت علامت مصدر آن در آخر و کلمه بر در اول مصدری وضع و بمعنی پنجم استعمالش کردند پس بماخذ اول مصدر اصلی است که اسم مصدرش هم لغت فارسی زبانست و بماخذ آخره مصدر جعلی که از لغت عرب مرکب شد چنانکه بحث اصلی و جعلی بر (اسم مصدر) گذشت - حیفاست که سند استعمال پیش نه شد محققین مصادر و معانی

عجم ازین ساکت (ار و و) (۱۱) ازین پر گرانا-

<p>آصفیه - ابرونا - تپاه و بر باد هونا - خراب</p>	<p>(۲) معدوم کرنا - بقول آصفیه - ناپید کرنا - فنا کرنا</p>
<p>هونا - (زکی ۵) گھر جو ویران ہوا اپنا</p>	<p>نیست و نابود کرنا (۳) زیر و زیر کرنا - بقول آصفیه</p>
<p>تعجب کیا ہے ہڑتالہ و رو سے تو شہر</p>	<p>تہ و بالا کرنا - اٹک پٹ کرنا - (معروف ۵)</p>
<p>اُجڑ جاتے ہیں پڑ (۹) سرنگون کرنا -</p>	<p>حسن نے کاوش مزگان سے بیک چشم زدن ہڑ</p>
<p>اوندھا کرنا - (۱۰) ویران کرنا - بقول</p>	<p>کر دیا جسکو بیان زیر و زبر وہ میں ہوں ہڑ (۲)</p>
<p>آصفیہ اُجاڑنا - بر باد کرنا - پامال کرنا منہم</p>	<p>مٹانا - بقول آصفیہ - محو کرنا - زائل کرنا - بر آورد</p>
<p>کرنا - سمار کرنا - ڈھانا - (زکی ۵) جاگین زندا</p>	<p>کے تیغیتسویں معنی (۵) فراہم کرنا - بقول آصفیہ</p>
<p>سے کہاں اسے وحشت خانہ خراب ہڑ کر چکے تھے</p>	<p>اکٹھا کرنا - جمع کرنا - بٹوانا - (۶) زمین پر گرنا -</p>
<p>پہلے ہی رو رو کے ویران گھر کو ہم ہڑ -</p>	<p>(۷) سرنگون ہونا - (۸) ویران ہونا - بقول</p>

بر تپیا

بقول ضمیمہ جاگیری و برہان و انند بادل مفتوح بٹانی زوہ و تپا کی مکسورہ
 و پامی معروف بزبان ژند و پاژند پرستوک را گویند و آن پرندہ ایست معروف صاحب
 ناصری بحوالہ برہان و کریمین کردہ فرماید کہ در فرہنگہا نیست صاحب محیط بر پرستوک حوالہ
 خطاف دادہ و بر خطاف فرماید کہ بضم اول و تشدید طاء پہلہ و الف و خا و بحر ابابیل
 و عصفور الجنتہ و بیونانی شالیطون و خالیدوس و ہترکی قرلا نفوخ و عاری پرستوک و
 فرسنگہ و بابوانہ و بجزری بے سنگ و ہندی سیالی و کنہیا و بہت دیوری نامند و آن طاری
 است مشہور جنتہ آن کوچک سیاہ و منقار آن مائل بزردی و شکم آن سفید و مالوت خانہا
 و مساجد و مقابر و آن اظہور ستانہ بہجورہ است و خانہ خود در سقفا و جاہای بلند کہ رسیدن

ہر کسی بسوی آن مشکل باشد ہتیا سازد و از امر عجیب آن اینست کہ احدی از مردم آن را بخورد
 چیزے و جماع کردن با مادہ آن ندیدہ و آن را احدی بسیار از طیور شکاری است و در آشیانہ
 خود سرگین خودنی اندازد و ہر گاہ آواز عدی شنود اکثری میر و بالجد گوشت آن گرم و خشک
 در اول سوم و خاکستر آن سرد و خشک و سرگین آن در گرمی و خشکی شدید و چون خاکستر
 آن با غسل در حنک بمالند خناق و جمیع امراض حلق را نفع کند و منافع بسیار دارد و این
 موکت عرض کند کہ اسم جلد فارسی قدیم است و برد افسر گر (ذکر این بالا جمال گذشت -
 جا دارد کہ مفسر س باشد و مرگب از کلمہ بر بمعنی علی و تیبالغت ترکی بمعنی پشتہ بامی فارسی بحر ل
 شد و معنی لفظی این چیزے کہ بر پشتہ باشد کہ این جانور جاہامی بلند را بر اسے آشیانہ خود پسند کند
 و اللہ اعلم - (ارو) اباہیل - بقول امیر عربی - اسم موکت پستوک - فارسی) ایک چھوٹا
 سا پرندہ سیاہ رنگ جس کے سینہ کے پر سفید ہوتے ہیں - (نصیر) ہن باہر سوی بینی شیخ
 کے یون مخزن ہون سے پو کہ جیسے آشیان سے سر نکالے ہن اباہیلین ہ -

بر تیشا بقول ہفت بفتح اول و سکون رای ہلہ و کسر ثنائہ فوقانی بمثنائہ ستانی رسیدہ
 و شین منقوطہ بالفت کشیدہ بزبان ژند و پا ژند پستوک را گویند مراد ہ بر تیشا کہ گذشت
 موکت عرض کند کہ صراحت ماخذش ہلہ را سجا کردہ اہم و در اینجا ہین قدر کافی است کہ
 موعده بدل شدہ فوقانی چنانکہ بکوب و شکوت و فوقانی پنجم بدل شدہ ہین سببہ چنانکہ خست
 و رخش - مخفی مباد کہ قیاس غالب ماہین است کہ صاحب ہفت بہ نقل لغت سکندری خورد
 دیگر کسی از محققین فرس با او نیست ہون سند استعمال اعتبار را نشاید (ارو) دیکھو بر تیشا -

بر شتر یا رهن	مصدر اصطلاحی - بقول بحر است مشتاق شد استعمال با شتم (ار و و)
کمال اعتدالی درجه حاصل نمون و گیر کسی کر (آسمان پر سر پهنیا) بقول امیر سر فراز هونار و کیهو این نکره مؤلفت عرض کند که موافق قیاس (از افلاک گذشته) -	

برج بقول بران و ناصری و اندر بفتح اول یعنی در سکون جیم (۱) رستنی باشد که آنرا (اگر ترکی) گویند صاحب جان فرماید که رستنی که آنرا مترکی (اگر) و عبری (روج) گویند و فرماید که (۲) برج بضم بر وزن کنج در عربی برج آسمان و قلعه که معروف است صاحب منتخب گوید که برج باضم پاره و گوشک و کبی از دوازده بخش فلک ثوابت و بروج و ابراج جمع آن فارسیان بترکیب خود استعمال این کرده اند صاحب محیط بر برج حواله یج داده و بر (وج) فرماید که بخاری برج خوانند و ذکر افعال و خواصش بر ادوی گذشته مؤلفت عرض کند که نظر بر اعتماد صاحب ناصری معنی اول را تسلیم کنیم و اشاره این بر (ادوی) گذشته که اسم چاند فارسی زبان است و معنی دوم نعت عرب است که استعمال این در محققاتی آید بقاعده فارسی (ار و و) (۱) و کیهو ادوی (۲) برج - بقول آصفیه عربی - اسم مذکر - دیکه بخشش کے تیسرے معنی -

برج آبی	اصطلاح - بقول مؤید و بحرین (برج آبی) تین بر چون کو کہتے ہیں - یعنی
شمس و انند و غیاث سه برج اند عقرب حوت - سرطان - مذکر - عقرب - حوت - سرطان - مذکر - برج آتشی اصطلاح - بقول بحر و انند توصیفی است و این هر سه برج را بدین اسم مرکب خوانده اند که تعلق با آب دارد - (ار و و) فارسی عرض کند که مرکب توصیفی است و کتاب ازین هر سه	

برج که تعلق با آتش دارد (ارو) فارسی من که بالفظ داشتن و ماذن مشعل - صاحب فریبگ

(برج آتشی) تین برجون که گفته هین - (ار) حمل - فدائی گوید که بهی ساکن و غیر منقول ضد جنبیده

(۲) قوس (۳) اسد - تذکر - مؤلف عرض کند که چیزی که بر جای اوست

برج آفرمی | اصطلاح - بقول ضمیمه برهان برقرار و ثبات و قائم باشد (ارو) برقرار

و مؤید و بحر و شمس مراد است که برج آتشی است که بقول آصفیه - قائم - بحال -

ازان محل و اسد و قوس مراد باشد مؤلف عرض بر جا و داشتن | استعمال بهی ثبات

کند که مرگب توصیفی است که آفر یعنی آتش گد و برقرار و قائم داشتن و نظامی گنجوی

پای نسبت در آخر اوست و پس (ارو) و کجود (۵) عملها سے پیشینه بر پای داشت

برج آتشی - همان رسم و مودنه بر جای داشت (ارو)

بر جا | اصطلاح - بقول انند بحواله بهار بفتح برقرار رکھنا - قائم رکھنا - بحال رکھنا - جا

لغت فارسی است بمعنی ثبات و برقرار و فرمایند بر رکھنا -

بر جاس | صاحب برهان گوید که بضمت اول و سکون ثانی و جیم بلف کشیده و بسین بی

زده آن جگه و نشانه تیرا گویند و فرماید که عرب آنرا که در هوا نشانه تیر کرده باشند بر جاس

گویند و آنرا که در زمین نشانه کنند (درف) خوانند صاحب مؤید این را بذیل لغات عربی

آورده فرماید که با شتم نشانه تیر که بلند بر نیزه یا بر چوبی کنند و بحواله قنبر گوید که بسنی نشانه

آهنی که در هوا باشد و بذیل لغات فارسی هم ذکر این کرده با برهان متشقق و صاحب اتند

فرماید که لغت عرب است و صاحب سواد استبیل گوید که لغت فارسی است اما عربان نشانه

(۱۶۶۸)

گویند که برای تیر و تفنگ بر نیزه یا چوبی در موهلتا نم کنند و نشانه را که بر زمین قائم کنند هدفت نام است. صاحبان فنی الارث معراج و محیط محیط هم ذکر این کرده اند ولیکن هیچ تصریح نکرده اند که فارسی الاصل است یا عربی الاصل مولف عرض کند که شک نیست که لغت عرب است و فارسیان به معنی مطلق نشانه استعمال این کرده اند و بس. اندرین صورت مفسر می توانیم گفت محققین فوس بر استعمال شعر اغور نکرده اند (انوری ۵). جرم بر جیس اگر غمی و هدفت که جرم بر جاس ناوک غم باور کرد سدی شیرازی ۵) کسان مروراه خدا بوده اند که بر جاس تیر بلا بوده اند (دارود) نشانه - بقول آصفیه - فارسی اسم مذکر - نشان کا مزید علییه - هدفت -

بر جاسپ | بقول رشیدی و ناصری و جامع و انند بضم اول بر وزن و معنی لهر اسپ نام مبارکی است تورانی که با پیران و سیه جنگ گو درز آمده بود مولف عرض کند که اصل این (بر جاسپ) به الف پنجم و بای فارسی) است و (ار جاسپ) هم به همین معنی گذشت و صراحت ماخذ که چگونه لفظ اسپ درین داخل شد همدرا بنجا کرده ایم و اشاره این همدرا بنجا مذکور و درینجا همین قدر کافی است که لفظ (بر جا) به معنی خود است و بر لفظ اسپ زیاده شده و وجه تسمیه این جزوین نباشد و معنی لفظی این قائم بر اسپ - بای فارسی بدل شد به عربی چنانکه تپ و تپ - و الف اسپ حذف شد (ارود) و کیهوار جاسپ -

بر جاسپ | بقول برهان و جهانگیری و لاج عرض کند که حقیقت این همدرا بنجا ذکر کرده ایم -
و مؤید و شمس مرادف بر جاسپ که گذشت مولف (ارود) و کیهوار جاسپ -

بر جاسپ | بقول ناصری (بحواله برهان و جهانگیری) بضم اول و سکون ثانی نام غله است

کہ آثر ملک و جلیان گویند صاحب انند فرماید کہ در ہر ہان ہان معنی بہیم فارسی ہم آمدہ مخفی ہما
کہ صاحبان ہر ہان و ہاگیری یعنی مذکور در چات بہیم فارسی، نوشتہ اند کہ بہیم عربی۔ صاحب
محیط ذکر بر جانت مکر و بر جلیان حوالہ خلد دادہ و بر خلد فرماید کہ بعض غای ہجہ و فتح لام شدہ
و سکون رومی ہملہ و بقول بعض ہر ذای ہجہ۔ غلہ کہ آثر جلیان نیز گویند و بفارسی مٹو و خشک
دیوانہ و ہندی مٹر کابی و بیتانہ نامند و بعض می نویسند کہ جلیان دانہ زرعی است شبیہ
بندس۔ آثر اشیرازی طوشو و خلد و خرقی گویند و گیلائی گفتہ کہ آن از جوب ماکولہ است
شاخہای آن مرتج طولی فسط بر روی زمین و این سجون نوشتہ کہ آن دانہ ایست سرخ و سبز
و آثر خام و پختہ می خورد و آن در شام کثیر الوجود است و بعض گویند کہ از علوف در آب
است سرد در اول سوم و خشک در آخر دوم و آشامیدن طبع اقسام آن با عمل جہت
سرفہ و تصفیہ ریہ و درد سینہ و تلبین خشونت سینہ و اخراج اخلاط فاسدہ و دفع فضلات
غلیظہ از سجدہ و امسا و اورار نمودن شیر و بول و حیض۔ نافع۔ و غذا و آن مقوی اعضا و
رائع کلفت و با عمل جہت تحلیل اورام مفید و منافع بسیار دارد (مؤلف عرض کند کہ
اسم باید فارسی زبان باشد و بس و ذکر این بردارونس) ہم گذشتہ و بدین وجہ کہ اخلاط
خفیف در اقرال است ما درینجا صراحت مزید کردیم (ارو) مٹر کابی۔ بقول جامع الادویہ
ایک غلہ کا نام ہے جسکو فارسی میں جلیان اور عربی میں خلد کہتے ہیں دوسرے درجہ میں گرم و
خشک ہے اکثر اعضا کے آہاس کو دفع کرتا ہے اور فساد بلغم کو دفع کرتا ہے اور سڈے کھوتا ہے
اور مٹیاب لاتا ہے اور ریاح پیدا کرتا ہے۔

برجاماندن

استعمال در (۱) یعنی ساکن شدن

و کتایه از محس و حرکت شدن و حیران ماندن و

(۲) قائم شدن (ظهوری صلح) در تماشای آن

خرام بجاست بزرگ بگویند چون برجامانده بر حساب

(۳) از جوانی و انچه بر سینه مانده است بر نقش

پای چند ازین طاقوس برجامانده است بر (۴) در

(۱) کثر اهوئا - ساکن هونابی حس و حرکت هونای حیران

هونای - (۲) قائم هونای -

برجامه

اصطلاح - بقول انند سحواله فرسنگ

فرنگ با فتح لغت فارسی است بمعنی جامه نفیس

و قیمتی و یکی کسی از محققین فارسی ذکر این نکرده و مو

عرض کند که اگر سند استعمال بدست آید تو انیم قیاس

کرد که کلمه بر او را و بر بنجا بمعنی فائق گرفته اند و بی

معنی فوق است و این قاعده فارسیان است

که مصدر را گاهی بمعنی فاعل گیرند چون دار فنا

معنی دار فانی - بابتی حال قلب اضنافت (جامه)

است و جا دارو که برجامه را بمعنی جامه بالا غلب

اضنافت گیریم که بر بمعنی بالا آمده و کتایه از جامه

نفیس و قیمتی که آنرا بالای و بگر لبوس می پوشند -

دارو (۱) نفیس او قیمتی کپرا - مذکر -

برجان قدم نهادن

مصدر اصطلاحی -

بقول برهان و (جهانگیری - در ضمیمه) و جامع و

سراج و بحر کتایه از ترک چاره و علاج کردن

و بر هلاک راضی شدن باشد - صاحبان رشیدی

وانند و بهار فرمایند که کتایه از ترک جان گفتن

و برگ خود را راضی بودن مؤلف عرض کند که

مشاق سند استعمال باشم و قول محققین اول الذکر

را بهتر از آخر الذکر دانیم که صاحب جامع از

اهل زبان است و این مرادف بالا را و دست

از جان شستن است (ارو) ساحله کو ترک کتایه

اورا یعنی هلاکت پر راضی هونای - جان بر کپلنا بهتر

ترجمه ہے - بقول آصفیه جان کو جو کچھ نہیں ڈالنا اپنے

تین محل هلاکت میں مبتلا کرنا -

برجان قدم نهادن

مقوله - بقول شمس -

ای ترک چاره کنم و بر هلاک خود راضی باشم. صاحب

پر جای

بقول بهار و انند بهی ثابث و برقرار

موتید قریب یعنی ترک جان کنم و بر هلاک خود کوشم دیگر

در اوت پر جا که گذشتت و فرمایند که بالفاظ

کسی از محققین فارسی ذکر این نکرده است

و ماندن مستعمل هم اولت عرض کند که جز این نباشد

عرض کند مضارع مصدر گذشته باشد و گوییم

که تحتانی زاده و آخرا این است (ارو و) و

آنگاه که این را برنگ مقوله ذکر کرده اند اتباع

پر جای بودن

مصدر اصطلاحی - بهی ثابث

سندی کرده باشند و غور بر مصدرش نکرده اند

و برقرار و ساکن و قائم بودن را نوری (۵) آفتاب

ابنی هلاکت پر راضی بود جان - جان پر کھیلون -

فلک آرامی چه بر جای بود پر جای وارو که جهان

است از بروج قلعہ هرات و فرماید که از کتب

ز چراغ آید عامه (ارو و) بر قرار هاست ساکن

برج اولیا

اصطلاح - بقول و راسته نام برج

رهنما - قائم رهنما -

معلوم شد صاحب بران همزانش اولت

پر جای خود بودن استعمال - بقول بجز مناسبت

عرض کند که مرتب اضافی است و جاوارو که بهین

بودن چیزی با کاری دیگر کسی از محققین فارسی

برج کاسه هیزیمت زنده باشد بر اثر دعای

ذکر این نکرده است عرض کند که این کناه

اولیای و غمنا که اکثر سلاطین سلسل طالب و

باشد چنانکه معا صهرین عجم گویند یا خیال او بر جا

است آریانی بودند و الترا علم - (شفیع اثره)

خود بود و یعنی مناسب و درست است

از آنکه جوید نوس داروی شفا زیر آن نیست بر این

موافق قیاس باشد (ارو و) درست هونا

از ادر طبله خطار برج اولیا (ارو و) برج

هونا - مناسب هونا - بجا هونا -

اولیا فارسی مین قلعہ هرات کے ایکس برج کا نام ہونے لگے

برجای خویش بودن

مصدر اصطلاحی -

(۵۱۶)

بقول سچ مرادف (برجای خود بودن) کہ گذشت

بعلامہ کے کیا چین پائینگے ہم پڑ

دیگر کسی بڑے محققین مصادر ذکر این نکر و مؤلف

برجای فتادون | مصدر اصطلاحی - یعنی از

عرض کند کہ صراحت کافی ہمدرا سچا کردہ ایم -

پای و آمدن و عاجز شدن و افتادن (ظہور کیا

(ارو) و کیسور جای خود بودن -

(۵) برجای فتد کہ ز سنگینی دروم پڑ طاقت کرے

برجای خویش نشستن | استعمال بعبسی جیشی

چون نشود بار گران است (ارو) عاجز ہونا

است یعنی علی محلہ بودن (ظہوری ۵) برون

گر ہرانا -

نشست ز دل جان بکلم طنازان کو نیاز آمدہ

برجای ماندن | مصدر اصطلاحی - مرادف

برجای خویش بنشستند (ارو) اپنی جا کو

برجامدن کہ گذشت - جزین نیست کہ تختانی پنجم

بیٹنا - علی محلہ ہونا -

درہ ہجاز آمد است (ظہوری ۵) خواشم مقطع

برجای سر و شدن | مصدر اصطلاحی -

رقم سازم قلم برجای ماند پڑ رفتہ نام خویش از پارہ

بقول سچر یعنی مرون باشد دیگر کسی از محققین

بین احوال ہیست پڑ (ارو) دکیو برجای ماندن -

مصادر ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ خلا

برج بادوی | (اصطلاح) بقول مؤید و شمس و

قیاس نیست زیرا کہ جسم مردہ سردی شود و

بحر و اند و غیاث ستہ برج را گویند یعنی جوڑا -

کنایہ ایست (ارو) مرنا - بقول آصفیہ

میزان - ولو - مؤلف عرض کند کہ از قبیل برج

(فعل لازم) فوت ہونا - دنیا سے گزرنہ - دم نکلنا

آبی و آتشی است کہ گذشت - مرکب توصیفی -

وفات پانا - گزرنہ - چل بسا - جان دینا - اشغال

(ارو) فارسی میں برج بادوی - جوڑا - میزان

کرنا (میر مجروح ۵) وہی در در وقت وہی ارتقا

ولو - کہہتے ہیں - مذکر -

(۱۲۸۲۰)

(۱۲۸۲۱)

(۱۲۸۲۲)

برج ثریا

اصطلاح - بقول سروری و برهان
 وجه گیری در مصری سور ضمیمه شمس و بقره اند
 (۱) کنایه از دهن مستوق و خوبان و صاحب حسنا
 و (۲) برج ثور را نیز گویند خان آرزو در سراج
 نسبت سنی اول فرماید که کنایه از دهن مستوق باشد
 بسبب کثرت دندان صاحبان مؤید و جامع هم ذکر
 این گروه اند مگر کثرت عرض کند که مرگب اضافی
 است و ثریا لغت عرب است نام منزلی از منازل
 قمر که ذاتی المنتخب صاحب غیاث بر ثریا گوید که
 بمعنی پر وین و آن شش ستاره باشد متصل به دیگر
 آن منزل سوم است از منازل قمر در اصل لغت
 تصحیر ثروی صیغه مؤنث فعل التفضیل بیشتر از
 ثریا بمعنی کثرت و چون در ستارگان مذکور قدری
 کثرت است. لهذا بدین اسم مسمی گشت و الما پس
 نظر به کثرت دندان به تشبیه ستارگان دهن یار را
 برج ثریا گفتند و این شماره باشد کنایه نسبت سنی
 دوم عرض می شود که برج ثور خانه ثریا است از اینجا

که ثور را برج ثریا گفتند بمعنی خانه ثریا (خان قالی سلم
 آخر تو آسمان شکنی یا گهر شکن از زورج و زورج
 ثریا چه خواستی از (ارو) (۱) دهن مستوق
 مذکر - (۲) ثور - بقول آصفیه آسمان کا دوسرا
 برج جو به شکل گا و سه - مذکر -
 برج چهل سانه اصطلاح بقول اند
 بحواله فرهنگ فرهنگ لغت فارسی است (۱)
 کنایه از آدم علیه السلام - صاحب شمس مذکر
 سنی مذکور فرماید که (۲) گاو (۳) عقل را
 نیز گویند مخفی مباد که صاحب اند به بل آدم
 این را مراد آن نوشته و بگیر کسی از اهل تحقیق
 ذکر این مکر و مکر کثرت عرض کند که طالب سنا
 استعمال باشیم که محققین بالا از اهل زبان نیند
 و ما در کلام فارسی نه دیدیم و از معاصرهین محم
 نه شنیدیم و وجه کنایه جزین نباشد که برج چهل
 ساله که مرگب توصیفی است بدین وجه آدم علیه السلام
 را گفتند که خمیر خاکش تا چهل سال شد - آنچه

<p>صاحب شمس ذکر سنی دوم کرده و چه کنایه آن مستحق قلعه هرات کے ایک برج کا نام ہے۔ اسم مذکر۔</p>	<p>صاحب شمس ذکر سنی دوم کرده و چه کنایه آن مستحق قلعه هرات کے ایک برج کا نام ہے۔ اسم مذکر۔</p>
<p>نمی شود البته نسبت سنی سوم توان گفت که عقل</p>	<p>نمی شود البته نسبت سنی سوم توان گفت که عقل</p>
<p>انسان در چهل سال کامل می شود۔ پس بر چهل سال</p>	<p>انسان در چهل سال کامل می شود۔ پس بر چهل سال</p>
<p>عقل را هم توان گفت ولیکن از برای سنی دوم</p>	<p>عقل را هم توان گفت ولیکن از برای سنی دوم</p>
<p>و سوم طالب سند باشیم که مجرد قول صاحب شمس</p>	<p>و سوم طالب سند باشیم که مجرد قول صاحب شمس</p>
<p>اعتبار را نشاید (ارو) (ارو) و کیو (وم) (۲)</p>	<p>اعتبار را نشاید (ارو) (ارو) و کیو (وم) (۲)</p>
<p>فرشته۔ و کیو اشا پسند کے پہلے معنی (۳) عقل</p>	<p>فرشته۔ و کیو اشا پسند کے پہلے معنی (۳) عقل</p>
<p>و کیو اس۔</p>	<p>و کیو اس۔</p>
<p>برج خاکستری اصطلاح۔ بقول (خان آرزو</p>	<p>برج خاکستری اصطلاح۔ بقول (خان آرزو</p>
<p>در چراغ نام برجی است از بروج قلعه هرات</p>	<p>در چراغ نام برجی است از بروج قلعه هرات</p>
<p>و فرماید که از مطلع السعدین و غیره بیروت رسیده</p>	<p>و فرماید که از مطلع السعدین و غیره بیروت رسیده</p>
<p>صاحب بحر ہر زبان او دیگر کسی ذکر این نکرده و</p>	<p>صاحب بحر ہر زبان او دیگر کسی ذکر این نکرده و</p>
<p>عرض کند کہ مرگب اضافی است و وجه تسمیہ جزین</p>	<p>عرض کند کہ مرگب اضافی است و وجه تسمیہ جزین</p>
<p>نباشد کہ تمییزش از آہک خاکستری رنگ شدہ کہ</p>	<p>نباشد کہ تمییزش از آہک خاکستری رنگ شدہ کہ</p>
<p>فی زمانہ در انگلیسی زبان رسمیت نام دارد</p>	<p>فی زمانہ در انگلیسی زبان رسمیت نام دارد</p>
<p>یا سنگ خاکستری رنگ بہ تمییزش استعمال کردہ</p>	<p>یا سنگ خاکستری رنگ بہ تمییزش استعمال کردہ</p>
<p>باشند و اکثر علم (ارو) برج خاکستری فارسی</p>	<p>باشند و اکثر علم (ارو) برج خاکستری فارسی</p>

<p>شود حاکمی باقی نماند و چیزے کہ در پس آنست صاف بنظر آید و بی حجاب شود پس از ہیں ^تتھا اصلی این محاورہ قائم شد بر سبیل کنایہ و گویا (ارو) بی حجاب ملاقات کرنا۔ بی حجاب آنا۔ برج دریدین مصدر اصطلاحی۔ بقول</p>	<p>و سابل جمع ازہ بنجاست کہ برج سنبہ را فارسیان بر ترکیب اصنافی برج خوشہ گفتند۔ (ارو) سنبہ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ آسمان کے چھٹے برج یعنی کنیا اس کا نام جو ایک لڑکی کی صورت پر واقع ہے جس کا دامن نیچے کو اٹکا ہوا سر شمال و مغرب کی طرف اور پاؤں جنوب و مشرق کی جانب ہیں بیان ہاتھ کولے کی طرف جھکا ہوا اور سیدھا ہاتھ کندھے کی جانب اٹھا ہوا ہے چونکہ اس ہاتھ میں گہون کی بالی بھی ہے اس وجہ سے یہ نام رکھا گیا۔</p>
<p>برہان و جامع و بحر و انند کنایہ از بی حجاب در آمد باشد مولفٹ عرض کند کہ اگر چه سند استعمال پیش نہ شد ولیکن باسناد بقول صاحب جامع کہ از اہل زبانت این مصدر اصطلاحی را تسلیم کنیم کہ از قبیل و مراد (برج دراندختن) است کہ گذشت (ارو) و گویا برج دراندختن</p>	<p>برج دراندختن مصدر اصطلاحی بقول رشیدی و شمس بی حجاب ملاقات کردن و در آمد و گویا کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکر و مولفٹ عرض کند کہ صاحب سروری در ضمیرہ خود ذکر مضارع این کند و باسناد و ہمین یک قولش کہ صاحب زبان است) این مصدر اصطلاحی اعتبار را شاید۔ مخفی مباد کہ چون برج انداختہ</p>
<p>برج زہر مار اصطلاح۔ بقول وارستہ (۱) بمعنی کفرچہ مار باشد (اشرف ۵) نیست جز زہر زہر است حاصلی اور اگر پڑ خالخصمت جو عقرب بود برج زہر مار پڑ (۲) کنایہ شخص تڑ روی غضب آلود را گویند و فرماید کہ لیکن سہا آن بدین سنی بالفاظ تشبیہ مانند چون و بچو</p>	

و امثال آن واقع شود (اشرف ۵) چو برج
 زهر مار از خشم گشته که چو افمی سیند مال از روی گد
 (روله ۵) همچو برج زهر مار آمد به پیشم مدعی که
 چون کبوتر خانه از طعشش مشکب ساختم در خان آرز
 در چراغ فرماید که بضم بای مؤده و سکون را
 هله و جیم تازی با صافست بسوی زهر مار (گن
 از شخص بسیار زخمه رو و ترش رو باشد و از سخی
 اول سکوت و رزیده صاحبان بجز و اند همزبان
 وارسته موکلفت عرض کند که (زهر مار) مرگ
 اصنافی است یعنی ستم مار و اصنافت این مرگ
 بسوی برج یعنی برج بلند می که زهر مار وارو
 و کنایه از کتفه مار است استعمال این یعنی دوم از اسامی
 مستذکره بالا ثابت نیست و محققین صاحب زبان
 ذکر این نکرده اند و اگر طالع را با برج زهر مار
 تشبیه دهند یا روی کسی یا کسی را مثل برج
 زهر مار گوئیم مراد از مذمت او است و بس چنانکه
 در امثال بالا گذشت و ضرورت ندارد که بدون

استعمال معنی دوم قائم کنیم محققین بالا غور نظر نموده اند
 (ارو ۹) (۱) کتفه بقول آصفیه - فارسی - ام ند
 سانپ کابهن - جیسے کتفه مار (۲) ترش رو بقول
 آصفیه - فارسی - اسم ندگر - ناخوش - ناراض -
 بید باغ - نک چرمعا - مکر - منتض - غصیلا -
 بھی کہہ سکتے ہیں -
 بقول موار و خیز کردن که بحر بی و
 گویند و فرماید که این مزید علیه حسن است که
 می آید و برد حسن (فرماید که (۱) بمعنی خیز کردن
 و (۲) گره ختن و (۳) و خشیدن و (۴) پریدن
 و (۵) اره شدن و (۶) بر آمدن باشد پس بر
 جستن هم شامل باشد بر همه معانیش (النوری
 (۷) ژاله خورشید شعله بارداگر بجز جبهه برق
 خاطرش بنام بز صاحب اننا هم ذکر این کرده
 موکلفت عرض کند که سندی که پیش شد مصدر
 (بر چیدن) راست که می آید و کلمه بر در هر دو
 زائد و مصدر چیدن (اصل است و چیدن)

<p>و معنی برجسته و جز آن (تا غیره) کلاک تا شیر همان معنی برجسته که هست بول کشودند طابک هم در کشینش بولوله (۵) از حسرت آن قامت برجسته القهاست بول خطها که کشند از پس مردن مزارم بول (غیره) قدسی چون شعله برجسته کش بلند از یاد او در سینه آتش بول (صائبه) گل از شو و نماگر اینچنین برجسته خواهد شد بول ابر بهاران رشته گلرسته خواهد شد (ولله) سباش منکر آب روان گفتارم بول که سر و مصرع برجسته یک گواه من است بول (۲) بقول صاحب رهنما بحواله سفرنامه ناصرالدین شاه قاچار بلند کرده شده بول دست و غیره صاب بول چال هم زبان او مولفت عرض کند که بای زانده که افاده معنی اسم مفعول کند بر ماضی مطلق برجستن زیاد کرده اند و بس و این معنی مراد است که دره بنامد کور شد که از معنی حقیقی (گرگز کرده شده) پیدا است و تعلق دارد</p>	<p>بستل کن یعنی مباد که اسم مصدر (جستن) جست است که معنی حقیقی آن گریز باشد کذا فی البرهان فارسیان علامت مصدر (تن) در آخرش زیاد کرده اند واذر و تاسی فوقانی مجتبه یکی را حذف کرده جستن ساختند و اسم مصدر (جهیدن) جبه که اصلش جستن است که مخفف جست باشد به حذف فوقانی آخر فارسیان بین جمله راه های هتوز بدل کردند چنانکه خروس و خرده و بزیادت بای مکور و علامت مصدر رون مصدری ساختند که با حصول مقننین فوس جعلی است و با حصول ما که برد اسم مصدر گذشت اصلی که اسم مصدر مال فارسی زبان است بحث کامل معانی این بجای خودش می آید در اینجا همین قدر کافی است که مزید علیه جستن است - (ارو) و کپیو جستن به اس کار مزید علیه ہے - برجسته بقول بهار و اندوه بحر بفتح اول و ثانی لغت فارسی است یعنی (انها) نهایت خوب و پسندیده و بلند و پر کشیده چون شعله برجسته و مصرع برجسته</p>
---	--

بامعانی مجاز مصدر - و گبر پنج (ارو) را پسندیدند چنانکه است و بیت و تاسی هندی را بنفوقانی

بیسے شعر پسندیدہ یا صرح پسندیدہ - بلند عالی
بیسے شعلہ بلند یا معنی بلند وغیرہ (۲) اُجھارا ہوا۔
رویندہ و روہتندہ و فرتی و فرتیہ -

برج سوم | اصطلاح - بقول ہفت ہستم (ارو) شہر کا برج جو فصیل شہر پر ہو۔ اہم مذکر

اول و سکون رای ہلہ و کسر جیم جزا رانا منید
و گبر کسی از محققین فارسی ذکر این نکر و مولف
برج سیم | اصطلاح - بقول ضمیمہ برسان و
شمس و بحر مرادف برج سوم کہ گذشت مورا

عرض کند کہ سیم بتدل سوم است بہ تبدیل و او
بہ سحتانی چنانکہ انگور و انگیز و لیکن محققین سحت
آن جوزا - ازہجاست کہ فارسیان برج سوم جوزا
را گنفتہ اند - (ارو) جوزا - بقول آصفیہ

عربی - اسم مذکر - دو پیکر - تیسرے آسمانی برج کا
نام جو دو سنگے پشت سے جڑوان لڑکون کی
شکل کا ہے - متہن راس -

برج شرف | اصطلاح - بقول رہنما بحوالہ
سفرنامہ ناصرالدین شاہ قاجار یعنی برج شہر
را در ان شرف حاصل شود چنانکہ شرف آفتاب
در برج حمل است و شرف ماہ در برج ثور

برج شرف | اصطلاح - برجی کہ سیارہ
سفرنامہ ناصرالدین شاہ قاجار یعنی برج شہر
را در ان شرف حاصل شود چنانکہ شرف آفتاب
در برج حمل است و شرف ماہ در برج ثور

مفہوم سنی باشد کہ لفظ انگلیسی زبان است یعنی
شہر پس معاصرین فرس سحتانی سوم زیادہ کہند
و شرف زہرہ در حوت و شرف مریخ در

جدی و شرف مشتری در سرطان و زحل در

(۶۸۶۱۷)

<p>برج قید اصطلاح - بقول ضمیمه برهان (۱) نام برجی است از حصار در بند و بقول (۲) برجی که در خانه سازند صاحب مؤید ذکر هر دو معنی کرده بهار بند که معنی اول فرمایند که (۳) بوالعصر دانش برجی که در آن قید کنند صاحب انند هم زبان بهار و صاحب شمس هم زبان مؤید مولف عرض کند که مرگب اصنافی است یعنی سوم و معنی اول به مجاز برج مقتید باشد و معنی دوم هم مجاز است که داخل خانه واقع (ارو) (۱) محصور برج مذکر (۲) و در برج جو مکان بین بناکین (۳) و در برج جس بین کسی کو قید کردن -</p>	<p>میزان پس جلی برج شریف آفتاب باشد و ثو در برج شریف ماه و کند از انوری سه وقت آنکه برج شرف رسد خورشید بگناه آنکه به صحر کشد صبا لشکر بزار (ارو) برج شرف که سکتے ہیں یعنی وہ برج جس میں کسی ستارہ کو شرف حاصل ہو۔ صاحب آصفیہ نے اسکو ترک فرمایا ہے۔</p>
<p>برج کبوتر استعمال - بقول خان آرزو در چراغ برجیکه برای مانند کبوتران سازند وارسته و بهار فرمایند که در ایران رسم است که عمارت بلند می چشمه چشمه در صحر سازند و آن خاصه برای کبوتران است موسوم به برج کبوتر</p>	<p>برجنا داشتن (مصدر اصطلاحی) یعنی آماده نگه داشتن و مستعد گشتن و عامل برستم داشتن (ظهوری ۵) کار و بار و فاش که و بزار خویش را گزید بر جفا واری بزار (ارو) ظلم بر آماده کرنا۔</p> <p>برجنا زدن (مصدر اصطلاحی) آماده نگه کردن کسی را (ظهوری ۵) برجنا زدن و فاش بکار مبر بزار و واری و بکار مبر بزار معنی است که درین شعر (خود را) محزون است (ارو) و کبوتر برجنا داشتن۔</p>

(۱۲۶۳۰)

(۱۲۶۳۱)

<p>یعنی برجی کہ دران خانہ کبوتر است و جاو ارد کہ اسم فاعل ترکیبی گیریم بمعنی برج - خانہ کبوتر دارندہ (ارو) و کیو برج کبوتر۔</p>	<p>چون بیچال کبوتران بکار دنگریزان آید محصل برج کبوتر در سز کار شاہی ضبط شود و شفیق اثر عدو کند ز غلبہ تو قلندہ را خالی بگردان</p>
<p>برج کمان اصطلاح - بقول خان آرزو در چراغ (۱) بمعنی خانہ کمان و (۲) برج قوس را نیز گویند و فرماید کہ روم مشہور است - اول چنانکہ وحید گوید ۵ ز ہالہ ماہ برج پر و کشد ز حباب بچو روی یار ز برج کمان شود سپید صاحبان بگردانند و بہار ہم ذکر این کردہ اند مولف عرض کند کہ مرگب اصنافی است و بس (ارو) (۱) خانہ کمان - کمان کے لئے کہہ سکتے ہیں - لفظ کمان (اسی قربان) بہرگز را</p>	<p>صفت کہ ہر برج کبوتر اختیار ہو (مانتیرہ) شد فلک خالی ز پیمان از گذر روزگار بچو گوئی این برج کبوتر ما پیدا کردہ است بچو صاحب بحر ہمزبان خان آرزو و صاحب اتند ہمزبان بہار مولف عرض کند کہ مرگب اصنافی است و بس (ارو) برج کبوتر فارسی بین اس بلندستون خانہ وار کو کہتے ہیں جو صحرا و غیرہ میں کبوترون کے رہنے کے لئے بنا یا جاے۔</p>
<p>(۲) قوس - بقول آصفیہ - عربی - اسم مولف آسمان کے نوین برج کا نام جو بشکل کمان مانا گیا ہے - وہیں اس -</p>	<p>برج کبوتر خانہ استعمال - بقول (خان آرزو) در چراغ (۱) و وارستہ و بہار و اتند و بجر مراد برج کبوتر کہ گذشتہ (اشرف ۵) ز جوش</p>
<p>برج کوکسار اصطلاح - بقول بہار و اتند و بحر غوزہ کوکسار را گویند (کلیمہ) بر کو</p>	<p>فکر مرغ نامہ آور بچو مراد برج کبوتر خانہ شد سر مولف عرض کند کہ مرگب اصنافی است</p>

و قارش زرب اغلاک ب زبے سنگی چو برج کوکنا
 است ب (ملاطاهره) بسکه زده خشک
 در زاهد چو افیون کار کرد و بز پر مزار او
 سز و گنس بد ز برج کوکنا ب مخفی مساو که
 کوکنا بر وزن هوشیار بقول برهان خلاف
 و غوزه خشکاش را گویند و بعربی رمان
 السعال خوانند - خان آرزو در سراج فرما
 که مرکب است از کوک بستی سرفه و تار که
 ترجمه رمان است و این بسرفه مفید مولت
 عرض کند که مرکب اصنافی است و کنایه که
 غوزه را برج گفتند و برج کوکنا بر سبیل
 تشبیه کوکنا باشد و بس (ارو) ڈوڈا
 بقول آصفیه - اسم مذکر - پوست کوکنا مسلم
 (وکن مین خشکاش کا بونڈا کہتے ہیں)

بر جلا زون | مصدر اصطلاحی - بقول
 وارسته (۱) معروف و (۲) از جناب بر آمدن
 و بی پرده شدن و فرماید که جلا با لفتح - بمعنی

از وطن بیرون رفتن و کار آشکارا کردن با
 بهار و صاحبان انست و بجر هم ذکر این کرده
 اند (سنجر کاشی) تا بر یقیم خون دشمن خوش
 با بچو شمشیر بر جلا زوه ایم ب مولت عرض کند
 که مقصود وارسته از معنی اول - جلا وطن کردن
 است و معنی دوم مجاز آن بر سبیل کنایه -
 (ارو) (۱) جلا وطن کرنا - (۲) بی پرده ہونا
 ظاہر ہونا - پرده سے کل آنا -

بر جلال زون | مصدر اصطلاحی -
 بقول بہار خشتناک شدن رحمت خان عالی
 در محاصرہ حیدرآباد - و قلیکہ باوشاہ بر جلال
 مخاطب بسراہ خان) خشم نموده بودہ نوشتہ
 بر در جلال زوند و شیش گرفتہ کشیدند مولت
 عرض کند کہ این است مایہ تحقیق محقق و نقل
 نگارش دانند) ذکر ماضی مطلق همین مصدر
 مرکب کرده گوید کہ (کہ از روی بی پروائی
 غصہ ناک و بی تامل در تفکر بشدت در آمد)

<p>بوند نشان ہمین نثر نعمت خان عالی است کہ از این مصدر (بدر زدن) پیدا است و لفظ جلال درین نثر حکم (بسر را و خان) است کہ امیری بہ و پس مصدری کہ قائم کردہ اند چیز نیست (اردو) غضبناک ہونا۔ بقول آصفیہ غصہ ہونا۔ نہایت فروختہ ہونا۔ خفا ہونا۔ بھڑکانا۔ جوش میں آنا۔ آگ بگولا ہونا۔ (بلحاظ ہارکھا تحقیق کے ناقابل ترجمہ)۔</p>	<p>پرچم بقول شمس لغت فارسی است بہنی موی بن دم مادہ گا و د بڑگوہی دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکر و مولکوت عرض کند کہ بدچم بہر دو۔ باوجیم فارسی بقول صاحب کنز لغت ترکی است بمعنی (طرزہ شعر) و در فارسی زبان ہم مستعمل کہ بجای خودش می آید اگر سند اشمال این بدست آید تو انیم عرض کرد کہ بتدل و مفرس است چنانکہ تپ و تب و گاج و گاج (اردو) مادہ گا و کے دم کے بال۔ مذکر۔</p>
<p>بر جنون زدن خود را مصدر اصلاحی۔ بمعنی شریک و انہاز و از علیہ لفظ پہنچ تصریح بمعنی جنون اختیار نمودن و خود را جنون نکر و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ہم ذکر ساختن (صائب ۷) صحیح آدینہ و طفلان این نکر و مولکوت عرض کند کہ خود را بضم ہمہ یکجا جسند بڑ بر جنون میزنم امروز کہ بازاری ہو او معروف در محاورہ معاصرین بحکم طریقی ہست بڑ مولکوت عرض کند کہ خود را مخدوف و وضع و آئین و گونہ مستعمل گویند کہ یا اینچور است در مصرع دوم (اردو) جنون اختیار حیلہ بازی مکن یا صاحب رہنا بھوا کہ سفرنا کرنا۔ جنون ہونا۔ ناصر الدین شاہ قاجار ذکر این بمعنی مثل کردہ پس کلمہ بر بمعنی حقیقی اوست یعنی علی و معنی لفظی</p>	<p>بر جنون زدن خود را مصدر اصلاحی۔ بمعنی شریک و انہاز و از علیہ لفظ پہنچ تصریح بمعنی جنون اختیار نمودن و خود را جنون نکر و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ہم ذکر ساختن (صائب ۷) صحیح آدینہ و طفلان این نکر و مولکوت عرض کند کہ خود را بضم ہمہ یکجا جسند بڑ بر جنون میزنم امروز کہ بازاری ہو او معروف در محاورہ معاصرین بحکم طریقی ہست بڑ مولکوت عرض کند کہ خود را مخدوف و وضع و آئین و گونہ مستعمل گویند کہ یا اینچور است در مصرع دوم (اردو) جنون اختیار حیلہ بازی مکن یا صاحب رہنا بھوا کہ سفرنا کرنا۔ جنون ہونا۔ ناصر الدین شاہ قاجار ذکر این بمعنی مثل کردہ پس کلمہ بر بمعنی حقیقی اوست یعنی علی و معنی لفظی</p>
<p>بر جنون زدن خود را مصدر اصلاحی۔ بمعنی شریک و انہاز و از علیہ لفظ پہنچ تصریح بمعنی جنون اختیار نمودن و خود را جنون نکر و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ہم ذکر ساختن (صائب ۷) صحیح آدینہ و طفلان این نکر و مولکوت عرض کند کہ خود را بضم ہمہ یکجا جسند بڑ بر جنون میزنم امروز کہ بازاری ہو او معروف در محاورہ معاصرین بحکم طریقی ہست بڑ مولکوت عرض کند کہ خود را مخدوف و وضع و آئین و گونہ مستعمل گویند کہ یا اینچور است در مصرع دوم (اردو) جنون اختیار حیلہ بازی مکن یا صاحب رہنا بھوا کہ سفرنا کرنا۔ جنون ہونا۔ ناصر الدین شاہ قاجار ذکر این بمعنی مثل کردہ پس کلمہ بر بمعنی حقیقی اوست یعنی علی و معنی لفظی</p>	<p>بر جنون زدن خود را مصدر اصلاحی۔ بمعنی شریک و انہاز و از علیہ لفظ پہنچ تصریح بمعنی جنون اختیار نمودن و خود را جنون نکر و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ہم ذکر ساختن (صائب ۷) صحیح آدینہ و طفلان این نکر و مولکوت عرض کند کہ خود را بضم ہمہ یکجا جسند بڑ بر جنون میزنم امروز کہ بازاری ہو او معروف در محاورہ معاصرین بحکم طریقی ہست بڑ مولکوت عرض کند کہ خود را مخدوف و وضع و آئین و گونہ مستعمل گویند کہ یا اینچور است در مصرع دوم (اردو) جنون اختیار حیلہ بازی مکن یا صاحب رہنا بھوا کہ سفرنا کرنا۔ جنون ہونا۔ ناصر الدین شاہ قاجار ذکر این بمعنی مثل کردہ پس کلمہ بر بمعنی حقیقی اوست یعنی علی و معنی لفظی</p>